

MN ZMKA I. D. KÖNYVTÁR

SZÜGÁLATI HASZNÁLATRA!

T. ARCHIVUM

TITKOS!

414

G 057 Nyl./Szám: 55/0971

Nyt. sz.: .....

HADTÁP biztosítás

Érkezett:
MN ZMKA-hoz
1973. év ...04... hó ...17... nap

A TARTALOMBÓL:

A csapatrepülő erők hadtápbiztosításának néhány problémája

A LUNA-72 és a TRANZIT-72 gyakorlaatok hadtápbiztosításának tapasztalatai

A „Hadtápbiztosítás” 1973. évi tématerve

4

1972

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT

TITKOS!

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

[MN HARCÁSZATI SZABÁLYZATA

(ho.-e.) 47. pont]

hadtáp 1972 kiadású
és a hadtáp 1972

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1972

4

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

A csapatrepülő erők hadtápbiztosításának néhány problémája

Schwartz Béla őrnagy

A harc megvívásának korszerű viszonyai között az összefegyvernemi csapatok tevékenységét támogató csapatrepülő erőknek bonyolult viszonyok között kell végrehajtani feladatát.

A repülőcsapatok tevékenységét az összefegyvernemi csapatok helyzetében beállt hirtelen változások, a feszített ütemű harctevékenység, a repülőegységek gyakori áttelepülései, az állandó készenlét a harcfeladat végrehajtására és az egyes bevetések közötti igen rövid idők jellemzik.

Mindebből következik, hogy a csapatrepülő egységek hadtápszervei szervezeti struktúrájának biztosítania kell a fokozott manőverező készséget, amelyet a gyakori áttelepülések követelnek meg. Ez egyben az anyagi készletek — elsősorban nagy mennyiségű repülő-üzemanyag — utánszállítását (és tárolását) igényli az egyes hadtáptagozatoktól.

A mozgósítás elrendelése után az összefegyvernemi csapatok hadműveleti alárendeltségében alkalmazásra kerülő csapatrepülő egységek a Csapatrepülő Parancsnokság alárendeltségéből átadásra kerülnek az összefegyvernemi hadsereg állományába. A csapatrepülő erők az állandó harckészültség időszakában felkészülnek háborús feladataik végrehajtására. A harckiképzési feladatok végrehajtásának hadtápbiztosítása ebben az időszakban megoldott, azonban vizsgálni kell azt, hogy az átalárendelés végrehajtása után szervezeten, technikailag hogyan oldható meg a csapatrepülő egységek (alegységek) tevékenységének anyagi-technikai-egészségügyi biztosítása.

Ennek érdekében célszerű a hadműveleti és csapathadtáp szervezetében olyan szerveket létrehozni, amelyek képesek biztosítani a csapatrepülő erők szakfegyvernemi anyaggal történő ellátását, a repülőtechnika javítását, a sérült (rongált) repülőterek helyreállítását.

Az általános hadtápanyagokkal történő ellátást a szárazföldi csapatokhoz történő utalás útján célszerű biztosítani. Volumenben legnagyobb ellátási feladat a repülő-üzemanyag biztosítása. Például: két helikopter század napi 3 bevetése esetén a várható üzemanyagfogyasztás mintegy 100 ezer liter, mely mennyiség utánszállításához egy fordulóval 31 db

3500 literes üzemanyagtartály-gépkocsira van szükség. Célszerű a megállapított mozgókészletekhez a folyékony szállítóteret szervezetszerűen biztosítani. Amennyiben naponta az utánszállítás nem biztosítható, úgy a szállítóteret (és tárolóteret) arányosan növelni kell.

A helikopterek harci alkalmazása esetén jelentős feladat a fedélzeti rakéták utánszállítása. Egy helikopter század tevékenységével számolva napi két harci bevetés esetén szükséges mintegy 1500 db rakéta, mely mennyiség szállításához 2 db 7 t tkg. + 1 db pótkocsi szükséges.

A HDS napi támadási ütemét és a helikopterek hatósugarát figyelembe véve a helikopter egységet kétnaponként kell áttelepíteni 90—120 km távolságra. Ezért a mozgó készletek szállításához szükséges szállítóter mennyiséget úgy célszerű meghatározni, hogy az áttelepülés egy fordulóval végrehajtható legyen.

A felderítő és célhelyesbítő repülő alegységek hadtápbiztosítása hasonló volumenű utánszállításokat igényel.

A helikopter egység és a felderítő és célhelyesbítő repülő alegységek repülő üzemanyaggal történő ellátását célszerű az MN Tábori Hadtáp feladatául szabni, ahol a napi fogyást figyelembe véve célszerű mintegy 1000—1500 m³ kapacitású repülőüzemanyag-raktárt létrehozni és a repülőüzemanyag kiszállítására üzemanyag gépkocsi szállító századot biztosítani.

A repülő-üzemanyag szállítása az MN Tábori Hadtáp repülőüzemanyag-raktárig vasuton, a raktártól a repülőcsapatokig üzemanyag-szállító gépkocsival történhet.

A egészségügyi biztosítás az MN elvonuló szárazföldi csapatai egészségügyi biztosítási rendszerében történhet, azzal a sajátossággal, hogy a hajózó állományt repülő szakkórházba kell — lehetőleg légi úton — szállítani.

A honi területen visszamaradó csapatrepülő erők tevékenysége kiterjed az egész ország területére és nagyszámú előkészített, berendezett repülőter, fel- és leszállóhely fenntartását igényli.

A csapatrepülő erők repülőgépeinek, helikoptereinek üzemanyag-feltöltését honi területen, a honi légvédelem repülőcsapatainak repülőterein (szükség esetén az elvonuló repülőcsapatok repülőterein) kell biztosítani.

A légiszállításra számba jöhető anyagokkal tároló szertárak, kijelölt eü. intézetek közelében szállító repülőgépek fogadására alkalmas fel- és leszállópályákat kell kijelölni, illetve előkészíteni.

Az anyagfajták többségének és a sérülteknek, betegeknek légi úton történő szállítása szükségessé teszi az e célra igénybe vett repülőgépek és helikopterek kiegészítő felszerelésekkel történő ellátását.

Az alegységek és egységek állományában többféle repülőgéptípus van, aminek következtében a javító és karbantartó anyagok nómenklatúrája igen széles. Ez a körülmény indokolja szakfegyvernemi anyagok vonatkozásában a centralizált ellátási rendszert.

Egyes repülőgéptípusok földi szállíthatósága korlátozott, ezért a meghibásodott helikopterek és repülőgépek javítását a kényszerleszállás helyén (repülőtéren) kell végrehajtani.

A helyszínen nem javítható és szétszerelt repülőtechnika javítóbazisokra történő szállítása speciális vontatók és nagy rakfelületű pótkocsik (utánfutók) meglétét igénylik.

A honi területen történő alkalmazás lehetővé teszi az önálló településben működő repülőegységek, egységek általános anyagellátását a területi rendszerben biztosítani. Ezen belül repülőpetróleum (TSZ-1) biztosítása a kijelölt bázisokról vasúti (csővezetékes) szállítással oldható meg.

Repülőbenzin utánszállítását a szükségletnek megfelelően gépkocsival és vasúton célszerű tervezni. A területi ellátási rendszerhez való kapcsolódás lehetősége szükségtelenné teszi a magasabbegység hadtápnál raktarak és más hadtáp alegységek szervezését.

Megfontolás tárgyát képezheti a magasabbegység hadtáp megerősítése gk. szállító századdal, a vasúti szállítások ideiglenes fennakadása esetén az utánszállítások folyamatosságának biztosítására, repülőtéri manőverek esetén az új repülőtereken a legfontosabb anyagkészletek gyors létrehozásának biztosítására.

Az adott repülőtéren már meglévő állandó jellegű üzemanyag-tárolóter és az adott esetben biztosítható tábori eszközök lehetővé teszik a repülőterekre a repülő-üzemanyag kiszállítását általában heti egy alkalommal, zömében vasúti szállítással.

A bázis repülőterek ellátásán kívül szükségessé válhat nagyobb mennyiségű repülő-hajtóanyag gyors kiszállítása deszantok berakási helyeire és az anyagi biztosítás repülőtereire (berakóhelyekre). Ezekben az esetekben a repülő-hajtóanyag kiszállítása általában csak gk. szállítóeszközökkel hajtható végre.

Következtetésként megállapíthatjuk, hogy a csapatrepülő erők harctevékenységének hadtápbiztosítása összetett, bonyolult feladat és egy sor olyan tevékenység végrehajtása jellemzi, melyek a honi légvédelem repülőcsapatai harctevékenységének hadtápbiztosításában nem, vagy csak kismértékben jelentkeznek. A közeli jövő feladataként fog jelentkezni a témában jelenleg meglévő problémák részletes elemzése és a problémák optimális módon történő megszüntetése.

A tanulmány célja nem az egyes részletproblémák teljes mélységű analízisa volt. Csupán néhány gondolattal szerettem volna bemutatni azokat a főbb problémákat, amelyek a csapatrepülő erők harctevékenységének eredményes hadtápbiztosítását befolyásolhatják.

Új szervezetű ellátó egységek és alegységek működésének néhány elvi kérdése

Deák Péter alezredes

Egy működési elv megfogalmazásához a tevékenység legjellemzőbb tényezőit kell kiemelni. Az egyes anyagi biztosítási tagozatok részfeladataitól elvonatkoztatva, a legfontosabb tevékenységi területeket különböző szempontok szerint rendezve, az anyagi biztosító szerv működésének szöveges modelljét kapjuk meg, az alábbiak szerint:

Az elhelyezési körletben üres járművekkel szétbontakozva (1) — átveszi az ellátmányi anyagokat a kiszállítást végrehajtó — előjáró által irányított — eszközökről (eszközöket) (2) — azokat rakomány, szállítmány és lépcső szerint csoportosítja néhány irányban, illetve mélységben (3) — haladéktalanul megkezdí az anyagok felhasználók felé való közelítését, szállítását (4) — az alárendelt felhasználók objektumaiban vagy azok közelében anyagátadási céllal szétbontakozik (5) — végrehajtja az anyagok jelentős részének átadását (járművekkel együtt, esetleg átrakással) (6) — az üres gépjárművekkel és a megmaradt anyagokkal szétbontakozva marad (7) — majd ebben az állapotban újból átveszi az ellátmányi anyagokat az előjárótól.

Kapus Gyula alez. nemrég megjelent tanulmányában az ellátás-után-szállítás egy napi folyamatát három ütemre bontja az alábbiak szerint:

1. *ütem*: — zászlóalj hadtápok készleteinek átadása,
— aknavető lőszer készletek átadása a harcoló alegységek részére.
2. *ütem*: — kivont (vagy a harcrendben hozzáférhető) alegységek feltöltése az ezred készleteiből,
— a hadosztály készletei egy részének átvétele.
3. *ütem*: — következő harcfeladatra való teljes feltöltés.

Kapus alezredes konkrét ütemezésével és folyamatba foglalásával, egyetérték, véleményem szerint az általam megfogalmazott általános sémmával megegyezik. Az előbbieken megfogalmazott tevékenységi modellt elvonatkoztatva, *csak a főtevékenységre konkretizálva az 1. sz. mellékletben kísérlem meg kifejezni.*

Az ellátó egységek és alegységek működése az anyagi biztosítás rendszerén belül valósul meg, azon belül elégíti ki követelményeket. Ezek a szervezetek — jelenlegi elveink szerint — az anyagi biztosítás egyes szintjein ellátási szakaszokat képeznek. Az egyes ellátási szakaszokat a klasszikus elképzelés és megfogalmazás alapján utánszállítási tagozatok kötik össze. (2. sz. melléklet.)

Az anyagi biztosítás fogalma azonban egységesen magába foglalja az ellátást és szállítást (ezen belül tárolást) és ezt az egységes értelmezést tükrözik a szervezet fejlesztésének irányai is.

Nem beszélhetünk a továbbiakban szintenként ellátási szakasról és azokat összekötő utánszállítási tagozatokról, amelyeken folyó tevékenységért megoszlik a felelősség, hanem a szintenként létesített és szerepet kapó *anyagi biztosítási tagozatokról*, melyeknek teljedelmét és sémáját a 3. sz. melléklet szemlélteti.

A korszerű harc körülményei között, amikor a harceljáráshoz alkalmazkodva az anyagi biztosításban is a mozgékony és rugalmas formákat kell keresnünk, egyre gyakoribb lesz az egyes tagozatokra szervezett ellátó alegységek nem csupán együttműködő, hanem együttes tevékenysége.

A módosult, napról-napra változó és tökéletesedő harceljárás, a harcoló alegységek és egységek tevékenységi formája követelményeként *meghatározza* a hadtáp működésének rendjét és formáit, a haditechnikai tényezők és a csapatszervezet változásai következtében kialakult új szervezetek pedig *lehetővé teszik, biztosítják* az új eljárások alkalmazását.

Az alegységek korszerű harceljárásához alkalmazkodó új hadtáp eljárási formák a régi szervezeti keretek között is utat törnek és törtek maguknak. Függetlenül a régi szervezetek decentralizáltságától, a gyakorlatban a raktár és szállító csapatok együttesen tevékenykedtek, létrejöttek az anyagátadó pontok, az elmúlt években megjelent az alárendeltek anyagi eszközökkel való megerősítésének gyakorlata.

Világos, hogy a manőver jellegű, páncélozott szállító technikával megvívott és tömegpusztító fegyverek csapásaira épített harctevékenység anyagi biztosításához sablonmentes, rugalmas, mozgékony, mondhatni forradalmi módszerek és eljárások *kellenek*. Ezek az eljárások *azonban* a követelmények által létrehozott új szervezetek keretein belül már nem maradhatnak kezdeményezések, azokat rendszerbe kell foglalni, azaz meg kell fogalmazni ezen új szervezetekre vonatkozó működési elveket.

Az új szervezetek az úgynevezett átrakás nélküli szállítás, illetve a gépjármű szállító eszközök rendszeres cseréjével végrehajtott utánszállítás útjából minden akadályt elhárítanak.

A kérdés pontos értelmezése szempontjából úgy kell állást foglalnom, hogy a meghatározás, a fenti kifejezés nem pontosan azt tükrözi, amit alatta értenünk kell. Itt nem a gépjárműveknek, a rakott és üres eszközöknek egyszerű, a szó szoros értelmébe vett cseréjéről van szó. A korszerű csapathadtápban az anyaggal együtt sajátos csomagolást alkotó, észszerűen málházott járművek szállító-ellátó egységbe vannak szervezve, de ezen túlmenően szállítmányokba vannak csoportosítva. E járművek maximális határig való továbbfuttatásáról és — ezzel egyidejűleg, ennek ellen-

irányaként — a pillanatnyilag üres járművek előljárához való bevonásáról beszélünk. Ezért nem „átrakó”, hanem *anyagátadó* pontok vannak, ahol a szállítmányok parancsnokai az odáig vezetett alegységeket tagolják és rendezés után továbbfuttatásra átadják. Regisztrálják a továbbszállítás útvonalát, átveszik a gyülekező üres járműveket és meghatározzák részükre a vételezés helyét.

Itt tehát tulajdonképpen az előljárá és alárendelt járműveinek közös, állandó körforgásáról van szó, mely körforgás csak a mozgó vagy alárendelt készletek stabil kialakulásának ideiglenes időszakában áll le, szűnik meg.

Hangsúlyozom és megismétlem, hogy *a gépkocsi szállítmányok rako-dás nélküli továbbfutását, cseréjét, a fogadó anyagi biztosítási tagozat felelős parancsnokának elhatározása alapján történő osztott továbbítását alapelvnek kell tekinteni. Véleményem szerint az anyagátadásnak ez a főformája, mely alól csak egyes anyagok vagy egyes időszakok, körülmé-nyek kivételek és perspektívában ezek is csökkennek.*

Kivételek lehetnek azok az anyagok, amelyek egyes ta-gozatokon szét- és újracsomagolást követelnek meg, vagy me-lyek egyedi utalványozás alapján kerülnek továbbításra. Az ilyen anyagok köre egyre szűkül. Az élelmezési anyagok egy-ségcsomagolási rendszere gyakorlatilag zászlóalj szintig lehe-tővé teszi az osztatlan továbbítást. A technikai anyagokkal, egészségügyi anyagokkal való ellátás rendszere is egyre in-kább a komplettekre irányul.

Azok az anyagok, melyek továbbra is az egyes anyagi biz-tosítási tagozatokon átcsomagolásra vagy egyedi utalványo-zásra kerülnek, nem gyorsan fogyó anyagok, a velük való el-látás nem jelentkezik a harcnapon belül, főleg nem megismét-lődő módon és nem elsődrendűen.

Ettől függetlenül elképzelhető, hogy az olyan anyagátadó pontokon, ahol lényegében a szállító alegységek cseréje, il-letve közvetlen továbbfuttatása történik, néhány anyagfajta vonatkozásában gyors átrakodást kell szervezni. Ezek a számban csekély kivételek nem téríthetnek el bennünket attól, hogy az előbbiekből kifejtett anyagátadási módszert alapvetőnek és követendőnek tekintsük.

Minden elvi alapokon megkonstruált szervezet, mely rendszerelméleti szempontból nyílt, meghatározott körülmények közepette és követelmé-nyek alapján működik. A tevékenység folyamatában a szervezet egymás-tól világosan elhatárolt alrendszerei kapcsolatba lépnek egymással. E kap-csolat a működés különböző fázisaiban lehet erőteljes és lehet laza.

Ez az általános szabály, törvényszerűség valamennyi kibernetikai rendszerre, ezen belül mind a gazdasági, mind a katonai szervezetekre érvényes.

A szárazföldi csapatok különböző hadrendi elemei, egységei a harc, de már ennek megszervezése folyamatában is eredeti szervezetüktől eltérő csoportosítást vesznek fel. A *hadrend*, az állománytábla szerinti csoporto-sítás felbomlik, a személyi állomány és technika szempontjából külön

szervezett alegységek összeolvadnak és a feladat megvívása szempontjából legcélszerűbb csoportosítást, *harcrendet* vesznek fel. Ez a harcrend csak a legkritikább esetekben egyezik meg az eredeti szervezettel.

Ez a törvényszerűség a tárgyalta kérdés vonatkozásában az ellátó szervezeteken belüli még fokozottabb integrációt, a különböző rendeltetésű alegységek még fokozottabb együttműködését jelenti.

Az ellátó egységek, alegységek első újrendeződése akkor történik meg, amikor az egyes anyagok az erre a célra kijelölt szállító alegység járművein málházásra kerülnek és ezzel egyidejűleg a tároló alegységből az erre hivatott szakszemélyzet a szállító alegység parancsnokánál jelentkezik. Ettől a pillanattól kezdve a szállító eszköz, az azon szállított anyag és az anyag kezelésére-tárolására hivatott szakszemélyzet egy közös, integrált elemben tevékenykedik a kijelölt parancsnok utasításai alapján.

A harc egyes fázisai, a támadó vagy védelmi harc feladat végrehajtásának egyes szakaszai az anyagi biztosítással szemben differenciált követelményeket támasztanak. E követelményekhez igazodva valósul meg az eredeti szervezetek második újra rendeződése. Ekkor ugyanis az anyaggal málházott és raktárszemélyzettel megerősített különböző szállító alegységekből részlegek kerülnek kiemelésre és megkezdődik a komplex szállítmányok képzése.

E jelenségek részletes elemzésére az anyagi biztosítás eljárásainak vizsgálata során részletesebben is kitérek.

Az ellátó egységek és alegységek csoportosítása a terepen

Megállapíthatjuk, hogy a működési formák általában az ellátó egységek és alegységek ideiglenes helyhez kötöttségét követelik. A helyhez kötöttség azonban egyetlen harcmódban sem lehet állandó, mert a csapatok helyzetének megváltozásával kapcsolatban a leszakadás vagy az ellenség harci alegységeivel való találkozás veszélye áll fenn, az áttelepülés tehát természetes és tervezhető tevékenység.

A helyből végzett tevékenység problematikája nem csupán anyagi biztosítási kérdés. A stacionális működési követelmény még élesebben fennáll a különböző tűzeralységeknél, ahol az állásváltoztatás ideje és az új tűzelőállások elfoglalásának helye a tüzércsapatok harcának igen fontos kérdése.

Korlátozottabb mértékben ugyan, de helyhez kötött tevékenység jellemző a vezetés egyes szerveire is. A vezetési pontok ma még bizonyos feladatokat nem képesek mozgás közben megoldani, ezért áttelepítésük, helyük kiválasztása és gyors elfoglalása a vezetés egyik alapvető kérdése.

Mindezt csupán azért fejtém ki, mert szükségesnek látom kihangsúlyozni, hogy az ideiglenes helyben végzett tevékenység *nem a mozgékony-ság ellentéte*, és nem jelenti azt, hogy a szállító-ellátó egységek és alegységek mozgékony-ságukat elvesztették volna. Mozgékony-ságuk éppen abban áll, hogy *képesek helyüket gyorsan változtatni* és nem abban, hogy minden tevékenységüket mozgás közben végzik el.

Mit kívánok mindezzel bizonyítani?

Elsősorban azt, hogy az ellátó egységek teljes tömegével, valamennyi eszközével — ebbe beleértve a harc közvetlen biztosításához nem szükséges eszközöket is — a működés alábbi leegyszerűsített formája lehetetlen, nem valósulhat meg:

ÁTTELEPÜLÉS — MŰKÖDÉS — ÁTTELEPÜLÉS

Következésképpen a működés mozgékonyabb, kisebb kötelékekre épített, mélységben és irányban decentralizált formáiról kell beszélni. Olyan mozgékony elemeket kell alkalmazni, melyek szétbontakozása, tevékenysége, az utakon való mozgása rövid, nincsenek kötte maximális lemaradási és minimális felzárkózási távolságokhoz, működési tevékenységük időszakában úgyszólván a harcrend elemévé válnak.

A hadtáp alegységek tevékenységüket a terepen hajtják végre. A harctevékenység folyamatos biztosítása a terepen a harcrend konkrét követelményeinek és az előjáró elgondolásának megfelelő komplex, rugalmas, operatív csoportosítást követel meg. A hadtáp alegységek terepen történő csoportosítása tehát lényegében a hadtáp „harcrendje”, melyet a magam részéről a hadtáp lépcsőzésének fogalmával fejezek ki. *A hadtáp lépcsőzése alatt a hadtáp csapatok és készletek terepen és utakon történő olyan csoportosítását értem, mely az adott harcfeladat biztosítási követelményeinek legjobban megfelel.*

A hadtáp első lépcsőjének sajátos feladata van. Miután a harcot a csapatok feladatszakaszokra bontva hajtják végre és azokon belül a harcrend és az együttműködés lényegében nem változik, az anyagi biztosítás mechanizmusa is ehhez a szakaszossághoz kell igazodjék. A hadtáp első lépcsőjében csoportosított szállító-ellátó alegységeknek, részlegeknek az az alapvető rendeltetésük, hogy a soron következő feladatszakaszban biztosítsák az annak teljesítéséért közvetlenül tevékenykedő harcrendi elemeket. Konkrétabban fogalmazva a közelebbi (további stb.) feladat teljesítésekor pótolják az azt végrehajtó első lépcső és tartalékok elfogyott készleteit és ezzel teremtsék meg a lehetőségeket az új harcfeladatba való átmenetre.

Ezek szerint a hadtáp első lépcsője az abba szervezett szállító-ellátó alegységek és készletek csoportosítása, mely a további harctevékenység zökkenőmentes biztosítása érdekében egy adott harcszakasz fő csoportosítása készleteinek pótlására hivatott.

Az első lépcső tehát közvetlen befolyással bírhat a harc végrehajtására és ezért csak közvetlen harci anyagokat tartalmaz. Elemeit a meghatározott harcászati követelményeknek megfelelő elhatározás alapján összeállított komplex szállítmányok képezik.

Miután itt nem fuvarozási vagy forgalmi értelemben vett szállítmányról van szó, ezeket

szállító lépcsőnek nevezem.

A szállító lépcső az alábbi követelményeknek felel meg:

— parancsnoki gondolatmenet, tehát előrelátás által kialakított, komplex összetételű; azt tartalmazza és adja át, *amire* szükség van;

— a szükséglet helyén képes rövid idő alatt megjelenni és az anyagot bármely alsóbb tagozatnak átadni, amikor kell;

— kis tömegű, a terepen könnyen lehet elhelyezni, ezért készleteit ott adja át, ahol kell.

A jelenlegi kialakult gyakorlat szerint ezek az első lépcsőben útbaindított szállító lépcsők készleteiket átadó ponton adják át, ahol — mint már állást foglaltam — elsősorban az oszlopok, illetve járművek átadása, másodsorban terhek átrakása történik. Ha a készletátadás huzamosabb ideig tart, az átvevő alárendeltek meghatározott ütemezésben érkeznek, a szállító lépcsőbe csoportosult járművek a harcrendhez közel, részlegesen települnek, járműveik tartósabban bontakoznak szét. Ebben az esetben a szállító lépcső ellátó pontként működik, melynek a közvetlen anyagátadáson kívül más funkciója is lehet.

A szállító lépcsőkben levő készletek tehát meghatározott rendeltetés-sel útbaindított szállítmányok, utánszállítás alatt álló anyagok, melyek átadását illetően már döntés van és ennek konkrét helyére és időpontjára a komplex hadtápbiztosításért felelős hadtáphelyettes intézkedik. Ha úgy tetszik, ezek az anyagok már „kiadásba vannak helyezve”, ebben a vonatkozásban tehát a szállító lépcsők komplex anyagi biztosítási fogalmat képeznek, teljes kifejezői a szállítás és a tárolás egységének.

Miután az általam szállító lépcsőnek nevezett elemek készleteiket pontokon, mégpedig anyagátadó vagy ellátó pontokon adják át, a szállító lépcső vagy az anyagátadó, illetve ellátó pont egy elem dinamikus, illetve stacionális működési formája, kisorolásuk az ellátó szervezetből lényegében az áttelepülés időben és térben decentralizáltan végrehajtott módját jelenti.

Ezért véleményem szerint az új típusú ellátó szervezetek működésére legjellemzőbb elemek és formák a szükségletnek megfelelően, elhatározás alapján útbaindított szállító lépcsők, illetve az alárendeltek komplex összetételű szállító lépcsőkkel való megerősítése, mely utóbbi az előbbiekből felsoroltak egyik formája.

Amikor a készletek átadása megtörténik, a tevékenység beteljesedik, járműveiket üresekre cserélik, vagy átrakással leürítik, a szállító lépcső beolvad az ellátó egység, alegység zömébe, vagy felkészül az adott helyen az előjáró által biztosított új készletek átvételére.

Az anyagi biztosításra hivatott alegységek szállító-lépcsőkre való megosztására egyéb esetekben is szükség van. Lényegében szállító lépcsőket különítünk ki az alárendelt tagozatok tartós megerősítése, illetve az egyes irányok részére létrehozott részlegek, összevont harci osztagok, légi-deszantok, előrevetett osztagok anyagi biztosítása esetén.

A szállítmányképzés elvei

Az egyes szállító lépcsők komplex összetételűek, többféle anyagot tartalmaznak azok szállító eszközeivel együtt. A szállító lépcső tehát, az eredeti szervezetnek harc által követelt, második ideiglenes felbomlását jelenti. Itt az anyagi biztosításban részt vevő szervek még magasabb fokú együttműködését találjuk, hiszen nem csupán gépkocsi szállító alegység és azt

mege erősítő, tároló szakszemélyzet van jelen, hanem a működő lépcső állományába tartozhat forgalomszabályozó részleg, rakodógép, technikai zárórészleg, élelemellátó alegység, vegyi-, sugárfelderítő és ór-biztosító katonák stb. Persze az ilyen összetétel elsősorban magasabbegység viszonylatában, a döntő időszakokban és a döntő irányban alkalmazott szállító lépcsőkre lesz jellemző.

A szállító lépcsők alapját azonban a gépkocsi szállító eszközök képezik, optimális összetételük több tényezőtől függ, melyek az alábbiak lehetnek;

a) A kibocsátott szállító lépcsők számát jelentősen befolyásolja, hogy a harc tevékenység vagy harccal kapcsolatos tevékenység folyamatában mikor, hol, és főleg hány olyan szituáció van, amely lehetővé teszi az egyes alárendeltek részére készletek átadását, azaz a tele és leürült járművek cseréjét vagy a terhek átrakását. Miután ezek a szituációk elsősorban az alegységek tevékenységéből eredően gyűrűznek tovább (mert a készletek átadását szállító jármű-harceszköz viszonylatban kell megkezdni), általában zászlóalj-ezred viszonylatban 2—3, a magasabbegység viszonylatában irányonként 2—3 szállító lépcső működése lehetséges.

b) Nyilvánvaló, hogy az egyes szállító lépcsőkbe kikülönített anyagok mennyiségét és összetételét a rendelkezésre álló összkészlet határozza meg. Ez azt jelenti, hogy ezekbe a szállító lépcsőkbe az adott tagozaton tárolt készleteknél valamivel kisebb mennyiséget lehet beosztani, ha a tartalékképzés szempontjait is figyelembe vesszük.

c) A szállítmányok összetételét oszlop-technikai tényezők is befolyásolják. Mozgékonyságuk abban az esetben van biztosítva, ha állományuk 10—30 db, sebesség és terepjáró képesség szempontjából kb. azonos gépjárműből áll. A 30 gépjárműből álló felső határt az is indokolja, hogy ennyi gépjármű szétbontakozásához, tehát anyagátadó vagy ellátó pont létrehozásához 45 perc szükséges, ami egyben megegyezik a terhek átrakási ideje középértékével is.

A 30 gépjármű ideális felső határ abból a szempontból is, hogy ez az anyagátvevőkkel együtt hozzávetőleg 60 db gépkocsit jelent, melynek szétbontakozásához 1,5—2 km² terület szükséges. Ez a harcrend sűrűségének követelményeit figyelembe véve egy zászlóalj vagy tüzérsztyály által elfoglalt területnek felel meg.

d) A szállítmányok összetételét befolyásolja egy olyan elvi együttható, mely a harc adott fázisában kifejezi az egyes anyagok szükségességének első- vagy másodrendűségét. Természetes, hogy ez az együttható a harc kezdeti szakaszában a lőszerkészletek, más szakaszaiban az akadályanyagok, páncéltörő lőszer, a harcnap vége felé pedig az üzemanyagkészletek javára alakul.

e) Hasonlóképpen befolyásolja a szállítmány összetételét egy olyan arány, vagy koefficiens, mely kifejezi, hogy a harcrend felépítéséből eredően az egyes irányokban milyen fegyvernemű vagy csapatnemű egységek és alegységek tevékenykednek.

Pl. Abban az irányban, ahol a sorozatvető üteg tevékenykedik és szétbontakozik, a sorozatvető lőszer igény 100, a másik irányban pedig 0 lesz.

Azt a folyamatot, melynek során a szállító-ellátó egységek, alegységek szervezetszerű kötelékeiből az anyagi biztosítás rendszerében működő mozgékony elemek kialakulnak, a 4. sz. mellékletben ábrázolom.

A lőszerfelhasználás várható alakulását befolyásoló és meghatározó tényezők

Kazinczi István alezredes

A hadtápbiztosítás egyik jelentős összetevőjeként számontartott — az anyagi biztosítás — területén, a lőszerellátás feladatai számottevőek. A harci, hadművelleti tevékenységek lőszerrel történő biztosításában, a kiinduló alapot a várható lőszerfelhasználás képezi.

A lőszerfelhasználásra vonatkozó nézetek, elgondolások esetenként lényegesen eltérnek egymástól. E tanulmány célja, hogy bizonyos aspektusokból tekintve prognosztikus jellegű elemzést nyújtson a lőszerfelhasználás várható alakulását illetően, a korszerű fegyveres küzdelem körülményeit figyelembe véve.

Véleményem szerint az anyagi biztosítást irányító vezetőknek egyre inkább szüksége lesz ilyen és hasonló jellegű elemzésekre, mert a korszerű, fegyveres küzdelem vezetésének követelményei nem tűrik meg — még információ hiányában sem — a szükséges döntések elodázását. Még az anyagi biztosítás területén sem. Főként nem az ellenség megsemmisítését (vagy annak befejezését) lehetővé tevő tűz kiváltásához nélkülözhetetlen lőszerkészletek biztosítására vonatkozóan.

Ezért a hadtápbiztosítás vezetéséért és a lőszerbiztosítás irányításáért felelős vezetőknek célszerű tisztában lenni a lőszerfelhasználás várható alakulásának tendenciáival és az azt meghatározó tényezőkkel. Ennek elősegítése érdekében vettem papírra a lőszerfelhasználás alakulására vonatkozó rövid elemzést, két fő kérdés köré csoportosítva.

I.

A LŐSZERFELHASZNÁLÁS VÁRHATÓ ALAKULÁSÁRA HATÓ TÉNYEZŐK A KORSZERŰ FEGYVERES KÜZDELEM VISZONYAI KÖZÖTT

A hadügy forradalma lényeges hatással lesz a lőszerfelhasználás alakulására a jövő háborújának fegyveres küzdelmeiben. E forradalom eredményeképpen kialakuló fegyverrendszerek és harceljárások a lőszerfelhasználás volumenére csökkentő és növelő hatást gyakorolnak.

Ezt szem előtt tartva, nem mutatkozik elégségesnek csupán a lőszerfelhasználás történelmi tapasztalataira alapozni az elkövetkezendő fegyveres küzdelem lőszerfogyasztására vonatkozó prognózisok kialakítását.¹ Feltétlenül számításba kell venni minden olyan tényezőt, amely csökkentő vagy növelő hatást képes gyakorolni a jövőendő fegyveres küzdelem lőszerfelhasználására.

1. A lőszerfelhasználás volumenére csökkentő kihatást gyakorló tényezők

E tényezők alapvetően a tömegpusztító eszközök alkalmazásának vetületeként jelentkeznek. A nukleáris, vegyi és biológiai fegyverek hatalmas pusztító hatásukkal tagadhatatlanul csökkentik az ellenség megsemmisítésére vagy lefogására irányuló tűztevékenység kifejtéséhez szükséges lőszerfogyasztást.

Harcászati és hadműveleti keretekben a legpusztítóbb hatást az atomcsapások kiváltásával lehet elérni. Következésképpen egy elkövetkezendő háború fegyveres küzdelmeiben (ahol tömegpusztító eszközöket alkalmaznak), az adott kötelék feladatának végrehajtásához rendelkezésre álló (vagy érdekében alkalmazott) atomeszközök mennyisége és minősége lényeges kihatással lesz a hagyományos lőszerfelhasználásra. Minden kétséget kizáróan csökkenteni fogja azt, mert egy atomcsapás (minőségétől függően) a harcmezőn több ezer vagy tízezer hagyományos tüzérségi gránát pusztító hatását tömöríti, minőségileg nagyobb pusztító faktorokkal. Mint ismeretes, a romboló hatás mellett fény- és hőhatást, valamint áthatoló sugárzást is eredményez.

A vegyi fegyverekkel, különösen a korszerű nagyhatású idegmérgekkel (pl. „VX” és „VY” család) — főként élőerőkben — olyan pusztítást lehet véghezvinni, mely több száz, vagy ezer tonna lőszer pusztító hatását helyettesíti.

Mindezeket összevetve egyértelműen rögzíthető, hogy a tömegpusztító fegyverek alkalmazása a hagyományos lőszerfelhasználást csökkenti.

Ugyancsak csökkentő hatással lesz a szárazföldi csapatok lőszerfelhasználására a légierő — szárazföldi csapatok támogatása érdekében történő — fokozott alkalmazási lehetősége. E lehetőség realizálásának fontosabb kihatásai a lőszerfelhasználásra a következők:

— A harcászati légikötelékek repülőgépei bombával és fedélzeti fegyverekkel, megsemmisítő vagy lefogó tűztevékenységet képesek kifejteni a szárazföldi csapatok harcrendjei előtt levő ellenséges harcászati mélységében, annak harcrendi elemeire. Ez feltétlen csökkenti a lőszerfelhasználást, mert csökken a megsemmisítendő (lefogandó) célok mennyisége.

— A légierő olyan ellenséges célok kedvező megsemmisítésére (lefogására) is képes, amelyeket a szárazföldi csapatok tűzfegyvereiből, csak magas lőszerfelhasználással lehet megoldani. Ilyenek például: a pontcélok (figyelők, atomeszközök, rádió- és rádiólokátor-állomások stb.); mozgó célok (menetoszlopok, manőverező atomeszközök, harcászati mélységben

¹ PERRÉ J. ezredes: „A lőszerkészletek szerepéről”. L'ARMÉE, 1970, októberi (101.) szám, 60. old., franciául.

manőverező kötelékek stb.); a nem kellő hatékonysággal felderített célok (fedett terepen elhelyezkedő alegységek, különböző ellátópontok, raktárak stb.).

Összességében rögzíthető, hogy a légítámogatás intenzitásának fokozása minden bizonnyal csökkentő tendenciát gyakorol a szárazföldi csapatok lőszerfelhasználására.

Csökkentő jelleggel befolyásolja a lőszerfelhasználást a lőszerpusztító hatásának növelése is. Tudományosan bizonyított tény, hogy a lőszerpusztító erejének fejlesztése lényegesen elmaradt a célbajuttató eszközök korszerűsítéséhez viszonyítva.² Ennek ellenére (perspektivikusan) ezt a tényezőt sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Annál is inkább, mert a lőszerhatóerő fokozásának néhány módszerét a különböző államok haderőiben már napjainkban is alkalmazzák. Így a napalm töltetű lőszer, melyek bizonyos célok esetében gyújtó hatásuknál fogva lényegesen nagyobb pusztító erőt képesek kifejteni, mint a repesz- vagy romboló lőszer. Ez utóbbiak pusztító hatásának fokozása érdekében eredményesen alkalmazzák a plasztik robbanótöltetet, mellyel a rombolóhatást, valamint a gránáttest előrehornnyolt (ez ideig jellemzően a kukoricagránátnál alkalmazott) belső kiképzését, mellyel a repeszhatást növelik. Az USA haderő a dél-vietnami harcokban eredményesen alkalmazta a srappel rendszerű (nagy mennyiségű kis kiterjedésű töltelék golyók kivetése, légi robbanóponton, lököttöltet segítségével) tűzérési gránátokat. A páncélozott szállító harcjárművek tömeges elterjedése magával vonta a leküzdésükre alkalmas lőszerfajta, az úgynevezett páncélgránát kartács megjelenését.

Tagadhatatlan, hogy a lőszer minőségi fejlesztése, melynek eredményeként növekedik azok hatóereje (a célban kifejtett pusztító hatás), csökkentő tendenciát gyakorol a lőszerfelhasználásra. Napjainkban azonban ez a minőségi fejlesztés korántsem kielégítő. Indokolható ez azzal, hogy amíg a tüzérszék hatótávolságát — a második világháborúban alkalmazottakhoz viszonyítva — jelentősen (esetenként közel kétszeresére) sikerült megnövelni, addig a lőszer hatóerejét (célban kifejtett hatását) csak néhány százalékkal sikerült emelni.³ Következésképpen a lőszer alacsony hatékonyságú minőségi fejlesztése a lőszerfelhasználás csökkenésére csupán minimális kihatással lehet.

Abban az esetben, ha a konstruktőröknek sikerül a lőszer célban kifejtett hatóerejét (és itt elsősorban a romboló hatásra gondolok) lényegesen növelni, úgy a lőszer minőségi fejlesztésének kihatása a lőszerfelhasználás alakulására a jelenleginél jóval nagyobb lesz.

A lőszerfelhasználásra csökkentő kihatást gyakorló tényezők összegezését illetően rögzíthető, hogy:

- a tömegpusztító eszközök jelentős mértékben;
- a légierő intenzív alkalmazása számottevően;

² Dr. LÓRÁNT Imre ny. vörgey.: „A szükséges hagyományos tüzérségi megállapítás.” Doktori disszertáció. Zrínyi Miklós Katonai Akadémia Könyvtára. Szám: 1550/T-ÁH. 60. old.

³ Ugyanott.

— a lőszer minőségi fejlesztése (a jelenlegi helyzet figyelembevételével) csupán minimálisan befolyásolja csökkenő irányzatúlag a szárazföldi csapatok lőszerfelhasználását.

2. A lőszerfelhasználás növekedését befolyásoló tényezők

A lőszerfelhasználás alakulására több tényező növelő hatást gyakorol. Közülük elsőként a csapatok hagyományos tüzerejének növekedését kell megemlíteni.⁴ E növekedésnek mennyiségi és minőségi oldalai vannak.

A mennyiségi oldalt a tüzeszközök számszerű növekedése alkotja. Ennek értékelése érdekében megemlítjük, hogy úgyszólván a majdnem legkisebb nagyságrendű lövészalegységek kötelékében is megjelentek az aknavetők és a páncéltörő fegyverek különböző típusai. A tüzérségi tüzeszközöket illetően egyre inkább zászlóalj, ezred, dandár szervezetszerű tüzérségről beszélünk. Ez önmagában érzékelteti a mennyiségi fejlődést. A harcokocsik és légvédelmi tüzeszközök mennyiségi növelése következtében szervezetszerű harcokcsi és légvédelmi alegységek jelentek meg a lövészegységek kötelékében. Nem beszélve arról, hogy egy lövészadosztályban a harcokocsik száma, a második világháború végéhez viszonyítva, napjaink többszörösére emelkedett.

A fegyverzeti technikában bekövetkező mennyiségi változások megnövelték a tűzlehetőséget. Ez kétségtelenül emelkedő jelleggel befolyásolja a lőszerfelhasználást.

A minőségi összetevőt elemezve olyan megállapításra lehet jutni, hogy a második világháború óta a tűzfegyverek jelentős fejlődésen mentek keresztül. A korszerűen felszerelt szárazföldi csapatoknál már csak elvétve találunk rendszerben tartott második világháborús fegyvereket. A lövészfegyverek és a csöves légvédelmi tüzeszközök túlnyomó többsége sorozatlövő fegyverekkel cserélődött ki. Ez nyilvánvalóan növelni fogja a lőszerfelhasználást. A tüzérségi, páncéltörő és harcokcsi lövegeknél lényegesen növekedett a tűzütem, ami azt jelenti, hogy egy adott időegység alatt több löszert fogyasztanak, mint a második világháborúban alkalmazott hasonló rendeltetésű tüzeszközök.

A fegyverek minőségi fejlődése eredményeként jelentkező, megnövekedett tűzintenzitás a lőszerfelhasználás mérvére feltétlen növelő hatást gyakorol.

Az előző fejtegetésekben említett tüzérségi növekedésnek a fegyverek mennyiségi növelése és minőségi fejlesztése csak az egyik összetevőjét képezik. A tüzérségi növelés másik összetevője a lőszer. Következésképpen, ha a tüzérségi növelés mellett a lőszer mennyiségi és minőségi változtatásával növeltük,

⁴ Ezt mindennél bizonyítóbban igazolja, hogy egy szovjet (lövész) ho. egyetlen ösztüzéhez szükséges lőszer súlya az 1939. évihez viszonyítva több mint 31-szeresére emelkedett. (1939-ben 1,7 tonna, 1970-ben 53 tonna.) Forrás: Mészáros Ferenc: „Lenyűgöző erő a Dvinán”. Néphadsereg, 1970. 13. szám. 3. old.

Az USA gyaloghadosztály tüzérsége által az egy perc alatt kilőhető lőszer súlya az 1959. évi 26 tonnáról, 1967-re 46,4 t-ra emelkedett.

Forrás: Ismeretlen szerző. „Az amerikai ho. szervezési változásai 1945–1970 között.” Honvédelem, 1971. 5. szám, 95. old.

feltétlen növekedni fog a lőszerfelhasználás volumene is. Ezt eklatánsan bizonyítják a Magyar Néphadsereg gépkocsizó lövészhadosztályaiban az elmúlt évtizedben (1961—1970 között) végbement ilyen irányú változások, amelyeknek eredményeképpen a hadosztály egy ösztüzéhez szükséges lőszer súlya az 1961. évi 7 tonnáról, 1970-re 31 tonnára, vagyis közel 4,5-szeresére növekedett.⁵

Alátámasztható a lőszerfelhasználás növekedésének tendenciája az anyagfelhasználásra vonatkozó (tudományosan megalapozott) prognózisokkal is. Ezek az előrejelzések a lőszerfelhasználást második világháborús szinten jelzik és az összanyagfogyasztás 40⁰/₀-ában jelölik meg. Tehát a fegyveres küzdelem megvívásához szükséges anyagok 40⁰/₀-a továbbra is lőszer lesz. A százalékban kifejezett lőszerfelhasználási arány tömegben történő kifejezésére támpontul szolgálhat a következő viszonyítás. A második világháború végén az összfejvernemi hadsereg 1,0 javadalmazás lőszerének súlyát 100-nak véve, a korszerű összfejvernemi hadseregnél ez napjainkban 170. Tehát 70⁰/₀-kal növekedett.⁶ Hozzávetőlegesen ilyen arányban várható a javadalmazásokban kifejezett lőszerfelhasználás tömegben megmutató növekedésének mértéke.

Feltétlen számításba kell vennünk a korszerű harc megvívásában bekövetkező sajátosságok azon részét, melyek kihatással lehetnek a lőszerfelhasználás volumenére. Így például a megnövekedett harcrendek kiterjedése. Ezt (tömegpusztító fegyverekkel és anélkül vívott harctevékenységekben egyaránt) a csapatok decentralizálására irányuló rendszabályok követelik meg. Ennek következtében a csapatok és nagyobb alegységek között, úgynevezett atombiztonsági hézagok jönnek létre, melyek maguk után vonják a szabad szárnyak keletkezését. A hézagok lezárásának és szabad szárnyak biztosításának alapvető módszere a tűz. Következésképpen a korszerű harc megvívásának e sajátossága, feltétlen növelni fogja a lőszerfelhasználást.

A következő lőszerfelhasználást befolyásoló tényező a korszerű harc sajátosságai közül az a körülmény, hogy növekedni fog a harctevékenységek intenzitása.⁷ Mivel a harctevékenységek intenzitásának növekedése több erőt és eszközt követel, úgy ezen erők és eszközök az anyagfogyasztást is növelni fogják. Nyilvánvalónak tűnik, hogy a tűzeszközök mennyiségének fokozottabb bevonása a harcba és azok fokozottabb kihasználása az intenzitás növelése érdekében, emelni fogja a lőszerfelhasználást is.

⁵ MN 5232 irattára. 007077/1970. szám, 24. sz. melléklet 4. old.

⁶ OBIEDZINSKI M.: „Háború és hátország.” Zrínyi Kiadó, Budapest, 1971. 86. old.

⁷ GOLUSKO I.: „A szárazföldi csapatok hadtápjá napjainkban.” Túl a sznabzsenyije, 1970. 5. szám. (Magyar fordítás száma: Fo 1627) „Az orosz—japán háború 485 napjából az aktív hadműveletek és harcok 95 napig tartottak. A harctevékenységek intenzitásának együtthatója ebben a háborúban 0,2. Az első világháború 1471 napig tartott, ebből aktív harccselekmények 714 napig folytak. Az együttható már 0,49-re nőtt. A Nagy Honvédő Háború 1418 napjából aktív harctevékenységek a különböző irányokban 1280 napig folytak, az intenzitás együtthatója már 0,88 volt... Nyilvánvaló, hogy a jövő háborújában a harctevékenységek intenzitása még nagyobb lesz. Következésképpen növekszik a háborúban részt vevő erők és eszközök száma és növekednek az anyagi szükségletek...”

A lőszerfelhasználásra növelő hatást gyakorló főbb tényezők tehát:

- a tüzeszközök mennyiségének növelése és minőségének fejlesztése;
- az ezek következtében megnövekvő tüzéri realizálásához szükséges lőszerkészletek;
- a korszerű harc megvívásának olyan sajátosságai, mint: a harcrendek és kiterjedések megnövekedése következtében keletkező hégagok és szabad szárnyak biztosításának tűzigénye; a harctevékenységek várhatóan növekvő intenzitása.

Összegezve a lőszerfelhasználás volumenére kiható tényezőket lerögzíthetjük, hogy:

- a lőszerfelhasználás alakulását a jövő háborújának fegyveres küzdelmeiben csökkentő és növelő hatású tényezők befolyásolják;
- a tényezők összegezett hatása eredményeként, a második világháború fegyveres küzdelmeihez viszonyítva a lőszerfelhasználás tömegében emelkedni fog;
- az emelkedés mértéke, tömegpusztító eszközök alkalmazásának viszonyai között folyó fegyveres küzdelmekben kisebb, csak hagyományos fegyverzettel vívott harctevékenységekben pedig nagyobb lesz.

II.

A LŐSZERFELHASZNÁLÁST MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK

A szárazföldi csapatok lőszerfelhasználását a harci és hadműveleti tevékenységek anyagfogyasztását meghatározó általános, valamint csak a lőszerfelhasználásra vonatkozó specifikus tényezők összegezett kihatásai határozzák meg. E tényezők hatásait a történelmi tapasztalatok és a korszerű fegyveres küzdelem sajátosságainak tükrében célszerű elemezni.

A lőszerfelhasználást meghatározó tényezők minden lőszerfajtára kiterjedő, általános determinálását, a hadtudományi irodalom nem rögzíti. Találkozni lehet a lőszerfelhasználást meghatározó tényezők rövid felsorolásával,⁸ azonban azok csak a tüzérségi lőszerfelhasználásra, vagy csupán a tüzérségi lőszerfelhasználási normák meghatározására vonatkoznak.⁹ Ebből kifolyólag megkíséreltem rögzíteni azon tényezők fontosabbjait, melyek a lőszerfelhasználásra lényeges befolyást gyakorolhatnak.

1. A hadműveleti, harcászati feladatok célja, tartalma és jellege

A kapott feladat feltétlen kihat az adott kötelék lőszerfelhasználására. Ugyan más lesz a lőszerfelhasználás a támadásban és annak különböző körülményei között (erődök ellen, erőszakos folyóátkeléskor stb.), mint védelmi tevékenységben vagy üldözéskor.

Különösen érvényes ez a harcászati kötelékek feladatait illetően, ahol a nagyságrendtől függően is (magasabbegység, egység, alegység) szá-

⁸ SISKA József ezds.: „A rakétacsapatok és a tüzérség harctevékenységének megszervezése támadásban.” Honvédelem, 1971. 1. T. szám. 84. old.

⁹ TÓTH Tibor alez.: „A tüzérség lőszerszükségletének számvetése.” Honvédelem, 1968. 4. T. szám. 36. old.

mos egymástól eltérő és lőszerfelhasználás szempontjából is különböző jellegű feladat jöhet tekintetbe. Ha átgondoljuk a harcászati kötelékek harci alkalmazásának széles skáláját, akkor e tényező lőszerfelhasználásra kiható szerepe kétségtelennek látszik.

2. Az ellenség összetétele és tevékenysége

Lényegében az ellenség jelenti azt az objektumot, amelyre a harc feladatot megoldó kötelékek a tüzet kifejtik. Ebből következően az ellenség megsemmisítéséhez, lefogásához szükséges tüzökvetelmények meghatározó jelleggel hatnak a lőszerfelhasználásra.

Az ellenség összetétele kihatással van a felhasználásra kerülő lőszer mennyiségére és fajtájára. Más lesz a lőszerfelhasználás gyalogos és más páncélos ellenséges kötelékek ellen.

Az ellenség tevékenysége kihatást gyakorol a lőszerfelhasználásra. Így feltétlen különböző lesz a csapatok lőszerfelhasználása, ha az ellenség támad vagy véd. Sőt találkozó harcban még az ellenségnek az a lehetősége is befolyásolja a lőszerfelhasználást, ha képes saját csapatainkat megelőzni a szétbontakozás és a kedvező terepszakasz elfoglalásában. Kihatással van a lőszerfelhasználásra az ellenség légi tevékenysége is.

Befolyásolják még a lőszerfelhasználást az ellenség tevékenységének körülményei is, mert a nyílt vagy fedett élőerőkre végrehajtott tüzkiállításokhoz szükséges lőszer mennyisége és fajtája is különböző lehet.

3. A rendelkezésre álló tömegpusztító eszközök mennyisége és minősége

Mint ismeretes, a tömegpusztító eszközök sajátossága, hogy nagymérvű pusztítást okoznak. A legnagyobb hatást a nukleáris eszközök képesek kifejteni, összetett hatásuknál fogva, tetemes veszteséget okozva élőerőben és technikában egyaránt. A vegyi és biológiai fegyverek főként az élőerőben képesek nagy veszteséget okozni, de időlegesen — azok szennyezése útján — kikapcsolhatják a harcból a haditechnikai eszközöket is. Ilyen hatás mellett nem szükséges bizonyítani, hogy a saját csapataink által (vagy érdekükben) alkalmazott tömegpusztító eszközök a lőszerfelhasználást csökkentik.

Nem mindegy azonban, hogy mennyi és milyen minőségű tömegpusztító eszközt alkalmazunk, mert ezek határozzák meg a lőszerfelhasználás csökkenésének mérvét. A minőség azt mutatja, hogy optimális alkalmazás esetén milyen nagyságrendű ellenséget lehet az adott tömegpusztító eszközzel megsemmisíteni. A mennyiség pedig azt a mutatót adja, hogy hány célobjektumra mérhető csapás. Mindkét mutató lényegesen befolyásolhatja a hagyományos lőszerfelhasználást.

Sőt az adott tömegpusztító eszköz alkalmazásának hatékonysága is kihatással van a lőszerfelhasználásra. Mert, ha egy adott kilotonna értékű atomeszköz, amely egy zászlóalj megsemmisítésére képes, nem kellő hatékonysággal került alkalmazásra, és a zászlóalj helyett csak egy századot sikerült megsemmisíteni, a megmaradt két századot hagyományos fegyverek tüzével kell majd megsemmisíteni vagy lefogni.

4. Saját csapatok helyzete és az ellenséghez arányított erőviszonya

A saját csapatok helyzete — korszerű viszonyok között — feltétlen kihatással van a lőszerfelhasználás alakulására. Így a csapatok általános helyzete, valamint ezen belül fegyverzeti és lőszerhelyzete.

A saját csapatok lehetőségeit illetően a találkozóharc példáját említhetem meg. Ilyen esetben, ha a szétbontakozásban és kedvező terepszakaszk elfoglalásában sikerült az ellenséget megelőzni és akaratunkat rákényszeríteni (vagyis a támadást tovább folytatni), a támadóharc lőszerfelhasználása lesz valószínű. Ellenkező esetben, ha védelmi tevékenységre kényszerülünk, a védelmi harc lőszerfelhasználása várható.

Lényeges kihatással lehetnek a lőszerfelhasználásra, illetve annak egyes területeire az erőviszonyok. Pl. ellenséges harcokcsifölény esetén a páncéltörő lőszer és páncéltörő rakéta felhasználás magas lesz és harcokcsi lőszerből is a páncéltörő gránát felhasználás lesz magas. Saját harcokcsi fölény esetén viszont a harcokcsi lőszerfelhasználás érdekesen fog alakulni, mert ez esetben a repeszgránát-fogyasztás lesz magasabb.

5. Rendelkezésre álló tüzérségi tüzesczközök mennyisége és minősége

A tüzfeladatok jelentős részét — még a korszerű fegyveres küzdelemben is — a tüzérségi tüzesczközök oldják meg. Ezért lőszerfelhasználás szempontjából sem közömbös a rendelkezésre álló tüzérségi tüzesczközök mennyisége (darabszáma) és minősége (lőtávolság, fegyverfajta, úrméret, tűzütem stb.).

A rendelkezésre álló tüzérségi tüzesczközök és a lőszerfelhasználás között a következő törvényszerűség áll fent:

— optimális mennyiségű és minőségű tüzérségi tüzesczköz rendelkezésre állása esetén; a csövenkénti lőszerfelhasználás alacsonyabb, a felhasznált löszerek tömege nagyobb lesz;

— minimális tüzérség rendelkezésre bocsátása esetén; amikor a csövenkénti lőszerfelhasználás magasabb, a felhasznált löszerek tömege pedig alacsonyabb lesz.

Az optimális és minimális tüzérségi eszköz között van az a határ, ahol a rendelkezésre bocsátott tüzérség (bár az optimális szint alatt van) hiánya még löszerkészlettel kompenzálható.

Csak minimális tüzérség rendelkezésre állása esetén (amely a feladatok végrehajtása érdekében, csak a legszükségesebb tüzfeladatok megoldását teszi lehetővé), már nincs lehetőség az optimális szint — löszer kompenzálás útján történő — elérésére.

6. Légi támogatás mérve

Mint az előzőekben említettük, a légi támogatás csökkentő hatást gyakorol a lőszerfelhasználásra és ezen keresztül érezteti kihatását arra. Ugyanis a légi kötelékek által lefogott vagy megsemmisített ellenséges cé-

lok csökkentik a szárazföldi csapatok által kifejtendő tűzszükségletet. Következésképpen a légi támogatás mérvének és hatékonyságának függvényében csökkenhet, esetleg növekedhet a lőszerfelhasználás.

7. A felderítés és tűzvezetés hatékonysága

A felderítés, annak hatékonysága pozitív vagy negatív hatással lehet a lőszerfelhasználás alakulására. Megbízhatóan felderített, jól megfigyelt célok tűzzel történő lefogására vagy megsemmisítésére kevesebb lőszer szükséges, mint ellenkező esetben.

A tűzvezetés hatékonysága, a tűznemek, lőszerfajták, gyújtók és robbantási módok helyes megválasztásával csökkentő, fordítva pedig növelő hatást gyakorolhat a lőszerfelhasználásra. Közvetve a figyelő és tűzvezető műszerek korszerűsége is hatással lehet a lőszerfogyasztásra.

A feszes tűzvezetés a lövész és harckocsi alegységekben növeli a tűzhatékonyságot és ezen keresztül csökkenti a lőszerfelhasználást is.

8. Hadszintér, terep, időjárás, évszak, napszak

A hadszintér és a terep jellege többirányú kihatással lehet a lőszerfelhasználásra. Sík terepen a lapos röppályával rendelkező fegyverek lőszerfelhasználása nagyobb. Hegyes terepviszonyok között a meredek röppályával rendelkező tüzeszközök fogyasztása lesz magasabb. Sík terepen a harckocsik és páncélozott szállító harcjárművek tömegesen alkalmazhatók, ezért ezen tüzeszközök lőszerfelhasználása ilyen viszonyok között minden bizonnyal nagyobb lesz, mint hegyes terepen. Helység-harcban és erdei harcokban a lövészfegyverek lőszere fogy jelentős mennyiségben.

Az időjárás bizonyos körülmények között — esős, ködös időben — korlátozza a tűzvezetést (találatok, célok megfigyelhetősége) és ennek következtében emelkedhet a lőszerfelhasználás. Az évszak szoros összefüggésben van az időjárással, mert ősszel és télen több rossz látási viszonykal (eső, köd, hóesés stb.) telített idő, az előzőekben említettek szerint kihat a lőszerfelhasználásra.

A napszakok kihatása is nyilvánvaló a lőszerfelhasználásra. Nappal szemben a megfigyelési és célzási viszonyok kedvezőtlenebbek, így közvetlen irányzással a célok leküzdése érhetően több lőszert igényel. Éjszaka a rossz látási viszonyok megkövetelte magas lőszerfogyasztás mellett számottevő a világitó lőszerek felhasználása is.

9. Saját tűzfegyvereknek az ellenség fegyverzetéhez és harceszközeihez viszonyított hatékonysága

A saját és ellenséges harceszközök, tűzfegyverek között fennálló minőségi viszony lőszerfelhasználás szempontjából is jelentős. Nem lehet vitatható az pl., hogy a saját és ellenséges harckocsi lövegek páncélatütő képessége, illetve a harckocsik páncélzata között fennálló lényeges minőségi különbség kihatással van a lőszerfelhasználásra. Ez bizonyítható azaz, hogy ha az egyik fél harckocsilövegével nem lehet átütni a másik fél harckocsi páncélját a felület bármely részén (az egyéb hátrányokat itt fi-

gyelmen kívül hagyva), lényegesen több lőszer szükséges egy-egy harc-
kocsi leküzdéséhez.

A lőszerfelhasználást befolyásoló hatékonysági tényezők lehetnek: a
lőtávolság; a páncélatütő képesség; védettség; rombolóhatás; repeszhatás;
manőverezőképesség stb.

10. A személyi állomány kiképzettsége és harci jártassága

Nem lehet kétséges, hogy a korszerűen kiképzett és megfelelő harci
jártassággal rendelkező személyi állomány kevesebb lőszerrel eredmé-
nyesebb tűztevékenységet képes megoldani.

Példaként megemlíthető, hogy egy jól kiképzett, harci tapasztalatok-
kal is rendelkező harcokci vagy páncéltörő löveg kezelőszemélyzete az
első-második lövéssel képes megsemmisíteni az ellenséges célt. Először
harcba lépő vagy kevésbé kiképzett kezelőszemélyzetnek hasonló feladat
megoldásához 5—6 vagy több lövére is szüksége lehet.

*

Az említetteken kívül még néhány olyan tényező, mint a legcélra-
vezetőbb lövészetfajta megválasztása, a gyújtók típusa stb., szintén
befolyásolhatja a lőszerfelhasználást és lényeges hatást gyakorolhat arra.

A lőszerfelhasználást meghatározó tényezők kölcsönhatásban vannak
egymással és azoknak — az adott körülmények közötti — összegezett ve-
tülete válik a lőszerfelhasználás meghatározójává. Az optimális lőszerfel-
használás realizálása teszi lehetővé — többek között — a harci, hadműve-
leti feladatok eredményes végrehajtását.

A lőszerfelhasználásban a tűzérési tűz kiváltásához szükséges (tüzér,
aknavető, sorozatvető) löszereknek kiemelt jelentősége van. Ugyanis ezzel
történik az ellenség erői zömének lefogása a lövészek és a harcokcsik
harctevékenysége előtti időben. Ha optimális mennyiségű és minőségű tü-
zérési lőszer nem áll rendelkezésre, az ellenségnek okozott veszteség mér-
téke kisebb, ennek következtében ellenállása szervezettebb és erősebb
lesz. Következésképpen a rohamozó lövészeknek és harcokcsiknak jóval
több lőszerrel kell majd felhasználni, mégis csökkenni fog a támadás üteme
és növekedni fog a veszteség.

Az egyik tűzérési szakember az erre vonatkozó törvényszerűséget
tömören így fogalmazta meg:

— kevés tűzérési lőszer — nagyobb ellenállás, több harcokci és
gyalogsági lőszer — hosszabb idő — nagyobb veszteségek — kisebb ütem,
— elegendő tűzérési lőszer — megbízható lefogás — kisebb ellen-
állás — kevesebb harcokci és gyalogsági lőszer — kisebb veszteségek —
nagyobb támadási ütem.¹⁰

A lőszerfelhasználást meghatározó tényezők összevetéseként rögzít-
hető, hogy a lőszerfelhasználás egy sor objektív tényező összegezett vetü-

¹⁰ TÓTH Tibor alez.: „A tűzérési löszerszükségletének számvetése.” Hon-
védelem, 1968. 4. T. szám. 38. old.

leteként jelentkezik. Tehát nem szubjektív elképzelésektől, óhajoktól függ. Ez azt jelenti, hogy *amennyiben az optimális lőszerfelhasználást a harci és hadműveleti feladatokhoz nem biztosítanánk, annak komoly következményei lesznek a saját veszteségek, a támadási ütem és a meghatározott feladatok teljesítése szempontjából.* Ezt figyelmen kívül hagyni, vagy felületesen kezelni nagyon veszélyes dolog.

*

Éppen ezért ismételten figyelmeibe ajánlom a hadtápbiztosításért és azon belül a lőszerbiztosításért felelős vezetőknek a lőszerfelhasználásra vonatkozó jelen fejtegetést. Az itt közöltek, adandó alkalommal — információhiány esetén — némi segítséget nyújthatnak a hadtápbiztosításra vonatkozó elhatározás vagy a lőszerbiztosításra vonatkozó elgondolás kialakításához.

A tábori hadtáp felé irányuló vasúti szállítások befolyásoló tényezői és a matematikai apparátus vizsgálata háború kezdetén (II. rész)

Luptovsky Károly őrnagy

Ezen cikkben az 1971. évi 4. számban körvonalazott matematikai apparátusnak adatokkal történő behelyettesítése lehetőségét és formáját kívánom ismertetni. Ezennel konkrétan bizonyítást nyer a vázolt matematikai apparátus és a blokkdiagram alkalmazásának lehetősége, életképessége. Sajnos az anyag feldolgozása csak ún. hagyományos módon történhet, egy-egy esetben asztali, illetve elektronikus számológép segítségével.

A fenti rövid bevezető után nagy vonalakban ismertetem azt a „feladatot”, amely alapján, a szállítási időt kívánom minimalizálni, vagyis minimum $U = f(T_0 + T_e)$ végrehajtását manuális úton történő számítással megközelíteni.

Az előljáró hadtápfőnök direktívájából — a számítás végrehajtása érdekében — kivonatossan megállapítható, hogy a mozgósítással felállításra került kiszolgáló és szállító alegységekkel anyagberakást kell végrehajtani a központ raktáraknál. Az anyagok elszállítása vasúton történik, az előre kijelölt kirakó állomásokra — „beérkezési körletbe” — ahol a különböző ellátási anyag a vasúti szerelvényeken marad. Ezen szerelvények állomásokon, megállóhelyeken iparvágányokon vagy vakvágányokon várakoznak mindaddig, amíg a csapatok követésére, vagy a kirakás konkrét helyére vonatkozóan megfelelő utasítást nem kapnak.

A szükséges vasúti szállítási igények főbb anyagnemenkénti részletezését az alábbi (1. sz.) táblázat mutatja.

A „direktívában” meghatározottak alapján az alábbiakkal számolhatunk:

— a harctevékenységek kezdetét 2 nap veszélyeztetettségi időszak előzi meg, amely alatt megtörténhet a mozgósítás és a csapatok előrevonása;

— a hadművelet hagyományos eszközökkel kezdődik és az atomfegyverek alkalmazásának valószínű időpontja a hadművelet negyedik napjára esik;

— a hadsereg támadó hadművelet mélysége az első hadművelet végrehajtásakor 400—450 km, a második hadművelet folyamán 200—250 km;

Vasúti szállítási igények

Anyag- megnevezés		1. hadművelet		2. hadművelet		Mindösszesen	
		tonna	vonat	tonna	vonat	tonna	vonat
Lő- szer	lövész	1 100	2,0	1 000	2,0	2 100	4,0
	tüzér	4 000	6,5	2 500	4,0	6 500	10,5
	av. pct.						
	rak. pct.	200	0,5	100	0,16	300	0,66
	harckocsi légvédelmi	5 000	11,0	3 000	6,0	8 000	17,0
		1 000	2,0	1 000	2,0	2 000	4,0
Élelem		1 500	2,5	2 000	4,0	3 500	6,5
Egyéb anyag		3 500	6,0	2 500	5,0	6 000	11,0
Szilárd anyag összesen		16 300	30,5	12 100	23,16	28 400	53,66
Folyé- kony	benzin	3 000	5,0	2 000	3,34	5 000	8,34
	gázolaj	5 600	9,0	3 000	5,0	8 600	14,00
	rep. benzin	400	0,5	600	1,0	1 000	1,50
Folyékony anyag összesen		9 000	14,5	5 600	9,34	14 600	23,84
Szilárd, folyékony anyag mindösszesen		25 300	45,0	17 700	32,5	43 000	77,5

A hadműveletenkénti napi szállítási igényt a 2. sz. táblázat tartalmazza.

Napi szállítási igény hadműveletenként

Első hadművelet			Második hadművelet		
időszakában					
nap	tonna	vonat	nap	tonna	vonat
N-1	6 000	10	N-8(1)	3 000	5,6
N-2	4 000	7	N-9(2)	3 000	5,6
N-3	2 750	5	N-10(3)	3 000	5,6
N-4	2 750	5	N-11(4)	2 900	5,3
N-5	2 750	5	N-12(5)	2 900	5,3
N-6	2 750	5	N-13(6)	2 900	5,1
N-7	2 150	4			
N-8	2 150	4			
Összesen	25 300	45	Összesen	17 700	32,5

— a tábori hadtáp mögöttes bázis és az előretolt bázis távolsága (I_v) a „központ” raktáraktól átlagosan 400—450 km. Kezdetben átlag 300—350 km-nek vehető.

A vasúti szállítási feladat végrehajtásához a központ raktárak elhelyezkedését, az MN tábori hadtáp anyagi bázisai megalakítási helyét, valamint a szállítási útvonalakat az 1. számú melléklet mutatja.

A feladat tanulmányozása során, valamint a rendelkezésre álló adatokból és mutatókból megállapítható, hogy:

— az első támadó hadművelet anyagi szükségletei előre tervezhető távolságra és időre szükségesek;

— a biztosítandó ellátási anyagok mennyisége nagyobb a második hadművelet szükségleténél;

— a legnagyobb fogyást és egyben a legnagyobb utánszállítási (feltöltési) feladatot a tüzér és harckocsi lőszer, valamint a gépjármű üzem- és hajtóanyag adja. Ezek együttesen valamennyi anyagfajta fogyásának 75—80%-át jelentik;

— a hadművelet 1—2. napján átlagosan 1,5-szer több anyag fogy, mint a hadművelet további napjain.

A hadműveletek folyamatos és maradéktalan anyagi-technikai biztosítása érdekében szükséges anyagmennyiség utánszállításához a „központ” raktáraktól a tábori mögöttes bázisig vagy annak részlegéig, az ún. „beérkezési körlet”-ig naponta átlag 7—8, illetve 5,5 vasúti szerelvény anyag továbbítása szükséges.

A hadművelet kezdetén felmerülő legnagyobb fogyást figyelembe véve az első napra (a hadművelet 3. napjának kezdetére) $N_t = 10$ vasúti szerelvény — 70—80 százalékban lőszer és üzemanyag — utánszállítása válik szükségessé.

A számítás végrehajtásához rendelkezésre állnak a 3. sz. táblázatba foglalt normatívák és tényezők.

A 7—13. fsz.-ig terjedő adatok, normatívák súlyozott átlagokként kerültek meghatározásra.

Az „M” szervezésű kiszolgáló alegységek készenléte időtartamának pontosításához — a különböző előírások figyelembevételével — az alábbi időtartamokkal számolok:

t_{01} = a megalakulás végrehajtására vonatkozó parancs vétele és az elrendeléshez szükséges idő: 2 óra

t_{02} = behívóparancsok kézbesítésének átlagos ideje: 4 óra

t_{03} = bevonulás, felszerelés (összekovácsolás) ideje: 24 óra

t_{04} = előrevonás, átcsoportosítás ideje: 6 óra.

A vasútvonal kapacitásának alapját ($n_v = t$) az alábbi adat mutatja:

Kétvágányú vasúti fővonal = 61 vonatpár/nap.

Az első támadó hadművelet anyagi biztosításához szükséges idő minimalizálása a Hadtápbiztosítás 1971. évi 4. számában megjelent matematikai apparátus és blokkdiagram segítségével az alábbiak szerint történhet.

A feladat végrehajtásához az alábbi normatívák,
illetve befolyásoló tényezők ismertek:

Fsz.	Jelölés	Normatívák, tényezők megnevezése	Mennyiség	Dimenzió
1.	T_1	Vasúti szállítás honvédségi tervezés időtartama	4	óra
2.	T_2	Polgári tervezés időtartama	8	óra
3.	T_3	Fedett kocsik raktárhoz állítás ideje	18	óra
4.	T_4	Tartálykocsik raktárhoz állítás ideje	24	óra
5.	M_t	1 vonat megengedett terhelése	12 000	$\frac{\text{brutto}}{\text{tonna}}$
6.	M_m	1 vonat megengedett tengelymenyisége	120	db
7.	V	Vonatok utazási sebessége	25	km óra
8.	I_v	Vonatok követési időköze	15	perc
9.	D	Ahány csoportba állítható rakodáshoz	3,3	db
10.	m_k	1 sorba állítható kocsik száma	20	db
11.	m_r	Rakodóhelyek száma	1,4	db
12.	q	1 kocsi átl. rak. súlya	15	$\frac{\text{tonna}}{\text{tonna}}$
13.	P_r	1 rakodóhely teljesítménye	260	$\frac{\text{nap}}{\text{nap}}$
14.	n_v	Vasútvonalak átocsátó képessége	61	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
15.	n_1	Szöv. csapatok szállítására biztosított vonalkapacitás	3	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
16.	n_2	Saját csapatok szállítására bizt. vonalkapacitás	8	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
17.	n_3	Ng-i szállításra biztosított vonalkapacitás	15	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
18.	n_4	Ki nem használható (tartalék) vonalkapacitás	15	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
19.	n_5	Egyéb szállításához szükséges vonalkapacitás	4	$\frac{\text{vonatpár}}{\text{nap}}$
20.	L_v	Átlagos szállítási távolság	350	km

1. „M” szervezésű kiszolgáló alegységek készenléte

$$T_0 = \sum_{t_0=1}^n t_n$$

behelyettesítve:

$$T_0 = \sum_{t_0=1}^4 t_{01} + t_{02} + t_{03} + t_{04}$$

azaz

$$T_0 = \sum_{t_0=1}^4 2 + 4 + 24 + 6 = 36 \text{ óra}$$

2. Tervezés és vonatkialakítás számítása

$T_1; T_2; T_3; T_4$ adatait a 3. sz. táblázatból véve

$$\sum T_1 + T_2 + T_3 = 4 + 8 + 18 = 30 \text{ óra}$$

$$\sum T_1 + T_2 + T_4 = 4 + 8 + 24 = 36 \text{ óra}$$

Látható, ha a kiszolgáló alegységeket nem kell átcsoportosítani, akkor a szilárd anyagot szállító vasúti szerelvények kiállítási ideje a kiszolgáló alegységek készenléti idejével egybeesik 30 óra = 30 óra. Nincs várakozás és a vonatok megrakása azonnal megkezdhető. Vasúti tartálykocsik beérkezésére 6 órát kell várakozni a kiszolgáló alegységeknek, mivel (30 < 36).

3. A teljes szerelvény kocsijainak rakodási ideje (T_r)

A részletes számítás végrehajtható az alábbi 4. sz. táblázatba foglalt adatok és paraméterek segítségével.

4. sz. táblázat

A raktár (berakóhely)		beállít- ható ko- csi (m _k) darab	rak. hely- db száma (m _r)	Telj. (P _r) tonna	Ahány csop.-ba (D)
száma	megnevezése				
1.	Tü. av. pct. lősz.	10	2	100	4
2.	Üzemanyag	18	2	150	3
3.	Üzemanyag	25	1	120	2
4.	Híradó, eü., pol.	8	2	100	5
5.	Élelem	11	1	300	5
6.	Harcokosi lőszer	40	1	300	1
7.	Élelem	20	1	240	2
8.	Lövész lőszer	12	1	360	4
9.	Üzemanyag	8	1	360	5
10.	Rakéta pct.	50	1	400	1
11.	Légvédelmi lőszer	15	1	450	4
12.	Üzemanyag	10	1	400	5
13.	Élelem	20	2	200	3
14.	Műszaki, vv.-i	50	1	450	1
15.	Élelem	20	2	200	3
16.	Üzemanyag	10	3	100	5

A táblázatban szereplő adatok birtokában a különböző raktáraknál, berakóhelyeknél egy teljes vonat berakási ideje a

$$T_r = D \frac{m_k \cdot q \cdot 60}{P_r \cdot m_r}$$

képlet alapján a részszámításokat mellőzve az alábbi lehetőségeket biztosítja:

5. sz. táblázat

A raktár (berakóhely)		Egy vonat megrakásának ideje		Anyag menny. (vonat)
száma	megnevezése	órában	percben	
1.	Tü., av., lősz.	3,0	180	6,5
2.	Üzemanyag	2,7	162	1,0
3.	Üzemanyag	3,1	187	2,5
4.	Hír., eü., pol.	3,0	180	2,0
4.	Élelem	2,75	165	1,0
5.	Hk. lőszer	2,0	120	6,0
6.	Élelem	2,5	150	0,5
7.	Hk. pct. lőszer	2,0	120	5,0
8.	Üzemanyag	1,7	102	3,0
9.	Rak. pct. lőszer	1,9	114	0,5
10.	Lgv. löv. lőszer	2,0	120	4,0
11.	Üzemanyag	1,9	114	4,0
12.	Élelem, egyéb	2,25	135	2,5
13.	Műszaki, vv.	1,7	102	2,0
15.	Élm., térk.	2,25	135	0,5
16.	Üzemanyag	2,5	150	4,0

A fenti adatokból látható, hogy egy vonat megrakásának minimuma 102 perc, maximuma pedig 187 perc.

A számításnál figyelembe vehető súlyozott átlag 138 perc, vagyis $T_{ra} = 138 \text{ perc} \approx 2,28 \text{ óra}$.

A fenti berakási idők jeges, csúszós, hideg időjárás esetén 50 százalékkal növekedhetnek.

4. A vasúti szállítás konkrét időtartamának (T_{sz}) számítása

A megadott matematikai apparátus, illetve a blokkdiagram alapján a konkrét szállítási időtartamot a kirakóállomásra (beérkezési körletbe) való beérkezésig számolom.

$$\text{Így: } T_{sz} = t_{el} + t_m;$$

$$\text{részletezve: } T_{sz} = t_{el} + \frac{L_v}{V} + (N_t - 1) \cdot I_v$$

A fenti képlet alapján kiszámított idő alatt a szállítás végrehajtása csak akkor lehetséges, ha a szállítási ütem (n_1) nagyobb, vagy legfeljebb egyenlő a szükséges szállítási ütemnél (n_{sz} -nél), vagyis $n_1 = n_{sz}$, akkor a szállítási feladat végrehajtható.

$$n_1 = n_v - (n_1 + n_2 + n_3 + n_4 + n_5)$$

behelyettesítve: (a 3. sz. táblázatból)

$$n_1 = 61 - (8 + 8 + 15 + 15 + 4) = 11 \text{ vonatpár/nap}$$

$I =$ a vonatok követési időköze 15 perc, azaz 0,25 óra.

A feladatban a hadművelet első napjaira esik a legnagyobb szállítási igény, ami naponta maximum 10 vonatot tesz ki és mivel a $11 > 10$, a feladat a rendelkezésre álló vonatkapacitáson belül megoldható.

Ezen szükséges és lehetséges kapacitásvizsgálat után behelyettesítve a táblázatokban található átlagos adatokat:

$$T_{sz} = 2,28 + \frac{350}{25} + 44 \cdot 0,25 = 2,28 + 14 + 11 = 27,28 \text{ óra}$$

felkerekítve: 28 óra.

A fenti eredmény a minimális átlagot jelenti. Az első vonat megrakásának idejénél (t_{e1}) értékénél az átlagos rakodási idő került behelyettesítésre.

A választott matematikai apparátus és a blokkdiagram segítségével történt behelyettesítés és számítás szerint az „M” elrendelésétől számítva a szükséges anyagmennyiség kiszállításának összideje:

$$\text{minimum } U = f(x_1 + y_1) \text{ azaz minimum } U = f(T_0 + T_{sz})$$

behelyettesítve:

minimum $T_0 + T_{sz} = 30 + 28 = 58$ óra, amennyiben a kiszolgáló al-egységek átcsoportosításra kerülnek, úgy:

$$T_0 + T_{sz} = 36 + 28 = 64 \text{ óra}$$

A fenti hagyományos módszer szerint kifejtett szállítási időszámítás ma még több esetben alkalmazásra kerül. A közlekedési szolgáltatnál az egyes részfeladatokat azonban grafikusán oldják meg.

Előkészületben van a különböző szállítástervezési feladatok számítógépes megoldása is, amely segítségével gyorsabban lehet kiválasztani az optimális lehetőségeket.

A második hadműveletre vonatkozó számításokat hasonló módon — az új helyzet ismeretében — lehet az előkészítés időszakában végrehajtani.

A „Luna-72” harcászati és szakharcászati gyakorlat főbb hadtáp tapasztalatai

*Lapos Mihály alezredes, Miller Jenő őrnagy,
Sáfár Bálint őrnagy*

I.

„LUNA-72” fedőnéven 1972. év októberében egy gépkocsizó lövész-hadosztály, seregtest közvetlen egységek és öt seregtest hadtápegység — közúti komendáns zászlóalj, két egészségügyi osztag, járványegészségügyi osztag, tábori sütőde — harcászati és szakharcászati gyakorlatot hajtott végre.

A *gyakorlat tárgyát* a hadsereg első lépcsőjében tevékenykedő gépkocsizó lövészadosztály határbiztosító tevékenységének és támadó harcának hadtápbiztosítása, a seregtest hadtápegységek mozgósítással egybekötött funkcionális gyakoroltatása képezte.

A gyakorlaton célul tűztük ki:

a *hadtáptörzsek és a csapat hadtápegységek gyakoroltatását* a hadosztály határbiztosító tevékenysége és támadó harca hadtápbiztosításának megszervezésében, végrehajtásában és vezetésében, a seregtest közúti és egészségügyi csapataival történő együttes munkában,

a *seregtest hadtápegységek gyakoroltatását* mozgósítási és harckészültségi feladatok végrehajtásában; a háború kezdetén történő gyors, szervezett körletelfoglalásban, majd a támadó hadművelet során szükséges manőverek, hadtápegységek szakmai rendeltetéséből következő feladatok megszervezésében, végrehajtásában és vezetésében.

Célul tűztük ki továbbá a hadtáp folyamatos működőképességét biztosító tömegpusztító fegyverek elleni védelem, őrzés és védelem megszervezésének és végrehajtásának gyakoroltatását, különös tekintettel a hadtápegységeket, illetve harcoló alegységeket ért atom- és vegyicsapások következményeinek szervezett felszámolására. Ennek során a gyakorlatban kívántuk alkalmazni az 1972. év szeptemberében levezetett „SPARTACUS” fedőnevű egészségügyi módszertani bemutató tapasztalatait.

Célunk volt a gyakorlat kidolgozása és levezetése során a gyakorlatban általánosítható tapasztalatok szerzése: az új harci technikai eszközökkel — PSZH-val — felszerelt és új szervezetű csapatok harctevékenysége, az ellenség előkészített védelmének hagyományos eszközökkel végrehajtott áttörése hadtápbiztosításának sajátosságairól, a lőszer, üzemanyag, élelemellátás, az átlagosnál feszítettebb szállítási feladatok harcserű körülmények és követelmények szerinti végrehajtásának lehetőségeiről, a hadtápegységek harc alatti mozgása, az ellátási feladatok és a hadtápbiztosítás megóvása működőképessége követelményei közötti összhang megteremtésének, biztosításának lehetőségeiről.

Végül tapasztalatokat kívántunk szerezni a határmenti bázisról biztosított anyagok felvételezésének, harcjárműg történő utánszállításának lehetőségeiről, időnormáiról, módszereiről.

A gyakorlat célkitűzéseinek elérése a hadtáptörzsektől és alegységektől rendkívül feszített, éjjel és nappal folyamatosan végzett munkát követelt. Jól szemléltetik a *gyakorlat méreteit, a hadtápbiztosítási feladatok mennyiségét* a következő adatok:

A gyakorlaton mintegy 14 000 fő és 2000 db gépjármű vett részt. Eből a seregtest egységek állománya — 1200 fő és 300 db gépjármű — a népgazdaságból került behívásra.

A gyakorlat időszakában kirakóállomásról, lőszertároló pontról és polgári vállalatoktól a harcjárműg és katonáig utánszállításra került — valamennyi közbeeső tagozat gyakoroltatásával — 70 tonna lőszer, 160 tonna hajtóanyag, 60 tonna romlandó élelem.

A seregtest közötti komendáns zászlóalj berendezett 170 km gépkocsit, ténylegesen megépített 1750 fm makadám utat, 4 db alacsonyvízi hidat.

A tábori sütőde lesütött 42 000 adag jó minőségű kenyeret.

Az egészségügyi osztagok hátraszállítottak és elláttak 160—180 fő imitált atom-, vegyi- és hagyományos sérültet.

A gyakorlat elgondolásának lényege

A „KÉK” fél 1972. évi szeptember közepétől különböző szintű törzsvezetési és csapatgyakorlatok, valamint rejtett mozgósítás végrehajtásával támadó csoportosítást hozott létre és felkészült támadó hadművelet végrehajtására.

A „PIROS” fél az ellenség agresszív szándékára utaló eseményekkel párhuzamosan végrehajtotta a hadi állományra való feltöltést és felkészült támadó hadművelet végrehajtására.

A gyakorló hadosztály, mint 20. gl. ho., a 15. HDS első lépcsőjében várakozási körletet foglalt el, megszervezte a határ közvetlen biztosítását és a támadó harctevékenység végrehajtását.

A harc első napján előrevonást hajtott végre és csak hagyományos eszközök alkalmazásával leküzdötte az ellenség 15—20 km szélességű biztosítási övét, áttörte főellenállási vonalát, majd védelmi tevékenységgel elhárította az ellenség nagyerejű ellencsapását, ezzel egyidőben áttért atomfegyver alkalmazására.

A harc második napjának reggelén a HDS második lépcsőjében levő hadosztály ütközetbevetésével egyidőben felújította a támadást, majd a harc harmadik napján üldöző harcot folytatva az ellenség által védett széles folyóakadály leküzdését hajtotta végre.

Az elgondolásból kitűnik, hogy a hadtápbiztosítás legfeszítettebb feladatai a harc első napján jelentkeztek.

Vizsgáljuk meg a következőkben, hogy melyek voltak azok a főbb tényezők, amelyek a hadtápbiztosítás megszervezésére döntően kihatottak.

Mindenekelőtt az, hogy a hadosztály az ellenség *előkészített védelmét csak hagyományos eszközökkel* küzdötte le, *törte át*. Ez a körülmény az átlagosnál magasabb lőszerfogyasztási normákat eredményezett elsősorban tü., av. és sv. lőszerből, ami viszont a szállítási szükségletek magas fokú megnövekedéséhez vezetett.

A ho. erő kifejtésének az áttörési szakaszra való koncentrációja szükségszerűen maga után vonta a hadtáp erő kifejtésének is egy viszonylag szűk területre való összpontosítását. A harcnap folyamán várható éles helyzetváltozások, a határmenti bázisokról saját eszközzel történő nagytömegű anyagszállítások, az atomfegyver alkalmazására való áttérés állandó lehetősége a hadtápvezetés nagyfokú szervezettségét, rugalmasságát és aktivitását követelte meg.

II.

A gyakorlat igen sok hasznosítható tapasztalatot eredményezett. Részletesebben csak azokkal kívánunk foglalkozni, amelyek véleményünk szerint hadtápbiztosítás tervezését, szervezését és vezetését közvetlenül elősegítik, esetleg gondolatokat adhatnak a hadtáptörzsek és alegységek hatékonyabb és céltudatosabb kiképzéséhez.

1. A hadtáp megszervezése

A hadtáp csoportosítását a várakozási körletben és a határbiztosítás időszakában tapasztalataink szerint úgy célszerű kialakítani, hogy a hadtáp lépcsőzése feleljen meg a határbiztosítás és a támadó harc hadtápbiztosítása követelményeinek is. (1. sz. melléklet.)

Ennek megfelelően a hadosztály hadtáp első lépcsőjét a határbiztosító erők mögött indokolt elhelyezni. Állományába egészségügyi osztag, lőszer (tüzér, sorozatvető, aknavető stb.) javító-vontató erők és eszközök tartozhatnak. Feladatát a határbiztosítás, a betört ellenség támadásának elhárítása, illetve a hadosztály támadó harctevékenysége esetére több változatban kell meghatározni. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a hadtáp első lépcsőjében levő egészségügyi erők és eszközök, anyagi készletek létrehozásánál a támadó harctevékenység hadtápbiztosításának követelményei a meghatározók.

A hadosztály hadtáp második lépcsője a várakozási körletben helyezkedik el és végrehajtja a támadó harchoz elrendelt készletek felhalmozását.

Az ezred hadtáp első lépcsője az ezred első lépcsőjében alkalmazásra kerülő zászlóaljok körletei mögött helyezkedik el. Állományába az ezred segélyhely, lőszer szállító eszközök, javító-vontató erők, a hadosztálytól megerősítésül kapott eszközök tartozhatnak.

Az ezred hadtáp második lépcsője az ezred várakozási körleteiben helyezkedik el.

Az első lépcsőben alkalmazásra kerülő zászlóaljok hadtápjai a támadás készenlétére több változat szerint lépcsőzhetők.

A tapasztalatok azt igazolják, hogy a lőszer ellátó raj és a zászlóalj segélyhely kivételével a zászlóalj hadtápok szükség esetén összevonhatók az ezred hadtáp első vagy második lépcsőjében. Erre elsősorban az áttörést végrehajtó zászlóaljok esetében kerülhet sor.

A zászlóalj hadtápok időleges összevonását a helyzet körütekintő mérlegelésével és annak figyelembevételével kell végrehajtani, hogy a túlzottan centralizált hadtápalegységek vezetése megnehezül, az ellenség számára könnyen pusztítható célt nyújt.

Pl.: a gyakorlaton a harcokosi ezred hadtápra az ellenség 10 kt atomcsapást mért.

A csapás következtében a kis területre összezsúfolódott ezred hadtáp és három zászlóalj hadtáp megsemmisült volna.

Az előrevonás és határátlépés időszakában: a létrehozott csoportosításnak megfelelően a hadtáp elsőlépcsők minden tagozatban felzárkózva követik a főerőket készen a menetből történő gyors beavakozásra.

A hadtáp második lépcsők előrevonásukat úgy kezdik meg, hogy a főellenállási vonal áttörésének kezdetére képesek legyenek a felzárkózásra és elhelyezkedésre.

Figyelembe véve a 40—60 km előrevonási távolságot, elegendő az előrevonást „CS” — 2—3 órával megkezdeni és „CS”, illetve „CS” +1-kor a kijelölt körletben elhelyezkedni. Alapvető követelmény a „csurgás”, vagyis az utakon való céltalan ácsorgás, lassú előremozgás elkerülése. A túl korán történő indulás és az utakon való felesleges tartózkodás megnöveli a hadtáp pusztításának lehetőségét, kifárasztja az állományt, akadályozza az ellátási feladatok szervezését, végrehajtását.

Ebben az időszakban a hadtápbiztosítás közvetlen feladatait a hadtáp első lépcsők oldják meg. (Ehhez megfelelő állománnyal kell rendelkezniök) és fokozatosan lépnek be az ellátásba az ezred, később a hadosztály hadtáp második lépcsők. Sőt a hadtáp egy része ellátást lényegében csak a nap végén hajt végre (élelem, üzemanyag).

Az áttörés végrehajtása időszakában a hadtáp első lépcsőkből az egészségügyi erők és eszközök a ZSH-k kivételével települve végzik a sérültek hátraszállítását és ellátását, a lőszerkészleteket a fogyasztás ütemében átadják a zászlóaljoknak; a hadtáp második lépcsők elhelyezkednek és előkészítik, illetve megkezdik a lőszerkiszállítást, majd a leürült vagy felszabadított szállító eszközökkel vételezést hajtanak végre határmenti bázisokról.

A harcnap folyamán áttelepülést hajtanak végre az áttörés befejezése utáni lőszer ellátáshoz, majd a nap végén a csapatok teljes körű anyagi feltöltéséhez.

A hadtáp csoportosításából, településének és áttelepülésének végrehajtásából levonható főbb következtetések:

— a csoportosítás nem lehet sablonos, minden esetben a csapatok harcfeladata, harcrendi felépítése, az ellenség lehetőségei, a terep stb. és végső fokon a végrehajtandó hadtápbiztosítási feladatok határozzák meg;

— az előrevonás, a harc folyamán történő áttelepülések szoros egységet alkotnak a hadtápbiztosítási feladatok végrehajtásával és a hadtáp működőképességének biztosításával;

— különös gonddal kell megszervezni és biztosítani: a helyben végzett munka, a szállítmányok mozgása, az anyagátadások, az alegységek napvégi feltöltése, a hadtápok mozgása közötti összhangot;

— a hadtáp első lépcsők szerepe az ellenség főellenállási vonalának csak hagyományos eszközökkel való áttörése esetén jelentősen megnövekedett, ami az áttörés hadtápbiztosításának sajátos körülményeiből következik. Így például az áttörés időszakában jellemző egyes anyagfajták intenzív felhasználása, ezért ezeket az anyagokat közelíteni kell a felhasználókhoz (tű., av., sv. lőszer). Az áttörési szakasz körzetében szükségszerűen kialakuló viszonylagos zsúfoltság, az utak várhatóan erős romboltsága, az ellenséges tüzéréség és légierő tevékenysége, a saját csapatok aktív manőverező tevékenysége, az áttörés időszakában jelentősebb szállításokat a harcoló csapatokhoz nem tesz lehetővé.

Az után- és hátraszállítási utak kijelölése mellett különös figyelmet kell fordítani a forgalom megszervezésére, korlátozására, az utak igénybevételének szabályozására. Az utak zsúfoltságát jól jellemzik a következő számok. A hadosztály támadási sávjában mintegy 2500 gép- és harcjárművel számolhatunk, melynek 60—70⁰/₀-a az áttörési szakaszon, illetve az odavezető utakon összpontosul. Ebből a hadtáp gépjármű állománya 800—900 db. Ha az áttörési szakasz irányába reálisan kettő hosszirányú — gk.-val is járható — úttal számolunk és feltételezzük, hogy a hadtápok oszlopokban az utakon tartózkodnak, akkor megállapíthatjuk, hogy a hadtáp oszlopok 2 db, egyenként 20 km hosszú útszakaszt foglalnának el.

Számításba véve az utakon mozgó különböző fegyvernemi alegységeket, a hadosztály második lépcső ezred előrevonását stb. feltétlenül igazolódik az a megállapításunk, hogy az utak igénybevételét szabályozni kell. Hogyan valósítható ez meg?

Először a hadtáp helyes csoportosításának kialakításával, a manővereknek célszerű megszervezésével. Azok az erők és eszközök legyenek az alegységek mögött, amelyekre szükség van, a többi hadtápegység pedig helyezkedjen el körletben. Másodsor egyértelműen meg kell határozni, hogy adott útszakaszt ki és milyen időtartamban vehet igénybe. Biztosítani kell létfontosságú lőszer szállítmányok előremozgását.

A „LUNA-72” gyakorlaton előfordult, hogy lőszerszállító oszlop órákig ácsorgott, mert különböző alegységek gépjárművei egyszerűen eltorlaszolták az utat.

Az utak igénybevételét az előrevonás megszervezése során célszerű szabályozni, figyelembe véve az utak számát, áteresztőképességét, az áttörési időszakban jelentkező szállítási és a csapatok előrevonási igényeit.

A hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelme, őrzése és védelme vonatkozásában azt tapasztaltuk, hogy a hadtápalegységeknél és menetoszlopoknál az értesítés megszervezésére nagyobb figyelmet kell fordítani. A hadtáp állományát pedig fokozottabban fel kell készíteni a bekövetkezett csapás következményeinek felszámolására.

A gyakorlaton a vegyicsapás bekövetkezésétől számítva: 20—30 perc is szükséges volt az egyéni vegyvédelmi eszközök felvételéhez. Ezt elsősorban az értesítés lassúsága okozta.

2. Anyagi biztosítás

Az ellenség előkészített védelmének csak hagyományos eszközökkel végrehajtott áttörése a lőszer szükségletek rendkívüli mértékben való megnövekedését eredményezte. Különösen egyes lőszerfajtákból — tü., av., sv. lőszer — eddigi gyakorlatainktól, tapasztalati számvetéseinktől lényegesen eltérő fogyasztási normákkal számoltunk.

Lőszer: lövész: 0,8; tüzér: 3,1; av.: 3,0; sorozatvető: 3,0; pct.: 1,4; RPT: 1,3; harcokosi: 0,8; légvédelmi: 1,0 javadalmazás.

Mi volt a magas fogyasztási normák oka?

Először: az ellenséges célok zömében páncélozottak voltak, gyakorlatilag nyíltan elhelyezkedő élőerővel nem számolhattunk. Másodsor: csak hagyományos eszközök alkalmazása. Harmadsor: az ellenség előkészített védelmének áttöréssel történő szétzúzása. Negyedsor: a ho. előtt álló harcfeleladatok. (A ho. sávjában az ellenség a nap második felében nagy erejű ellensapást hajtott végre.)

A lőszerszükséglet méreteit és a biztosítás lehetséges módszerét a 2. és 3. számú mellékleten szemléltetjük.

Az áttörés lőszerbiztosítását a következők jellemzik: tüzérségi lőszerből magas kiegészítő készletet kell képezni lövegvontatótól a hadsereg rak-tárig bezárólag minden szinten. Ez megoldható a meglevő szállítókapa-citás teljes kihasználásával, egyes anyagok időleges földrerakása útján felszaba-dított szállító eszközökön, a kiegészítő készlet határ közelében való földre-rakásával.

Hadosztály szinten összesen 1,3—1,6 ja. kiegészítő készlet képezhető.

Megoszlása: lövegvontatón: 0,5 ja., üteg lőszerszállító gk.-in 0,3 ja., a hadosztály szállító eszközein: 0,5 ja., határ közelében földrerakva: 0,3 ja.

A lőszerellátás másik fontos tényezője, hogy a biztosítást — az egész napon belül — feladatokra kell megtervezni.

Például: határátlépéshez, tüzelőkészítéshez, roham tűz támogatásá-hoz stb.

A támadás készenlétéig a tüzér, av., sv., pct. lőszert közelíteni kell a felhasználókhöz. Ennek megfelelően a HDS szállítóeszközeit a ho.-hoz, a ho. szállító eszközeit az ezredhez, az ezred szállító eszközeit a zászlóaljhoz, osztályhoz célszerű előrevonni.

Össességében megállapíthatjuk, hogy a tüzérségi lőszerellátás csak hagyományos fegyverek alkalmazása esetén a korábbinál nagyobb súlyt kapott. Időben történő felhalmozása a ho. sikeres támadó harctevékenysé-gének egyik döntő feltételévé vált.

A lőszerkiegészítő készlet képzés lehetőségei

(122. TARACK)

(VÁLTOZAT)

	Mozgókészlet	Képezhető kieg. kt. (szabad száll. kapacitás)	Összesen
1. A) Löveg-vontatón (3 db URAL) (1 db vontatón elhelyezhető 40 láda)	0,5 ja = 120 láda	0,5 ja = 120 láda	1,0 ja = 240 láda
B) Üteg lőszer szállító gk. (3 db URAL) (1 db URAL teljes száll. kapacitása 76 láda)	0,5 ja = 120 láda	0,3 ja = 72 láda	0,8 ja = 192 láda
C) Üteg szinten összesen (3 db)	1,0 ja = 240 láda	0,8 ja = 192 láda	1,8 ja = 432 láda
2. Földre rakott készlet (határhoz)			
A) A HOR. mozgókészletéből:	0,2 ja		
B) Az ER. mozgókészletéből:	0,1 ja		
Összesen:	0,3 ja		
3. Hadosztály száll. eszközein			
A) Meglevő szabad szállító kapacitásra:			
Rendszeresítve:	700 t		
Biztosítva „M” esetén:	850 t—900 t		
Üresen marad:	150—200 t		
1 ja tü. és av. lőszer súlya:	192 t		
Kiegészítő készletként képezhető: kb. 0,5 ja tü. és av. lőszer			
B) Esetenként más anyagok földrerakása útján felszabadított száll. eszközökre.			
4. Ho. szinten képezhető összesen: $\approx$ 1,3—1,6 ja			

Megjegyzés: A leürített mozgókészletet még az előkészítés időszakában mindkettő tagozat újra megemeli.

Tüzérségi lőszer biztosítás a harc első napján (VÁLTOZAT)

VÁRHATÓ FOGYÁS (JAVADALMAZÁSBAN): Határátlépéshez:	0,2—0,3
Biztosítási öv leküzdéséhez:	0,3—0,4
Áttöréshez:	1,0—1,2
További harchoz:	0,4—0,5
Összesen:	1,9—2,5
A harc második napjára elrendelt készlet (Lg.-nél, ütegnél):	
	0,6—0,7
Szükséglet mindösszesen:	2,5—3,2

AZ ÚJ HKSZ UT. SZERINT:

	1,0	1,1	1,3	1,5	2,5	3,2
1,0	0,1	0,2	0,2	Összesen: 1,5 (1,7—2,0)		
Lövegventatón és ü.-nél	ER.	HOR.	HDS raktár			

Kieg. klt.:

Alegységnél: 0,2—0,5

Biztosítás: a mozgó és kieg. klt. harc kezdetéig való felhalmozásával (változat)

Lövegventatón és ütegnél	Ütegnél 02—05	Földrerakva a határátlép.-hez	ER.	Ho. száll. eszk. (kieg. klt.)	HDS-nél (kieg. klt.)	Szállítandó a csapat eszk.-ivel a nap végéig
--------------------------	---------------	-------------------------------	-----	-------------------------------	----------------------	--

- Megjegyzés:**
1. Az ütegeknél létrehozott kieg. klt.-től függően 0,3; 0,6 ja. lehet.
  2. Kiegészítő készleteket az alárendelthez kell közelíteni.
    - a) t. készlet az üteghez,
    - b) Ho. készletét az ezredhez,
    - c) HDS készletét a ho.-hoz előrevonni a támadás készenlétére.

A tüzérségi lőszer biztosítása mellett számításba kell azonban vennünk, hogy a gépkocsizó lövész alegységek PSZH-val történő felszerelése megnövelte a lövész lőszerellátás szerepét is, hiszen az áttörési szakaszon harcoló PSZH alegységek mozgókészleteik többszörösét is felhasználhatják.

Az üzemanyag-ellátás egyik fontos tapasztalata az volt, hogy a tagozattól — tagozatig történő szállítás és átfajtás túl sok időt igényel, elapózza a töltőeszközöket, csökkenti az alegységek feltöltési lehetőségét és ütemét. Tapasztalataink szerint a csapatok hajtóanyag feltöltését zömében a nap végén és általában sötét időben lehet végrehajtani. A feltöltés célszerű módszere: mint azt a 4. sz. melléklet is szemlélteti, a ho. töltőeszközök előrevonása és találkozási ponton való átadása az ezredek részére. (4. sz. melléklet.)

Ezt követően a ho. és az ezred töltőeszközeit zászlóaljanként töltőcsoportra követszta előre kell vonni a zászlóaljak közelében *kijelölt találkozási pontokra*. A harc- és gépjárművek feltöltése után a zászlóalj, majd az ezred üza. szállítóeszközei feltöltését összetöltéssel be kell fejezni és az összes üres üza. szállító eszközöket a hadosztálynál összpontosítani a HDS által kiszállított anyagok átvétele érdekében. Fontos alapelv, hogy a töltőeszközöket ne csak szállítóeszközként, hanem a feltöltés érdekében minden esetben töltőeszközként is alkalmazzuk. A gyakorlat egyértelműen bizonyította *a feltöltések rendszeres, naponként történő szervezett végrehajtásának szükségességét*.

Az élelemellátás megszervezését a gyakorlat tapasztalatai alapján befolyásolta: — egyes irányokban a hk. és PSZH alegységeket alacsonyabb terepjáró képességük miatt a zászlóalj hadtápok nem képesek követni; — az egész napos intenzív manőverező tevékenység a z. harcrendjében nem teszi lehetővé a főzést; — az áttörési szakaszon alkalmazásra kerülő zászlóaljakat csak a harc megvívásához feltétlenül szükséges eszközök követhetik (zsúfoltság, pusztítási lehetőség).

Ilyen körülmények között célszerű az élelem ellátást a következők szerint megszervezni:

A hk. és PSZH zászlóaljakat 1 ja. hideg élelemmel és 1 ja. kenyérrel ellátni a harcjárműbe málházva úgy, hogy ezt a készletet a PK engedélyével használhatják fel. Az előrevonás előtti meleg étkezés, valamint egy részétkezés készétel konzerv biztosítása után a zászlóalj élm. ellátó rajokat összevonni az ezred hadtáp I. vagy II. lépcsőjénél. Napközben az élm. ellátó rajok elkészítik a meleg vacsorát és az esti órákban, esetleg a zászlóaljakhoz útbaindított üzemanyag- és lőszer szállítmánnal együtt érkezhetnek be az alegységekhez.

A hk. és PSZH z.-ak 1 ja. hideg élelemmel való ellátását gyakorlaton is indokoltá teszi, hogy a váratlan helyzet változások miatt a z. hadtáp lemaradása, egyes kisebb alegységek kikülönítése, harc- és gépjárművek lemaradása esetén is biztosított az állomány ellátása.

Általános tapasztalat, hogy a gyakorlati étlap szerkesztését igen differenciáltan és körültekintően kell elvégezni. Kerülni kell a bonyolultabb elkészítést igénylő étkezés beállítását. A dinamikai mozzanatokban alapvetőnek kell tekinteni a készétel konzervekkel történő étkeztetést.

A szállítások szervezését és végrehajtását a harc első napján a következők jellemezték: Az átlagosnál nagyobb mennyiségű anyag szállítása.

Lőszer	1400 t
Egyéb	150 t
Üzemanyag	120 t
Összesen	1670 tonna.

A szállítandó anyag 20⁰/₀-át a HDS, 80⁰/₀-át a hadosztály szállította. A szállítási szükséglet zömét a lőszer képezte, ezért az anyagok földrerakását széleskörűen kellett alkalmazni. Mintegy 300 tonna anyag földrerakására került sor.

A nagy tömegű és arányaiban eltolódott anyagszállítás — a szállítandó anyag 30⁰/₀-át tü., av. és sv. lőszer képezte — a szállító eszközök szigorúan centralizált felhasználását tette szükségessé.

A gyakorlaton ténylegesen végrehajtott lőszer, üzemanyag és élelem szállítás az alábbi tapasztalatokat adta.

A határmenti bázisokról átvett lőszerkészleteket nem célszerű a hadosztályraktárakhoz beszállítani, hanem közvetlenül a harcoló csapatokig, tüzelőállásokig kell utánszállítani.

A készletek átadását anyagátadó pontokon, vagy találkozási pontok kijelölésével célszerű megszervezni, mert az ezredraktárak „keresgélése” különösen rossz látási viszonyok között az előjáró részéről hosszadalmas, időtrábló feladat.

A határtól 40—60 km távolságra levő bázisokról a zászlóaljig, tüzelőállásokig mintegy 8 óra szükséges az anyag eljuttatásához. Ebből következik, hogy a ho. szállító eszközei napi másfél-két forduló teljesítésére képesek.

A gyakorlaton sor került 70 tonna lőszer zászlóaljig történő kiszállítására. A lőszer átadását az ezredék részére a hadosztály csak 50⁰/₀-osan hajtotta végre, mert a szállítmány PK-ok nem találták meg az ezredraktárakat. A szállító oszlopok felesleges várakoztatása és a vontatott szervező munka 4—6 órás késést eredményezett. A szállító oszlop átlagosan 17 km/ó menetsebességet ért el. Az állás és menetidő megoszlása: 50—50⁰/₀.

A feladatok végrehajtását az 5. sz. melléklet szemlélteti.

Figyelemre méltó, hogy a valóságos szállítási feladatok 70—80⁰/₀-a — ezred és zászlóalj tagozatban — sötét időben került végrehajtásra. Ez a körülmény rendkívül megnehezítette a szállítmányok vezetését, az alárendelték „megtalálását”, még akkor is, ha térkép szerint pontosan ismerték a település helyét (fényálcázás stb.).

Ez a tapasztalat feltétlenül a hadtápegységek éjszakai kiképzésének fontosságára kell, hogy irányítsa a hadtáptörzsek figyelmét.

3. Egészségügyi biztosítás

Az egészségügyi biztosítás vonatkozásában, elsősorban az áttörés egészségügyi biztosítása jelentett újszerű feladatot.

A hadosztály várható egészségügyi vesztesége a harc első napján 10—12⁰/₀, a további napokon 8—10⁰/₀ volt.

A veszteség keletkezése és a várható sebesült áramlás vonatkozásában a harcnapok között éles különbség mutatkozott.

A harc első napján a sebesültek mintegy 60⁰/₀-a az áttörés körzetében viszonylag szűk területre koncentrálnak és rövid idő alatt keletkezett.

A további napokon a sebesültáramlás térben és időben arányosabb volt.

Az egészségügyi biztosítás megszervezését ez a körülmény jelentősen befolyásolta.

Az áttörés 4—5 óra alatt fejeződött be. Ebben az idő intervallumban mintegy 600—700 sérült keletkezett. (Az összes sérült 60%-a). A sérültek ESH-re való szállítása érdekében a sebesült szállító gk.-ik átlag 2 forduló teljesítésére voltak képesek.

A hadosztály az egészségügyi biztosítás végrehajtásához a harc első napján egy HDS eü. osztagot kapott. A sérültek hadosztály segélyhelyekről történő hátraszállítását vegyes kórház bázis részlegbe a hadsereg sebesült szállító eszközei hajtották végre. Az egészségügyi biztosítás megszervezését befolyásolta: a sérültek göcszerű keletkezése az áttörés időszakában, az atomfegyver alkalmazására való áttérés reális lehetősége, az ellenség esetleges ellencsapásának a hadosztály sávjában való kibontakoztatása.

Az áttörés egészségügyi biztosításának megszervezése az alábbi fontosabb tapasztalatokat adta. Az egészségügyi erőket és eszközöket az áttörést végrehajtó csapatok érdekében és koncentráltan kell alkalmazni.

Az áttörési szakasz mögött egy önálló egészségügyi osztag: 2—3 ezred típusú segélyhely tevékenykedhet sebesült szállító eszközökkel és eü. szakemberrel megerősítve.

A hadosztály PK HTPH-nek rendelkezni kell tartalék egészségügyi erőkkel és eszközökkel arra az esetre, ha az ellenség áttér atomfegyver alkalmazására, illetve a támadás kifejlesztésének eü. biztosításához. Az eü. tartalék állhat az eü. zászlóaljából, 1—2 fegyvernemi segélyhelyből.

4. Hadtápvezetés

A gyakorlat meglehetősen bonyolult, és a hadtáptörzsektől rendkívül dinamikus tevékenységet igénylő feladat a hadtápbiztosítás megszervezése, elsősorban a végrehajtás időszakában a hadtápvezetés rugalmasságát és folyamatosságát követelte meg. Viszonylag rövid időn belül olyan éles helyzetváltozások következtek be, hogy azok figyelemmel kísérése, az időben való reagálás szükségessége próbára tette úgy a hadtáptörzsek felkészültségét, mint a hadtáphíradás megbízhatóságát.

Tapasztalataink szerint az előrevonás időszakában a hadtápvezetés folyamatosságának fenntartására fokozott figyelmet kell fordítani. Célszerű ebben az időszakban, ha az előretolt harcállásponton hadtápvezetési csoport tartózkodik, annál is inkább, mert a harc vezetése is innen történik. Gyakorlatilag a hadtápvezetést a harcvezetéssel összehangoltan kell megszervezni.

A rádió híradás még az összeköttetés folyamatossága esetén sem pótolhatja az alárendelt személyes ellenőrzését. Feltétlenül célszerű, hogy a fő feladatot megoldó ezred hadtápvezetési csoportokat, a hadosztály segélyhely települését, a lőszerszállítások végrehajtását a hadosztály hadtápvezetési csoportja ellenőrizze.

Végül ismét igazolódott, hogy a zászlóalj hadtápvezetésének színvonalát továbbá az ezreden belül a hadtápvezetés technikai feltételei az egyre fokozódó követelményeket csak szükségszerűen elégítik ki.

Megjegyzés: az 1., 4. és 5. sz. mellékletek a folyóirat végén találhatóak.

A Táborigad Hadtápfőnökség törzsének tevékenysége a táborigad hadtápig munkájának megszervezésében („TRANZIT-72”)

S. Nagy József őrnagy

Az elvonuló szárazföldi csapatok mindenoldalú hadtápigbiztosítására hivatott táborigad hadtápig az utóbbi években a katonai folyóiratok publikációinak szinte középpontjába került. A Honvédelemben is, de főként a Hadtápigbiztosítás számaiban jelentős számú cikk látott napvilágot, amely a táborigad hadtápig egyes elemeinek tevékenységével, vagy a szervezet egészének problematikájával foglalkozott.

Az utóbbi években végrehajtott gyakorlatok — „TRANZIT-69”, „KOMPLEXITÁS-71”, „TRANZIT-72” — fokozták a táborigad hadtápig működésével, vezetésével, szervezetének, illetve egyes elemeinek korszerűsítésével foglalkozó elméleti tevékenységet. A néhány évvel ezelőtt még szinte ismeretlen szervezet a megjelent tanulmányok, cikkek és egyéb elméleti anyagok eredményeként ma már — ha nem is széles körben — hadtápigbiztosítási rendszerünk alapvető tagozataként lett ismeretes.

A „TRANZIT-72” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatot megelőzően, a „KOMPLEXITÁS-71” anyagi biztosítási rendszergyakorlat számos tapasztalatot adott, elsősorban a táborigad hadtápigfőnökség, de a táborigad hadtápig bázisainak, alakulatainak szervezetével és működésével kapcsolatosan. A „KOMPLEXITÁS-71” gyakorlat által nyújtott tapasztalatok megmutatták azokat a nemivalókat, amelyek a táborigad hadtápig vezetésének, működésének hatékonyságát nagymértékben elősegítették, így a „TRANZIT-72” gyakorlatra a táborigad hadtápigfőnökség szervezete, összetétele — a tapasztalatok birtokában — oly módon lett kialakítva, hogy az már maga biztosítékot nyújtott a gyakorlat sikerét illetően. A gyakorlatot megelőző időszakban kidolgozásra kerültek a táborigad hadtápigfőnökség törzsének, szolgálati ágainak, osztályainak részletes szervi határozványai, a táborigad előretolt és mögöttes bázisok működését szabályozó utasítás-tervezetek. Ezen alapvető okmányok nagy segítséget nyújtottak a szervezetek működéséhez.

A táborigad hadtápig — mint az már ismeretes — közel kétszáz elemből álló szervezetét a táborigad hadtápigfőnökség vezeti, melynek alapvető szervezeti elemei a törzs, politikai osztály és a szolgálati ágak.

E tanulmány keretében a tábori hadtápfőnökség törzsének helyét, szerepét és gyakorlati tevékenységét kívánom elemezni a tábori hadtáp munkájának megszervezésében és vezetésében a „TRANZIT-72” tapasztalatainak tükrében, személyes benyomásaim alapján, gondolataimat a következő főbb kérdések köré csoportosítva:

- a tábori hadtáptörzs funkcióinak, szervezetének sajátos vonásai;
- a törzsmunka megszervezése, a funkciók elosztása;
- a gyakorlatra való közvetlen felkészülés tapasztalatai;
- a tábori hadtáptörzs tevékenysége a gyakorlat egyes mozzanataiban, különös tekintettel a törzson belüli munkamegosztás, a szolgálati ágakkal való együttműködés és a tábori hadtáp alakulatok vezetése területén.

A tábori hadtáptörzs funkcióinak, szervezetének sajátos vonásai

A különböző tagozatok hadtáptörzseinek általános vezetési funkciói nagyjából azonosak. A kialakult gyakorlat szerint a hadtáp vezetés ismert hármasképletje az összefegyvernemi vezetés (parancsnok, törzs) részére szükséges javaslatok, adatok folyamatos biztosítása, az alárendelt csapatok hadtáptörzseinek (határvezető szerveinek) szakmai irányítása és a saját tagozat hadtápegységei, alegységei tevékenységének szervezése, vezetése. A csapatok, seregtestek vezetésében az alapvető törzs az összefegyvernemi törzs. A fegyvernemi és szakcsapat törzsek, illetve a hadtáptörzs a tervezéshez, vezetéshez szükséges alapvető adatokat az összefegyvernemi törzstől kapják. Nem így van ez a tábori hadtáp tagozatban.

A tábori hadtáp vezetésének egyik alapvető sajátossága, hogy nincs összefegyvernemi törzs. A tábori hadtápfőnök tölti be a jelentős számú tábori hadtáp alakulat vezetésében az egyszemélyi parancsnok szerepét, törzsen, illetve szolgálatiág-főnökein keresztül vezetve azok tevékenységét. A tábori hadtáptörzs mint a tábori hadtáp vezetésének alapvető szerve — a seregtest, illetve csapat hadtáptörzsek funkcióin túl —, be kell, hogy töltsen az összefegyvernemi törzs szerepét is. A törzs funkcióiban ez jelenti a fő sajátosságot. Célszerű megvizsgálni közelebbről, hogy mi-
ben nyilvánul meg e sajátosság annál is inkább, mert pl. a seregtest hadtápegységek vezetésének feladatai is teljes mértékben a seregtest hadtáptörzsről hárulnak, mégis a két tagozat vezetése között jelentős különbségek vannak. E különbségek, illetve a tábori hadtáptörzs funkcióinak főbb sajátosságai a következőkben realizálódnak:

- az előrevonás, átcsoportosítás tervezésében, szervezésében;
- a tömegpusztító fegyverek elleni védelem szervezésében;
- a légvédelem és a biztosítás egyéb rendszabályainak tervezésében;
- az önállóságból adódó egyéb feladatokban.

Az előrevonás, átcsoportosítás tervezése, szervezése és vezetése terén a sajátosság lényege abban van, hogy a hadtáptörzseknek kell kidolgoznia mind a fő paramétereket (a felső vezetés által meghatározott kötöttségek figyelembevételével), mind a részletes számvetéseket.

Seregtestnél, az összefegyvernemi törzs a seregtest egészére vonatkozóan, átfogó átcsoportosítási tervet dolgoz ki, melyben a magasabbegységek, közvetlenek mellett a hadtápegységek is szerepelnek. Annak fő paramétereit kapják meg a fegyvernemi törzsek, illetve a hadtáptörzs és annak keretein belül dolgozzák ki a részletes számvetéseiket saját alárendeltjeik előrevonására.

A tábori hadtáptörzsnek mindezeket önállóan kell kidolgoznia úgy, hogy nagyszámú tábori hadtáp alakulat mozgása térben és időben összehangolt legyen. A tábori hadtáptörzs tehát önállóan, teljes részletességgel dolgozza ki az előrevonás tervét és készíti el az igen terjedelmes menetszámvetéseket, valamint ezekből a menetre vonatkozó parancsokat (intézkedéseket). A törzsmunkának ez az igen jelentős része — mint a „TRANZIT-72” gyakorlat is bizonyította — rendkívül munkaigényes, a törzs egy részét jelentős mértékben igénybe veszi.

A törzsmunka másik sajátos vonása a tömegpusztító fegyverek elleni védelem megtervezése és megszervezése a tábori hadtáp egészére vonatkozóan.

Addig, amíg a seregtest vagy csapattagozatban az összefegyvernemi törzs dolgozza ki a tömegpusztító fegyverek elleni védelem alapvető rendszabályait, mind a csapatokra, mind a hadtápegységekre (alegységekre), s a hadtáptörzsek az összefegyvernemi törzs intézkedésének megfelelően szervezik meg saját alárendeltjeikre vonatkozóan azok végrehajtását, a tábori hadtáp tagozatban az összefegyvernemi törzs funkcióját is a hadtáptörzs végzi, így a tábori hadtáp tömegpusztító fegyverek elleni védelmét teljes egészében önállóan a hadtáptörzs tervezi, szervezi. A tömegpusztító fegyverek elleni védelem rendszabályai jelentős részének végrehajtását végző szakalegységek tevékenységének irányítása (csapatvezetési funkcióik) is a hadtáptörzsre hárulnak.

Hasonló feladatot jelent a tábori hadtáp légvédelmének biztosítása is. Seregtest viszonylatában a légvédelmet a seregtest légvédelmi főnöke, illetve annak törzse szervezi az összefegyvernemi törzs követelményei, illetve a front légvédelmi főnök intézkedése alapján.

A tábori hadtáp egésze légvédelmének megszervezése a hadtáptörzs funkciói közé tartozik. A légvédelem megszervezésének és folyamatos biztosításának kiemelt jelentőséget kölcsönöz a tábori hadtáp bázisain felhalmozott anyagi eszközök nagy volumene, s az a tény, hogy itt van felhalmozva az elvonuló szárazföldi csapatoknál levő teljes anyagi készletek több mint 50%-a. Bázisain a hagyományos anyagi eszközök minden fajtáján kívül különleges anyagokból is jelentős forgalmat bonyolítanak le. A légvédelem megszervezésében önálló értesítési rendszert kell kiépíteni a tábori hadtáp alakulatai részére, ezen kívül igen komoly feladatot jelent a hadtáptörzs részére a tábori hadtáp légvédelmi tűzéreztető alkalmazásának megszervezése, annak katonai és szakirányítása.

Az őrzés-védelem megszervezése terén is jelentkezik egy sor sajátos probléma, ami a tábori hadtápfőnökség önállóságának tényéből következik.

Seregtest, illetve csapat viszonylatban, a helyzettől függően a parancsnoknak módjában áll a hadtáp megerősítése különböző harcossal-ekkel-eszközökkel részben fontosabb irányokban a szállítmányok védel-

mére vagy más feladatok végrehajtásának biztosítására. Tábori hadtáp viszonylatban ilyen segítséggel nem számolhatunk. A rendelkezésre álló őregység alkalmazásának megtervezése, az erők-eszközök elosztása a különböző biztosítási feladatokra és az egység katonai vezetése szintén a hadtáptörzs feladatának részét képezi.

Hasonlóan önálló jelleggel jelentkezik a HÜTI szolgálat rendszerének, az ügyviteli munkának, híradó és rejtjelző szolgálatnak, komendáns feladatoknak a szervezése és folyamatos vezetése, irányítása is.

Mind ezek és még sok más feladat önálló szervezése és vezetése kölcsönzi a tábori hadtáptörzs funkcióinak más tagozatok hadtápvezetési funkcióival szembeni sajátos vonásait. A hadtáptörzs tevékenységének azon sajátosságait, amelyek a hadművelleti hadtáp felső tagozata funkcióiból adódnak, nem tartom szükségesnek részletezni, annál is inkább, mert elsősorban az összefegyvernemi vonatkozású vezetési funkciók elemzését tűztem ki célul.

A felsorolt sajátos feladatok mellett a tábori hadtáptörzs végzi a komplex hadtápbiztosítás tervezését, szervezését, végrehajtásának vezetését, a szolgálati ágak tevékenységének koordinálását és mindazon feladatokat, melyek a hadtápbiztosítás egyéb tagozatain is a hadtáptörzs hatáskörébe tartoznak.

Mint a fentiekből kitűnik, a tábori hadtáptörzs funkciói, feladatai jelentős mértékben eltérnek más tagozatok hadtápvezetési funkcióitól, azoktól lényegesen szélesebb körű, komplexebb tevékenységet kell — az önállóságból adódóan — itt végezni.

A sajátos funkcióknak a hadtáptörzs szervezetében is tükröződnie kellene. Jelenleg azonban a tábori hadtápfőnökség törzse szinte ugyanazokkal a szervezeti elemekkel rendelkezik, mint a seregtest hadtáptörzsek.

Nem jelentkezik a törzs szervezetében egy sor sajátos funkció megvalósítására hivatott szerv, mint a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, a szakcsapatok alkalmazását, vezetését végző szervek, a légvédelem megszervezésére, a légvédelmi tüzérezred vezetésére hivatott szerv stb.

A funkciókból kiindulva szükségesnek látszik a tábori hadtáptörzs állományában légvédelmi főnök (1—2 létü. főtiszt) és a biztosítási feladatok végzésére hadművelleti biztosító alosztály (részleg, csoport) szervezése. Ezzel a hadtápbiztosítás tervezésével, szervezésével és vezetésével, a szolgálati ágak tevékenységének koordinálásával foglalkozó törzstisztek tevékenysége teljes mértékben a főfeladat megoldására irányulhatna.

A törzsmunka megszervezése, a funkciók elosztása

A hadtápbiztosítási rendszer korszerűsítésének utóbbi években megvalósított üteme és a „KOMPLEXITÁS-71” gyakorlat tapasztalatai a „TRANZIT-72” gyakorlat előtt a hadtáp felső vezetés figyelmét fokozott mértékben a tábori hadtápfőnökségre irányította. Ennek eredményeként a tábori hadtápfőnökség állománya, illetve azon belül a törzs, — a hagyományos szervezeti tagozódás meghagyásával —, kvalifikált tisztekkel került feltöltésre, a tartalékos tisztek törzsön belüli arányát minimálisra

redukálva. A tábori hadtápfőnökség kijelölt vezető állománya a gyakorlat sikere érdekében, a törzs hagyományos szervezetét a várható követelményeket megfelelően mérlegelve, a következő funkcionális csoportokra tagolta:

- általános tervező csoport,
- anyagtervező és szállítást szervező csoport,
- operatív intézkedésekkel foglalkozó csoport,
- tájékoztató és helyzetnyilvántartó csoport, és
- csapásértékelő csoport.

Az így kialakított törzs — mely alapvetően a hadművelleti osztály és az összekötő csoport állományából lett létrehozva — tagozódása megközelítően összhangban állt a várható feladatok teljesítése által támasztott követelményekkel, megfelelő biztosíték volt a feladatok sikeres teljesítéséhez. Ehhez járult még az is, hogy a tábori hadtápfőnökség vezetése, felismerve a reális helyzetet, a perspektív szervezet által a törzssel szemben támasztott követelményeket, egy szak vegyivédelmi tiszttel és egy légvédelmi főtiszttel erősítette meg a törzset. (Jóllehet az utóbbi csak tanácsadói minőségben vett részt a gyakorlaton.)

A fentiekén kívül — részben a hadtáp törzsmunka hatékonyságának fokozása, részben a gépi adatfeldolgozás tábori viszonyok közötti alkalmazása lehetőségeinek vizsgálata céljából — a tábori hadtápfőnökség állományában egy hadtáp adatfeldolgozó központ — működött.

A törzs általános tervező csoportja három általános hadtáp tisztből állt, melyből egy fő tartalékos állományú volt. A csoport feladata az alapvető hadművelleti tervező munka végzése, vagyis az előrevonás át-csoportosítás) tervének, a menetszámvetésnek a kidolgozása, a hadtápbiztosítás tervének elkészítése, a tábori hadtápfőnök elhatározásainak, a gyakorlatvezető részére történő jelentéseinek kidolgozása és a hadtáp megszervezésével kapcsolatos összes teendők végzése volt.

A tervező csoport tevékenysége során szorosan együttműködést valószínűsített meg egyrészt a törzs többi csoportjaival, másrészt a szolgálati ágakkal.

Az anyagtervező és szállítást szervező csoport három hivatásos és egy tartalékos általános hadtáp tisztből állt. Feladatuk az anyagi biztosítással és szállítással kapcsolatos operatív tervező-szervező munka végzése volt. Ezzel párhuzamosan végezték a nagyszámú tábori hadtáp alakulat ellátásának tervezését, szervezését is. Munkakapcsolatuk kiterjedt a törzs valamennyi csoportjára és minden szolgálati ágra. Nagy megterhelés volt a gyakorlat során e csoporton, hiszen a biztosítási ágak közül a legnagyobb volumenű erővel, eszközökkel az anyagi biztosítás dolgozik, s mindezt négyfőnyi csoport fogta össze. Nem is voltak képesek minden vonatkozásban időre teljesíteni feladataikat, hiányzott a csoportból az alapvető ellátási ágakat képviselő néhány szaktiszt.

Célszerű lett volna e csoport állományába egy fegyverzeti és egy üzemenyag tisztet beosztani, akik egyben saját szolgálati áruk felé az összekötő tiszt szerepét is betölthették volna. Ugyanis ezen szolgálati ágak anyagai képezik a tábori hadtáp készleteinek mintegy 60—70%-át, s az anyagforgalom zöme is a lőszer- és üzemenyag-ellátásból áll.

Az operatív intézkedésekkel foglalkozó csoport **három hivatásos állományú** általános hadtáptisztből állt. Feladatuk a tábori hadtápfőnök parancsainak, intézkedéseinek kidolgozása az általános tervező és anyagtervező csoport által szolgáltatott adatok alapján, ezen kívül a tábori hadtápfőnök közvetlen alárendeltségébe tartozó előretolt és mögöttes bázisok részére készülő intézkedések kidolgozása. A csoport összetételénél fogva képes volt az intézkedéseket, parancsokat a követelményeknek megfelelő tartalommal és formában kidolgozni. Mindemellett az intézkedések többször késve készültek el különböző szervezési fogyatékoságok miatt.

A tájékoztató és helyzetnyilvántartó csoport gyűjtötte az alárendeltek helyzetére és a seregetest ellátottságára vonatkozó, a hadszíntérrel kapcsolatos és egyéb adatokat, készítette a hadtáp összefoglaló jelentéseket, nyilvántartotta a tábori hadtáp harcértékét.

A csapásértékelő csoportnak nem volt állandó összetétele. A hadműveleti osztály néhány tisztjéből, egy szak vegyivédelmi tisztből és a szolgálati ágaktól vezényelt tisztekből állt. Szerepe a gyakorlat harmadik mozzanatában volt, a tömeges csapások időszakában.

A törzsből kialakított csoportokkal és a szolgálati ágakkal szoros együttműködésben dolgozott a REVA szolgálat adatfeldolgozó központja.

Ilyen szervezéssel, feladatelosztással működött a törzs a gyakorlat közvetlen előkészítése és a végrehajtás egyes mozzanatainak időszakában.

A gyakorlatra való közvetlen felkészülés tapasztalatai

A gyakorlat előtti időszakban kiképzési összevonás volt a tábori hadtápfőnökség teljes tiszti állománya részére. Ez jó alkalomnak bizonyult arra, hogy felmérhessük a gyakorlat végrehajtása által megkívánt feladatokat. A feladatok közvetlen közletről történő belátása és a kijelölt állományban kialakult felelősségérzet több, alapvető megoldatlan, a tábori hadtáp működése és vezetése szempontjából fontos elvi és gyakorlati kérdés napirendre tűzését eredményezte. Így alakult ki:

— a tábori hadtáp vezetésének rendje, amely sok kérdésben újat jelentett. A hadtápbiztosításban részt vevő valamennyi szolgálat képviselve volt és azok vezetése az egyszemélyi parancsnoki jogkörrel rendelkező tábori hadtápfőnök (THF) által, illetve valamennyi szolgálat tevékenységének — kisebb, nagyobb sikerrel történő — koordinálása a hadtáptörzs — mint össz-szolgálati törzs — által, a napjainkban kibontakozó integrált hadtápvezetés első kísérleteként már némi eredményt is szolgáltatott;

— a tábori hadtáp csoportosításának, felépítésének elve a szolgálatiág-főnökökkel egyetértésben. Ennek eredményeként rögzítve lettek, hogy mely hadtáp alakulatok tartoznak a tábori hadtáp első, illetve második lépcsőjébe, illetve a bázisok, vagy magasabbegységek állományába nem tartozó alakulatok hol — vezetés, biztosítás szempontjából —, mely szervhez utalva működnek;

— az egységes hadtápbiztosítási terv tartalma, formája és a szolgálati ágak szakági biztosítási tervei. Az egységes hadtápbiztosítási terv újat jelentett, mert a megelőző időszakban komplex hadtápbiztosítási tervterkép még nem készült.

Ezen időszakban készítette elő a REVA szolgálat azokat a — tervezési munkát elősegítő — számvetéseket, adattárakat, melyek a gyakorlat egyes mozzanataiban nagyban hozzájárultak a törzsmunka hatékonyságának elősegítéséhez.

*A törzs tevékenysége a tábori hadtáp előrevonásának
(átcsoportosításának) tervezése időszakában*

(első mozzanat)

A gyakorlat első, egyben legfeszítettebb ütemű törzsmunkát igénylő mozzanata az előrevonás (átcsoportosítás) tervezése, szervezése volt. Elsősorban a tábori hadtápfőnökség törzsének jelentett fokozott igénybevételt, azon belül is a tervező csoportnak. A nagyszámú tábori hadtáp alakulat diszlokációja szinte az egész ország területére kiterjedt, s az MNHF direktívájában elrendelt csoportosítás felvételéhez azok jelentős részét átlagosan 50—250 km-es menettel kellett előrevonni (egy hadtáp egység az előrevonás mintegy 400 km-es menetet hajtott végre). A tervező munka kritériumai a következők voltak:

— a menetvonalak (fő-, mellék- és tartalék) kijelölése az MNHF direktíva követelményei, a hadtáp alakulatok diszlokációja és az elrendelt csoportosítás körleteinek figyelembevételével;

— ellenőrző áteresztő pontok (EÁP-ok) fogadó-irányító pontok (FIP-ek) kijelölése;

— az oszlopok képzése az azonos helyőrségben (megalakulási körletben) levő alakulatoktól, azok megindulási pontjainak kijelölése;

— a részletes menetszámvetések kidolgozása;

— az átcsoportosítás hadtápbiztosításának megszervezése;

— a tábori hadtápfőnök átcsoportosításra vonatkozó intézkedéseinek kidolgozása.

A tábori hadtápfőnök intézkedéséből és a menettervből a szolgálatiág-főnökök szolgálati alárendeltségébe tartozó hadtáp alakulatok részére a menetintézkedéseket a szolgálatiág-főnökök adták ki. A tábori hadtápfőnöknek közvetlenül alárendelt alakulatok (TEB, TMB, őrezred, létü. e. stb.) részére a törzs készítette és adta ki a menetintézkedéseket.

Igen komoly munkát jelentett ezen mozzanatban mind a törzs, mind a szolgálati ágak részére a tábori hadtáp alakulatok átcsoportosítás utáni ellátási rendszerének kialakítása. Meg kellett szervezni a tábori hadtáp alakulatok utalását, össze kellett hangolni az ellátási ágak és ellátó helyek, valamint az utalt alakulatok rendszerét. Ez a tevékenység a gyakorlat által szolgáltatott egyik legjelentősebb tapasztalatot nyújtotta. A törzs és a szolgálati ágak saját munkájukon keresztül tapasztalták, hogy milyen komoly munkát jelent az utaltsági rendszer kialakítása. Felvetődött az igénye a törzsben külön csoport létrehozásának, mely csoport feladata a nagyszámú tábori hadtáp alakulat ellátásának szervezése, koordinálása lenne.

E mozzanat legnagyobb igénybevételt jelentő feladata a menetszámvetés kidolgozása volt. A tábori hadtáp alakulatok menetszloponkénti, menetvonalankénti előrevonásának részletes kimunkálása hihetetlen ter-

jedelmű manuális munkát jelentett. Itt merült fel elsőként a REVA szolgálat gépi eszközeinek közvetlen segítségnyújtási igénye a törzs részére.

Az elkészült gépi programok jó összehasonlítási alapként szolgáltak a manuális munka eredményeként elkészült menetszámvetésekkel, az eltérések nem voltak jelentősek.

A tábori hadtápfőnökség törzse az előrevonás tervezésében jelentős tapasztalatokat szerzett. A tapasztalatok alapján az előrevonás tervezésének, szervezésének munka- és időigénye, valamint az intézkedések kidolgozása, kivonatolása és a hadműveleti idő függvényében eljuttatása az ország különböző térségeiben megalakuló hadtáp alakulatokhoz időszükségletet jelent, főleg azért, mert a tábori hadtápfőnökség saját maga is mozgósítás útján alakul meg és akármilyen összetételű is, kellő idejű összekovácsolást igényel.

A jövőben a csapatoknál folyó parancsnoki és törzsvezetési gyakorlathoz hasonlóan célszerű e mozzanat kidolgozását az állandó harcra készült időszakába beültetve — esetleg egy törzsfoglalkozás keretében elvégeztetni, érzékeltetve azonban azt is, hogy az hadműveleti időn kívül, illetve nem a közvetlen háborús veszély időszakában végzendő feladat.

A gyakorlat folyamán az előrevonás tervezésének, illetve végrehajtásának több változata alakult ki.

A kialakult változatok közül az alábbiakat tartom célszerűnek — kellő mérlegelés után — a helyzet, idő és diszlokáció függvényében a jövőben esetleg hasonló feladatoknál alkalmazni:

— a menetoszlopok kialakítása az azonos helyőrségben, illetve azonos körzetben megalakuló hadtáp alakulatokból;

— a menetoszlopok magasabbegységenkénti, illetve bázisonkénti megszervezése;

— vagy az azonos körletbe átcsoportosításra kerülő alakulatokból alakítani ki az oszlopokat.

Mint a fentiekből is látszik, az oszlopképzés problémája képezi az előrevonás megszervezésére kialakított változatok alapját. Ugyanis a rendkívül nagyszámú és egymástól távoleső területeken megalakuló egységek menetének szabályozása csak azok megfelelő oszlopokba történő összevonásával érhető el. Minél kevesebb oszlopot sikerül szervezni, annál nagyobb a biztosíték a menet szervezett végrehajtására.

Hogy a felsorolt változatok közül melyik a célszerűbb, azt az előjáró által megszabott korlátozó intézkedések, a diszlokáció, az előrevonás utáni csoportosítás kialakításának követelményei függvényében lehet eldönteni. A „TRANZIT-72” gyakorlaton a fenti változatok kombináltan kerültek alkalmazásra.

A megszervezés időszakában a törzs és a szolgálati ágak közötti jelentős távolság — ekkor még nem volt közös elhelyezés — az együttműködés rovására ment. Szükség lett volna — és ez is egyik figyelemre méltó tapasztalat — a szolgálati ágak képviselőinek jelen lennie a törzs tervező csoportjánál ezen időszakban és részt venni a szakalakulatok előrevonásának tervezésében. Ennek hiánya azt eredményezte, hogy az egyik fontos hadtáp alakulat előrevonásának paraméterei jelentős korrekcióra szorultak utólag.

Az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosításának megszervezése

(második mozzanat)

A gyakorlat első mozzanatából leszűrt tanulságokat felhasználva a hadtápbiztosítás megszervezése alaposan megtervezett törzsmunka keretében lett végrehajtva. A hadtápfőnök feladattisztázása, időszámvetése előzte meg a parancsnoki és törzsmunkát. Az elgondolás kialakítását és szolgálatiág-főnökkel történő ismertetését követően előzetes intézkedés kiadására került sor az azonnal foganatosítandó rendszabályok megvalósítására. A helyzetértékeléssel párhuzamosan minden szolgálatiág-főnök meghallgatásra került, jelentőségüktől függően a hadtápfőnök, illetve a törzsfőnök által. Jellemző volt a munkamegosztásra, hogy az anyagi biztosítással kapcsolatos kérdésekben a törzsfőnök, a technikai, egészségügyi és közlekedési biztosításra vonatkozó javaslatokat a tábori hadtápfőnök hallgatta meg. Az anyagi biztosítással kapcsolatos jelentések meghallgatásán részt vett a törzs anyagtervező csoport vezetője is. A helyzetértékelés és a meghallgatott javaslatok alapján kialakult a tábori hadtápfőnök elhatározása az elvonuló szárazföldi csapatok hadtápbiztosítására, a tábori hadtápbiztosítás alkalmazására. Az elhatározás kihirdetését a tábori hadtápfőnök intézkedésének kiadása követte, mindezek alapján került kidolgozásra a hadtápbiztosítás terve, illetve a szolgálati ágak szakbiztosítási tervei.

A törzsmunka e mozzanatban pontosan a szabályzatokban előírt munkasorrendnek megfelelően lett végrehajtva. A tervszerűsége jellemző volt, hogy a törzs hálótervben rögzített munkarend szerint dolgozott. Igaz attól több esetben eltérés volt tapasztalható, azonban mégis úgy értékelhető, hogy egy törzs, amely első alkalommal volt együtt minden előzetes összekovácsoltság nélkül, szabályzat szerinti törzsmunkát valósított meg, a szabályozás olyan korszerű eszközét alkalmazva, mint a hálódiaagram.

Az e mozzanatban hozott elhatározás tartalmi oldalát vizsgálva, van néhány olyan figyelemre méltó, praktikus megoldás, melyekről célszerű szót ejteni. Ilyen megoldásként lehet említeni a tábori hadtápbiztosítás anyagi készleteinek lépcsőzésére, decentralizálására hozott hadtápfőnöki elhatározást. Élve az MNHF direktívában biztosított azon lehetőséggel, hogy a központ hadtápbiztosításából — külön igénylésre — két gépkocsi szállítószárlóaljjal megerősítésre kerül a tábori hadtápbiztosítás, lehetőség adódott szélesebb körű manőverre. A készletek olyan decentralizáltságát lehetett létrehozni, amely egyben lehetővé tette azok csapatokhoz való maximális közelítését és jelentős szintű anyagi tartalék létrehozását. A tábori előretolt bázis mintegy 7000 tonna anyagán felül az első lépcső magasabbegységek irányában vasúti szerelvényen tároló állomásokra lett kiszállítva, összességében mintegy 3000 tonna lőszer, illetve üzemanyag. Azon kívül a szállítótér jelentős növelése lehetővé tette egy 800 tonnás szállítószárlóalj — lőszerrel és üzemanyaggal felmálházott állapotban — tábori hadtápfőnök tartalékában történő alkalmazását.

A készletek ilyen mértékű decentralizálásával és csapatokhoz való

közéltetésével a csapatok anyagi biztosításának olyan kedvező lehetősége lett kialakítva, amellyel több napra önállóítani lehetett azokat. A hadtápfőnöki tartalékban levő anyagi eszközök jelentősége a tömegpusztító eszközökkel mért csapások után mutatkozott meg.

A tábori hadtápfőnök tartaléka a löszeren és üzemanyagon kívül — és a kidolgozott elhatározásnak ez is egy másik jelentős eredménye — néhány egészségügyi osztagból és egy-két javító, vontató alegységből állt. A tartalék valamennyi elemének a csapások időszakában volt igen nagy jelentősége.

Figyelemre méltó módon történt a TMB áttelepítésének megszervezése is. Azzal, hogy a TMB anyagi készleteinek előrevonása vasúti szerelvényeken a hadművelet negyedik, ötödik napján megkezdődött az országhatár közelében az alapvető hadművelati irányoknak megfelelően kijelölt új körletekbe — a TMB és TMBR körleteibe — jelentős előnyök adódtak elsősorban az ETACS időszakában. Ugyanis a vasúthálózat romboltságának bekövetkezésekor már jelentős készletek lettek előremozgatva és a TMB körletére mért ellenséges csapások csak a készletek egy részét semmisíthették meg.

A tábori hadtáp vezetésének kialakított rendszere e mozzanatban is bevált. A parancsnoki és szakmai vezetés kellő koordináltsága a tábori hadtáp, viszonylag fennakadás mentes tevékenységét eredményezte.

Újszerű volt és a technikai biztosításban részt vevő szervek — szolgálatok — összehangolt, egységes elgondoláson alapuló tevékenységét eredményezte a páncélos és gépjármű technikai szolgálat koordináló tevékenysége a technikai biztosítás egészét illetően.

Mindezek ellenére azonban a törzsmunka egészén érezhető volt a kellő összekovácsoltság hiánya. A törzs és a szolgálati ágak kapcsolatában is hézagok voltak tapasztalhatók. Ennek tudható be, hogy a hadtápbiztosítási terv és egyes szolgálati ágak biztosítási terveinek adatai között — ha nem alapvető kérdésekben is —, de néhány eltérés volt és egyéb hibák is megmutatkoztak.

Megmutatkozott a törzsben az irányítási rendszer hiánya is. Az alapvető szolgálati ágak, illetve a közvetlen alakulatok felé szükséges lett volna irányítisztek kijelölése, sőt a törzs össz-szolgálati jellege miatt, célszerű lett volna esetleg egy páncélos és gépjármű technikai, illetve egy fegyverzeti szaktiszttel a hadművelati osztályt megerősíteni.

Mіндеzen hiányosságok mellett azonban e mozzanatban is eredményes tevékenység folyt és mind a törzs, mind a szolgálati ágak igen sok hasznos tapasztalatot szereztek a tábori hadtáp működése megszervezésének kérdéseiben.

A Tábori Hadtápfőnökség törzsének tevékenysége az első tömeges atomcsapás következményeinek felszámolásában

(harmadik mozzanat)

Az atomfegyverek alkalmazására való áttéréskor, az első tömeges atomcsapás időszakában a tábori hadtáp egésze a biztosítás dinamizmusának állapotában volt. A TEB az első áttelepülést befejezve, alapvető

részeivel a Duna bal-, részlege pedig a Duna jobb partján funkcionált. A TMB anyagi készletei egy részének vasúti szerelvényeken történő előrevonása megkezdődött, anyagainak nagyobb része még eredeti helyén volt. A kórház bázisok részlegei különböző telítettséggel funkcionáltak, a javító-vontató alakulatok a technikai biztosítás feladatait végezték, a közlekedési alakulatok a vasúti és közúti hálózatot üzemeltették.

Az első tömeges atomcsapás bekövetkezésekor a tábori hadtáp bázisai, alakulatai tizenegy atomcsapást kaptak. Elsősorban az anyagi bázisokat érték a csapások, de valamennyi biztosítási ág alakulatai kisebb, nagyobb hatóerejű csapásokat kaptak. Nagy kiterjedésű tüzek keletkeztek és veszélyeztettek több hadtáp alakulatot. Magát a tábori hadvezetési pontot is ki kellett vonni eredeti körletéből.

Az összefegyvernemi magasabbegység egy része — a csapások következtében — elvesztette harckésztségét, más része a támadó hadműveletet folytatta.

Ebben a helyzetben a tábori hadtápnak hármas feladatot kellett megoldani:

- erői-eszközei egy részével a támadó hadműveletet tovább folytató csapatok hadtápbiztosítását;
- részt venni a csapást szenvedett magasabbegységek harcképességének helyreállításában, és
- a tábori hadtáp alakulatok működőképességének helyreállítása, a tábori hadtápra tömegpusztító eszközzel mért csapások következményeinek felszámolása.

Az első lépcső magasabbegységek részére a támadó hadművelet továbbfolytatásához a tábori hadtáp közvetlenül — a hadsereg mozgó bázis kihagyásával — szállította ki az anyagi eszközök jelentős részét a seregest hadtáptörzs igényei szerint. A TEB készleteinek azon része, melyet a csapás nem érintett a körletből kivonva — kerülő útvonalak igénybevételével — a dunavölgyi csoportosítás, a tábori hadtápfőnök tartalékában levő anyagi eszközök (mintegy 800 tonna) az alpesi irányba támadó magasabbegység részére kerültek kiszállításra. A hadtápfőnöki tartalék jelentősége itt mutatkozott meg, ugyanis az önálló irányban támadó magasabbegység a csapások főleg a sugárszennyezett terület következtében minden anyagi forrástól el lett vágva. A tartalékban levő készletek (400 tonna lőszer, 400 tonna üzemanyag) és más erők-eszközök körletének viszonylag kedvező fekvése lehetővé tette a gyors beavatkozást. Ugyancsak a támadó csoportosítás érdekében kórház bázis részleg előretelepítésére is sor került.

A csapást szenvedett magasabbegységek harcképességének helyreállításában jelentős egészségügyi erők-eszközök (eü. osztagok, kiürítő eszközök), a javító-vontató alakulatok nagyobb része vett részt.

A tábori hadtáp alakulatok működőképességének helyreállításában a bázisok mentőosztagai, a központi (tábori hadtápfőnök közvetlen) mentőosztag és egyéb erők-eszközök ténykedtek. Az objektumok, vezetési pontok egy része kivonás útján kerülte el a veszélyeztető radioaktív felhőt, illetve tüzeket.

A Tábori Hadtápfőnökség törzsén a gyakorlat ezen utolsó mozzanatában már érezhető volt a huzamos ideig tartó megterhelés. A gyakorlat legkritikusabb időszakában, amikor a vezetés különböző szintjeinek helyreállítása, az információk beszerzése, a csapások hatásadatainak értékelése, parancsok kiadása a kivonásra, gyors utánszállítási feladatok végrehajtására és egyéb feladatok a törzs egészét igénybe vették volna, erősen érződött a kellő összekovácsolás, begyakorlottság hiánya. Ez okozta azt, hogy a feladatok e mozzanatban idővesztésekkel kerültek végrehajtásra. Összességében e mozzanat is hasznos tapasztalatokat adott.

A „TRANZIT-72” tábori hadtáp parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat által szolgáltatott tanulságok még hosszabb idő múltán is az elemző tevékenység középpontjában lesznek. Az eddig felszínre került tapasztalatok azonban máris egyértelműen bizonyítják, hogy egy ilyen bonyolult és jelentős nagyságú szervezet, mint a tábori hadtáp, csak alaposan összekovácsolt — részeivel — békében is funkcionáló törzs által vezethető eredményesen.

A tábori hadtáp élelmezési szolgálat működésének néhány kérdése a TRANZIT-72 gyakorlat tapasztalatai alapján

Pály István alezredes

A fegyveres küzdelem megvívásának módszereiben és eszközeiben végbement változások nagy hatással vannak a hadtáp szervezeti rendszerére, technikai ellátottságára, valamint az ellátás rendjére is. Minél nagyobb méretű a fegyverzet terén, a csapatok harci-technikai felszereltsége és szervezése terén tapasztalható fejlődés, annál erősebb azok hatása a hadtáp — ezen belül az élelmezési szolgálat — fejlődésére, szervezeti, módszerbeli, felkészítési területeit érintően egyaránt. A nagyarányú fejlődésből fakadó követelmények mellett a Magyar Néphadsereg elvonuló szárazföldi csapatai élelmezési biztosítási rendjének kialakításánál az is meghatározó, hogy azok többnemzetiségű front kötelékében kerülhetnek alkalmazásra. Ez az alkalmazási forma az élelmezési biztosítást illetően is olyan sajátosságok hordozója, amely nem nélkülözheti a szervezeti és ellátási elgondolások, tervek gondos kimunkálását már az állandó harckészültség időszakában. Kétség sem férhet ahhoz ugyanis, hogy az egyeztetett hadműveleti és hadtápbiztosításhoz csak hasonló élelmezési ellátási rendszer és ezt kielégítő szervezeti rend kapcsolódhat.

Fentiekből kiindulva kell vizsgálnunk az MN tábori hadtáp élelmezési vezető és végrehajtó szervei működésének rendjét, alkalmazásuk sajátosságait. E vizsgálódás egyik jelentős állomása volt a „Tranzit-72” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat, ahol alkalmunk volt próbára tenni azokat az elveket, amelyeket az elvonuló szárazföldi csapatok élelmezési biztosítására kidolgoztunk, lehetőséget adott a további vizsgálódásra, illetve különböző területeken korrekciók végrehajtására. A gyakorlat tapasztalatai alapján most már bátrabban meg lehet fogalmazni a tábori hadtáp élelmezési szervei működésének alapelveit.

Melyek ezek, a teljes és kölcsönös összefüggések vizsgálatára való törekvés nélkül?

I. Az MN tábori hadtáp élelmezési szervei és azok főbb jellemzői

A tábori hadtáp élelmezési szervezete szorosan igazodik a tábori hadtáp általános struktúrájához. E szervezettel szemben alapvető követel-

mény az, hogy biztosítsa az elvonuló szárazföldi csapatok élelmezési ellátását a szövetséges front hadműveleteiben, tegye lehetővé az előírt készletek tárolását, elhelyezését, védelmét, mozgatását, a szakanyag szükségletek folyamatos utánpótlását. E feladatok végrehajtásához a tábori hadtáp állományába élelmezési vezető szervek, a vasúton települő Tábori Mögöttes Bázis élelmezési raktár és üzem, és a Tábori Előretolt Bázis élelmezési raktár tartoznak.

Főbb jellemzők:

1. Az *MN Tábori Hadtápfőnökség élelmezési szolgálat főnöksége* front szintű szakmai vezető és irányító szerv az MN elvonuló szárazföldi csapatai élelmezési biztosításának tervezésére, szervezésére, a szakanyagkészletek lépcsőzésének, utánpótlásának és tároltatásának megszervezésére, a tábori hadtáp előretolt és mögöttes bázis élelmezési szervei, valamint a tábori hadtáp közvetlen egységek, intézetek szakmai tevékenységének irányítására, a szakfeladatok végrehajtásának ellenőrzésére.

2. A *Tábori Mögöttes Bázis főnökség élelmezési alosztály* arra hivatott, hogy szolgálati és szakmai előjárói utasítások alapján szervezze, irányítsa és ellenőrizze a szakanyagoknak az előretolt élelmezési anyagraktárhoz történő kiadását, a hátraszállított szakanyagok gyűjtését, javítását vagy javításra való hátraszállítását, újbóli felhasználását, továbbá az utalt-ságába tartozó tábori hadtáp közvetlen alakulatok ellátását.

3. A *Tábori Előretolt Bázis főnökség élelmezési alosztály* a szolgálati és szakmai előjárók követelményei alapján, együttműködésben a mögöttes bázis élelmezési alosztályával, szervezi, irányítja és ellenőrzi a beérkező szakanyagok átvételét tárolását, nyilvántartását, kiadását és útbaindítását a seregtest mozgó bázis részére, illetve a csapatoktól hátraszállított anyagok osztályozását, a mögöttes bázisra történő irányítását, továbbá az utalt-ságába tartozó tábori hadtáp közvetlen alakulatok ellátását.

4. A *Tábori Mögöttes Bázis élelmezési raktár és üzem* végrehajtja a szakanyagok kiadását az előretolt élelmezési anyagraktár (vagy részleg) és az utalt közvetlen alakulatok részére, átveszi a hátraszállított anyagokat, részt vesz a középjavításban, ellátja a seregtest magasabbegységeit és közvetleneit friss hússal és hentesáruval, valamint a tábori hadtáp közvetlen alakulatokat kenyérrrel, hússal, hentesáruval.

Szervezetének alapelemei:

Élelmezési raktár.

Vágóüzem.

Sütőüzem (2).

Javítórészleg.

a) Az élelmezési raktár általában 6 elvonuló javadalmozás élelmiszert és mintegy 15%-os tartalékot tárol az alapvető szaktechnikai eszközökből. Szervezetével és fenti készleteivel alkalmasnak kell lennie:

- az előretolt élelmezési anyagraktár folyamatos feltöltésére,
- a központ hadtáp raktáraitól vagy közvetlenül a népgazdaság bázisairól beérkező szakanyagok fogadására, átvételére, tárolására,
- nagy kiszerezésben beérkező élelmiszerek gépesített átcsomagolására, komplettírozására,

— az élelmiszer készletek konténerekben történő tárolására, a konténerek mozgatására,

— a hátraszállított szakanyagok osztályozására, javítási fokozatok szerinti csoportosítására, a helyszínen beszerzett vagy zsákmányolt élelmiszerek laboratóriumi vizsgálatára, minősítésére,

— a szakanyagok tömegpusztító és hagyományos fegyverek elleni védelmére,

— raktárrészleg létrehozására és annak önálló működtetésére,

— tartalék technikai eszközök tárolására, szállítására,

— az üzem utaltságába tartozó tábori hadtáp csapatok és szervek folyamatos ellátására,

— a szakanyagkészletek nyilvántartására, az előljáró szervek rendszeres informálására.

b) A vágóüzem napi kapacitása a feldolgozásra kerülő élőállatok fajtajától függően 10—15 tonna friss hús és mintegy 5 tonna hentesáru. Feladatainak végrehajtásához gépesített vágóüzemmel, húsfeldolgozó részleggel, a tároláshoz és szállításhoz szükséges hűtőeszközökkel és más, kiegészítő szervezeti elemekkel kell rendelkeznie.

Személyi és technikai szervezete alkalmassá teszi:

— a seregtest és a tábori hadtáp közvetlen alakulatok (kórházbázisok nélkül) friss hússal történő folyamatos hentesáruval való esetenkénti ellátására,

— szükség esetén kézi erővel üzemelő vágóhid kikülönítésére, önálló működtetésére.

— állategészségügyi, illetve laboratóriumi vizsgálatok végrehajtására,

— a hús- és hentesáru megfelelő hőfokon történő ideiglenes tárolására.

c) A sütőüzem két egymástól függetlenül működőképes üzemegységből áll, 18—16 sütőkemencével. Napi átlagos teljesítőképessége (10 óras üzemeléssel) 16 tonna. Feladatait részlegekbe csoportosítva oldja meg, a sütődéken kívül 2 ja. sütéshez szükséges nyersanyaggal, a kenyér tárolásához és szállításához szükséges speciális járművekkel és más, a működéshez szükséges eszközökkel rendelkezik.

Szervezete és teljesítőképessége alapján alkalmas:

— a tábori hadtáp csapatok és intézetek folyamatos kenyérellátására,

— a kórházbázisok sütődéinek vagy azok egy részének ideiglenes ki-
esése esetén a kórházak ellátására,

— üzemegységenkénti vagy részlegenkénti önálló üzemelésre,

— 1 ja. kenyér tárolására és szállítására.

d) A javítórészleg alapvető rendeltetése az élelmezési raktár és üzem szaktechnikai eszközeinek kis, illetve középjavítása. Alapfeladata mellett részt vesz a seregtesttől hátraszállított, javítandó szakanyagok osztályozásában. E feladatai végrehajtásához speciális szakemberekkel és javító eszközökkel rendelkezik.

5. *A Tábori Előretolt Bázis élelmezési raktár* a seregtest (seregtestek) közvetlen ellátására hivatott tábori intézet, amely szakanyag készleteit alapvetően gépkocsi szállítóeszközökön tárolja. Általában 2 elvonuló javadalmazás élelmiszerkészlettel rendelkezik.

Szervezetszerű állományával és készleteivel a következő fő feladatok végrehajtására kell alkalmasnak lennie:

- a seregtest mozgóbázis élelmezési raktár folyamatos feltöltése;
- raktárrészleg létrehozása és annak önálló működtetése,
- a szakanyagok tömegpusztító és hagyományos fegyverek elleni védelme,
- a szakanyagkészletek nyilvántartása, az előjáró és együttműködő szervek rendszeres tájékoztatása.

II. A tábori hadtáp élelmezési szervei tevékenységének megszervezése

Az élelmezési szervek tevékenységének megszervezése a hadtápbiztosítás rendszerén belül valósul meg, annak integráns részeként. Ennek megfelelően a következő tevékenységek összességét jelenti:

- a tábori hadtáp élelmezési vezető és végrehajtó szervek felkészítése,
- a mozgósítás és előrevonás végrehajtása,
- az élelmezési üzemek, raktárak, szervek csoportosítása, telepítése, áttelepítése,
- a tömegpusztító fegyverek elleni védelem, őrzés-védelem.

1. A szervek felkészítése állandó, folyamatos feladat, amely a következők útján valósul meg:

— a tábori hadtápfőnökség és a bázisfőnökségek szakmai vezető szervei, továbbá a raktárak és üzemek állományának módszeres kiképzése, összekovácsolása, alkalmassá tétele feladataik megoldására mind személyi, mind technikai vonatkozásban. Minthogy a személyi állomány zöme tartalékosokból áll, a felkészítés szempontjából különösen nagy jelentősége van a kiképzés rendszerességének, minden lehetséges összekovácsolási, kiképzési forma felhasználásának, célirányosságának. Ugyanilyen fontosságot kell tulajdonítani a tartalékos állomány — különösen a vezetők — gondos kiválogatására, továbbá az új szaktechnikai eszközök megismertetésére;

— az élelmezési raktárak és üzemek mozgósításának szervezett módon történő biztosítása, a végrehajtáshoz szükséges feltételek megteremtése. Ez magában foglalja:

- a mozgósítási tervek állandó naprakészségét,
- a felállító és befogadó szervek feladatainak, felelősségének egyértelmű meghatározását,
- a központhadtáp raktáraiban anyagi készletek folyamatos frissítését, cseréjét, karbantartását, a gyors kiadás biztosítását,
- a népgazdaság bázisain tárolt készletek rendszeres ellenőrzését,
- mindazon „M” tervekben rögzített és folyamatosan pontosított feladatok végrehajtását, amelyek alapján a mozgósítási készenlét az előírt időpontra elérhető.

2. A tábori hadtáp élelmezési raktárai és üzeimei mozgósítására és előrevonására a veszélyeztetettség időszakában, illetve a háború kezdetén

kerül sor, az állandó harckészültség időszakában kidolgozott tervek alapján. A mozgósítás és előrevonás során a következőket kell végrehajtani:

- a személyi állomány és a technikai eszközök hadiszervezetnek megfelelő feltöltését,
- a kijelölt harckészültségi körletek elfoglalását,
- az elrendelt anyagi készletek átvételét és a biztosított szállítóeszközökre történő málházását,
- az állomány összekovácsoló kiképzésének végrehajtását,
- a készenlét elérését és jelentését,
- a tábori hadtápfőnökség előrevonási intézkedése alapján a menet végrehajtásának, illetve a vasúti szerelvények útbaindításának megszervezését,
- az előrevonásra kijelölt körletekbe előkészítő csoportok kiküldését, a körlet előkészítését, a beérkező raktárak, üzemek elhelyezkedési, települési feltételeinek létrehozását.

3. Az élelmezési raktárak és üzemek szerves részei a tábori hadtápbázisainak, ezért csoportosításuk is mindig azokhoz igazodik.

Ennek megfelelően az előretolt élelmezési raktár — a TEB részeként — a peremvonaltól 100—120 km-re helyezkedik el, szakanyagait általában gépkocsikon málházva. Előremozgatására 2—3 naponként kerülhet sor, általában azt az elvet követve, hogy a hadsereg mozgóbázistól 150—200 km-nél nagyobb távolságra ne szakadjon le. Az ennél nagyobb mértékű leszakadás, vagy a hadművelet lefolyásából adódó más követelmény esetén tábori előretolt bázisrészleg telepíthető és ezen belül esetleg élelmezési raktárrészleg is, attól függően, hogy a seregtest élelmezési helyzete ezt a közelitést indokolja-e. A részleg mintegy 60—70 km-re helyezkedik el a peremvonaltól. Mivel az előretolt bázis sütődével nem rendelkezik, konkrét helyzetben lehetséges a mögöttes bázis egyik sütőüzemének vagy néhány részlegének a TEB vagy TEB-részleg körletébe való előrevonása és üzemeltetése, különösen a seregtest- vagy kórházbázis-sütődék kiesése esetén.

A mögöttes élelmezési raktár és üzem — a mögöttes bázis más szerveivel együtt — általában 250—300 km-re települ a peremvonaltól. Áttelepítésükre általában az első hadsereg hadművelet végén, majd a távolabbi feladatok teljesítése után vagy annak időszakában kerül sor. Ha mögöttes bázisrészleg települ, annak élelmezési raktár- és üzemrészlege is lehetséges az adott helyzet követelménye alapján. A mögöttes raktár és üzem telepítésénél, áttelepítésénél az általános rendszabályokon túl arra is figyelemmel kell lenni, hogy a vágó és sütőüzemek csak földre telepítve működtethetők, letelepítésük és bontásuk, málházásuk időigényes.

4. Az élelmezési raktárak és üzemek tömegpusztító fegyverek elleni védelmét, továbbá őrzés-védelmét a tábori hadtápfőnökség törzse szervezi és foganatosítja azokat a rendszabályokat, amelyeket a fronttörzs a hadtápkörlet egészére kidolgozott. A rendszabályok végrehajtása, a közvetlen őrzés megszervezése a raktár- és üzemparancsnokok feladata, saját erőik és eszközeik felhasználásával.

III. A tábori hadtáp élelmezési szerveinek feladatai az anyagi biztosításban

A tábori hadtáp élelmezési raktárai és üzemei a hadtápbiztosítás alapvető ága, az anyagi biztosítás funkcióinak végrehajtásában vesznek részt, a bázisfőnökségek élelmezési alosztályai közvetlen, illetve a tábori hadtápfőnökség élelmezési szolgálat főnökségének szakmai irányítása alatt.

Az elvonuló csapatok élelmezési-anyagi biztosításának alapvető forrásai a különböző tagozatokban felhalmozott és folyamatosan feltöltött szakanyagkészletek, továbbá az üzemek által termelt készletek képezik. A helyileg beszerzett, illetve zsákmányolt anyagok kiegészítő forrásként jönnek tekintetbe.

Áttekintésként a létrehozott és folyamatosan feltöltött élelmiszerkészletek mennyisége:

— a csapathadtápban	9 napi,
— a hadsereg mozgóbázisnál	2 napi,
— az előretolt bázis élelmezési raktárnál	2 napi,
— a mögöttes bázis élelmezési raktárnál	6 napi

ellátásához elegendő készlet van.

A csapatok felvonulásának, csoportosításának, időszakában az elfogyasztott készletek a központhadtáp élelmezési raktáraiból kell felvételeztetni, a kenyeret, esetleg más romlandó élelmiszereket polgári üzemektől. A vételezési, szállítási tevékenység egyszerűsítése érdekében célszerű a hadosztályraktárakat már ebben az időszakban működtetni. A felvonulás alatt használhatatlanná vált, javításra szoruló szaktechnikai eszközöket ugyancsak a központhadtáp raktáraiban kell azonnal kicseréltetni. A vágóüzem és a sütődék ebben az időszakban folyamatos próbaüzemelését végeznek.

A tábori hadtáp működőképességének elérése után a seregtest(-ek) által elfogyasztott készletek pótlása a tábori hadtáp készleteiből történik. Kenyeret és más romlandó élelmiszereket mindaddig polgári vállalatoktól kell igénybe venni, amíg a csapatok honi területen tartózkodnak.

IV. A „Tranzit-72” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat — mint azt már említettem — racionális lehetőséget adott annak megítéléséhez, hogyan állják ki elveink a gyakorlat próbáját, illetve több új problémát vetett fel a megoldás lehetséges változataival együtt, amelyek alkalmat adnak távlati elképzeléseink korrekciójára, vagy új elgondolások kialakítására. A gyakorlaton résztvevő szakállomány újabb ismeretekkel bővítette tudását, jártasságot szerzett az elvonuló szárazföldi csapatok élelmezési biztosításának tervezésében, szervezésében, a Tábori Hadtápfőnökségen belüli törzsmunka és az együttműködés kérdéseiben. A számítógépekre alkalmazott programokkal kikísérletezték a manuális számviteli-tervezési munka gépesítésének lehetőségeit. Alapvető következtetés, hogy a gyakorlati szakállomány jól összekovácsolódott, amely komoly alapot jelent az elvonuló szárazföldi csapatok élelmezési biztosítási rendszerének további vizsgálatához, továbbfejlesztéséhez.

„TRANZIT-72” gyakorlat főbb tapasztalatai a ruházati szolgálatra vonatkozóan

Nátrán György alezredes

A „TRANZIT-72” gyakorlat során lehetőségünk nyílt arra, hogy — a részletek minden eddiginél mélyebb feltárásával — alkalmazzuk a háború idejére szóló szabályokat, tervezési módszereket, vizsgáljuk a rendszerek működését és összehasonlítsuk a várható szükségleteket a szolgálat lehetőségeivel. A részletes kidolgozó munka során — amellet, hogy a háborús működési elveink alapjaiban helytállóak és lényeges módosítást nem igényelnek — több olyan hasznos tapasztalat került felszínre, amelyeket a jövőben célszerű figyelembe venni és elgondolásainkat ehhez igazítani.

A tábori hadtáp ruházati vezetésének tevékenységét a gyakorlat folyamán döntően befolyásolta az a körülmény, hogy a szolgálat struktúrájában az ellátás és a szolgáltatás arányai megváltoztak. Bizonyítja ezt az a mennyiségi összehasonlítás, mely szerint a hátországból a frontra irányuló szállítások volumene az össz-szükségletnek csak 15—20⁰/₀-át tette ki. Az utánpótlás mennyisége tovább csökkenhet abban az esetben, ha a hadsereg a második hadműveletet személyi kiegészítés nélkül kezdi meg és az elrendelt részletek is ennek megfelelő arányban alakulnak. Az így beszűkült ellátási feladatok mellett, lényegesen nagyobb méretűek az egészségügyi biztosítás és a személymentesítés szolgáltatási szükségletei. Ezt figyelembe véve a szolgálat a gyakorlat mindhárom mozzanatában, de főként az atomcsapások következményei felszámolásának időszakában a főerőkifejtést ezekre a területekre összpontosította.

Az előzőekkel függ össze, hogy a mögöttes bázis állományába tartozó szolgáltató üzemegységek alkalmazását a tábori hadtáp ruházati vezetése tervezte meg és mindvégig közvetlenül irányította. Véleményünk szerint ez a helyes megoldás, mivel a bázisfőnökségek — helyüket és szerepüket tekintve — nincsenek abban a helyzetben, hogy az üzemegységekkel a szükségletek várható helye és ideje szerint manőverezni tudjanak. Az ehhez szükséges áttekintéssel a szolgálat vezetése rendelkezik. Miután ezek az erők és eszközök a hadművelet egész időtartama alatt az állomány illetékes köteléküktől távol működtek, indokolatlan, hogy a szolgáltató üzem a mögöttes bázis állományába tartozzon. Célszerű lenne a tábori hadtáp ruházati szolgálat főnökének szolgálatilag alárendelni.

A szolgáltatási szükségletek kielégítésének lehetőségeit a felmerülés helye és ideje jelentősen befolyásolja. Ezért a rendelkezésre álló erők és eszközök teljesítőképességét csak olyan alapon lehet összehasonlítani a várható szükségletekkel, ha figyelembe vesszük, hogy az üzemegységek működésüket mikor kezdhetik meg és a feladatot mennyi idő alatt kell végrehajtani. A szakaszosan belépő igények miatt az első hadműveletben jelentkező szükségletek — kielégítésüket tekintve — részben áttevődnek a második hadművelet időszakára és számolni kell azzal, hogy az üzemegységek a továbbiakban lemaradással működnek. Ez a körülmény feltételezi, hogy a második hadművelet kezdetére — a szennyezett ruhaneműt hátraszállítva vagy a helyi üzemekben hátrahagyva — az eszközök egy részét felszabadítsuk és a mozgó készletek feltöltésére használható anyagok eljuttatásával az előjáró fedezetet nyújtsunk.

A rendelkezésre álló textiltisztító- és javító-kapacitás a várható szükségleteket csak részben fedezi. A problémát az igények kielégítése terén jelentkező lemaradás és a tartalékképzés követelménye tovább növeli. Ezért a táborigények mellett maximálisan ki kell használni a helyi lehetőségeket és a tervezésben olyan módszereket kell alkalmazni, amelyek — viszonylag kevés ráfordítás mellett — optimális megoldást nyújtanak. A gyakorlat során a mozgó és helyi szolgáltató üzemegységek igénybevételét elektronikus számítógép által feldolgozott program szerint hangoltuk össze, olyan követelménnyel, hogy a teljesítőképesség távolság szerinti elosztásában a szükségletek felmerülésének várható helye és ideje is érvényre jusson. Véleményünk szerint ez a módszer bevált és a döntések előkészítése érdekében a szolgálat más területein — például a készletek átcsoportosítása (újraelosztása) terén — is jól használható.

Már a gyakorlaton, de főként a tapasztalatok értékelése során láthatóvá vált, hogy e módszer — a távolsági adatok mellett — újabb elemek beállításával tovább gazdagítható. A lefuttatott programban a táborigényeket és a szolgáltatásokat igénybe vevő hadrendi elemeket egyaránt mozdulatlannak tekintettük. A távolságokat — alkalmazásuknak megfelelően — a különböző helyzetekhez mértük, és azokat a viszonylatokat, amelyek nem voltak számításba vehetőek, az induló programból kizártuk. Ez a körülmény hívta fel a figyelmünket arra, hogy olyan megoldásokat keressünk, amelyek nemcsak egy bizonyos statikus állapotot, hanem a várható mozgásokat is befogadják. Így jutottunk el ahhoz a gondolathoz, hogy a távolság helyett — egyenértékű mértékegységként — az időt vegyük alapadatul.

A két módszer között a különbséget a következő ábrák mutatják:

A gyakorlaton lefuttatott induló program

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	k/t/nap
A	15	30	42	8	4	18	19	21	35	43	51	82	10	22
B	6	13	81	18	26	11	2	8	6	18	90	12	5	18
C	3	14	19	33	38	45	18	96	82	10	13	26	31	10
D	16	7	5	12	17	37	21	34	11	4	13	14	20	24
sz/t/nap	3	6	5	4	10	12	8	9	2	8	4	7	6	84

A matrixon belül a távolságot tüntettük fel

1. ábra

Az újabb elemekkel bővített program

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	9	10	11	12	13	k/t/nap
Kielégítés mértéke	S	30	48	100	20	16	40	50	60	75	81	100	160	30	A matrixban a távolságon kívül — az átlagos sebesség és — a helyben végzett munka ideje napi kapacitás és össz. szükséglet bontásban is szerepel.	
	V	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		22
	A q	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22		
	1 Q	30	60	50	28	70	160	110	140	20	80	28	49	30		18
	2 B	16	26	140	36	60	30	22	16	20	45	130	50	25		
		30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		
		18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18		
	1 C	30	60	50	28	70	160	110	140	20	80	28	49	30		10
		10	28	36	56	80	90	40	150	120	25	18	52	36		
		30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		
		10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		
	3 D	30	60	50	28	70	160	110	140	20	80	28	49	30		12
	32	14	10	24	34	74	42	68	20	8	13	28	40			
	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30			
sz/t/nap		3	6	5	4	10	12	8	9	2	8	4	7	6	72	84

2. ábra

- S = távolság
- V = menetsebesség
- q = napi kapacitás
- Q = össz. szükséglet

A bővített program adatait — minden viszonylatra — a következő módon célszerű összeállítani:

1. *Helyi üzem esetén*

Az üres menetet és a rakodási időt csak akkor kell számításba venni, ha az a programot befolyásolja. (1. sz. melléklet a) vázlat).

2. *Tábori üzem esetén*

A telepítés, üzembe helyezés és menetekkésszé tétel idejét az induló programban csak abban az esetben kell feltüntetni, ha az helyzetenként változó és így az eredményt befolyásolja (1. sz. melléklet b) vázlat).

A példák — a korábbival szemben — a folyamatból azt a mozzanatot tükrözik, amikor a kiszolgálás időszakában az elemek egymáshoz viszonyított helyzete változik.

Abban az esetben, ha a szükséglet a lehetőségeket meghaladja, az igényeket fontosság szerint sorolni kell. A rendelkezésre álló információ alapján globálisan már előre meghatározható, hogy a felhasználók szükségletei jellegük szerint (eü. biztosítás, személymentesítés stb.) milyen sorrendben és mértékben kerülnek kielégítésre. Ezt a döntést valamilyen számmal jelölve (például 1 = 100%, 2 = 80% stb.) a programban kifejezésre kell juttatni. A számítógép ennek alapján az igénybe vehető kapacitásokat részletesen elosztja.

A vezetésgépesítés vázolt módszerét a következő években gyakorlatokon tervezzük kipróbálni. Addig is tovább vizsgáljuk az információk bővítésének lehetőségeit annak érdekében, hogy a programozás eredményeként minél jobb megoldást kapjunk. Emellett azt is fontosnak tartjuk, hogy az ezzel foglalkozók gyakorlottak legyenek az induló adatok összeállításában, mert ez a döntések gyors előkészítésének egyik feltétele.

Az atomcsapások értékelése alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a szennyezett ruhanemű nagy része várhatóan a hadosztály típusú segélyhelyeknél és a tábori kórházaknál halmozódik fel. Ez a megállapítás arra alapoz, hogy a biztonsági távolságon kívül tartózkodó állománynak a robbanás észlelése és a kihullás kezdete közötti időben lehetősége nyílik arra, hogy a védőeszközöket magára öltse. Ilyen körülmények között a ruházat csak elszórtan szennyeződik, olyan mértékben, hogy az az alegységek erővel és eszközeivel (porolás, porszívás stb.) nem mentesíthető. A sugárszennyezett területekről kiürített sérültek a hadosztály segélyhelyeken, illetve a tábori kórházakban teljes mentesítésben részesülnek, ezért itt számolni kell azzal, hogy az ideérkezők többségének ruházatát mosással kell mentesíteni. A fentiekből adódik, hogy:

— a korábban kidolgozott elvek alapjaiban helytállóak és a személymentesítés szükségletei továbbra is e szerint tervezhetők. A gyakorlat tapasztalatai alapján az atomcsapások szakmai értékelésének módszere is kialakult (atomsérülteknél 100, a biztonsági távolságon kívül tartózkodók után 8—10⁰/₀ és ezzel lehetővé válik, hogy a terveket konkrét helyzet szerint pontosítsuk. Amennyiben a csapások értékelését számítógép végzi, a programot a ruházati szükségletek megállapítására vonatkozó induló adatokkal ki lehetne egészíteni;

— a szennyezett ruhaneműt célszerű a hadosztály segélyhelyek és tábori kórházak települési vonalában kijelölt körletekben összegyűjteni és a mentesítő eszközöket (textiltisztító üzemegységeket, ÁGV 3 M ruházatmentesítő alegységeket) ezekre rátelepítve működtetni;

— a hadosztály segélyhelyeken felhalmozódott ruhanemű egy része — mivel az életmentő műtétben részesítettek továbbszállítása fehérenműben történik — tisztítás, javítás után a felhasznált készletek pótlásaira igénybe vehető.

A tervező munka során láthatóvá vált, hogy a széles arcvonalon, elszigetelt — folyó által elválasztott — irányokban az utánpótlás a mögöttes bázis körletében települt tábori ruházati raktárból nem valósítható meg. Ezért arra az elhatározásra jutottunk, hogy a másik irányban — a tábori mögöttes bázisrészleg tervezett települési körletében, tároló vágányokon — a várható szükségletnek megfelelő szintű készleteket halmozunk fel. Az itt leszárt tapasztalatok alapján úgy ítéljük meg, hogy a dublázás nem szükséges, de a tábori ruházati raktárt szervezetileg alkalmassá kell tenni arra, hogy képes legyen részleg kikülönítésére.

Összegezésül megállapítható, hogy a gyakorlat minden eddigénél gazdagabb tapasztalatot nyújtott a szolgálat számára. Választ kaptunk olyan kérdésekre, amelyek eddig nem voltak kellően megalapozottak. Finomodtak a módszerek, kialakult a tervek tartalma és célszerű formája. A levont következtetések alapját képezik további terveink kovácsolásának.

A „TRANZIT-72” gyakorlat tapasztalatai az üzemanyag-szolgálatban

Balogh Lajos alezredes

A „KOMPLEXITÁS” fedőnevű gyakorlat tapasztalatai rámutattak a Tábori és Központ Hadtáp üzemanyag-szolgálatának strukturális gyenge pontjaira, a vezetési és irányítási tevékenységünk fogyatékoságaira. Ezek ismeretében, a tapasztalatok elemzése, következtetések levonása után készültünk 1972. évi egyik fő feladatként a „TRANZIT-72”-re, amelynek levezetésére sajátos időszakban, a „SZINKRON” után, az anyagi-technikai biztosítás egységes elvének kialakítása után került sor.

Már a kidolgozás stádiumában a realitásokkal, a népgazdaság felkészültségével, lehetőségeivel számoltunk, s törekedtünk a sablonok kiküszöbölésére. A háborús viszonyokat megközelítve, a szolgálatban az előrelépés útjait kerestük, a Tábori Hadtáp üzemanyag-szolgálat irányításának célszerű módozatait kutattuk.

A gyakorlat hadműveleti-harcászati és hadtáp elgondolásával összhangban arra törekedtünk, hogy a Tábori Hadtáp üzemanyag-főnökség személyi állománya további jártasságot szerezzen az ellátás irányításában, az előrevonás, valamint a hadművelet alatti üzemanyag-biztosításban, továbbá az atomcsapás következményeinek felszámolása során az anyagi manőverek legcélszerűbb változatának kiválasztásában, az információs tapasztalatok gyűjtésében.

Elgondolásunk szerint a mozzanatok tartalma:

— az első mozzanatban az előrevonás üzemanyag-szükségletének megtervezése,

— a második mozzanatban a hadművelet üzemanyag-biztosításának megszervezése és az ellátás rendjének kialakítása,

— a harmadik mozzanatban a veszteségek és az anyagi manőverekkel a működőképesség helyreállítási lehetőségeinek értékelése.

Kiindulva a gyakorlat tárgyából és célkitűzéseiből a szakszolgálat területén a következő célokat tűztük magunk elé:

— a Tábori Hadtáp üzemanyag-szolgálat főnökség korszerű kiképzése, összekovácsolása, a háborús feladatokra való felkészítése;

— a Tábori Hadtáp üzemanyag-szolgálat vezetésének vizsgálata, elemzése;

— a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat, az MN 5232 és a csapatrepülő parancsnokság üzemanyag-szolgálat közötti együttműködés megszervezésének vizsgálata;

— a Tábori Hadtáp üzemanyag-szolgálatba beosztott állomány alkalmasságának és működőképességének vizsgálata, felkészültségének ellenőrzése;

— a Tábori Hadtápfőnökség más szolgálat-főnökségeivel való együttműködés megvalósítási lehetőségeinek és útjainak elemzése.

A kitűzött céljaink megvalósításának részletes analízise további feladatainkat képezi, de az már most megállapítható, hogy a gyakorlat szakmai szempontból mind a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat, mind a szolgálat felső vezetése részére igen hasznos tapasztalatokat adott. Ezek a tapasztalatok nagyjában és egészében igazolták az elgondolásainkat, elképzeléseink és intézkedéseink helyességét. Ugyanakkor a felmerült problémák egyes kérdésekben szükségessé teszik eddigi álláspontunk felülvizsgálatát, elképzeléseinek kiegészítését vagy módosítását.

A gyakorlat tapasztalatai a vezetés terén

a) A Központ Hadtáp (HM) szervek irányító tevékenysége

A Központi vezetésben ezen a gyakorlaton már érvényesülő egységes elv, amely az anyagi-technikai biztosításban résztvevő HM-szerveket közös irányítás alá vonja, megkönnyíti és eredményesebbé teszi az üzemanyag-szolgálat munkáját. Az üzemanyag-szolgálat sajátosságaiból ered, hogy feladatai és a megoldások szorosan kapcsolódnak más szolgálati ágak, elsősorban a Pc. és Gjmű. Technikai, valamint a Fegyverzeti Főnökség munkájához, e szolgálati ágaknak a hadműveletek biztosítására hozott elhatározásához. Ezért nagyon fontos a technikai szolgálatokkal a szoros együttműködés, amit a közös irányítás lényegesen megkönnyít. Ez a gyakorlattervezési és alájátszási feladatok pontos kidolgozását is elősegíti, ugyanis a technikai veszteségek típus szerinti részletes megadása a pc. és gjmű. technikai, valamint a fegyverzeti szolgálatokkal egyeztetve történt.

A gyakorlaton első ízben került sor a hadműveleti feladatok szakmai részének más technikai szolgálati ágakkal összehangolt tervezésére és gyakorlati megvalósítására. Az együttműködés az egyes tagozatokban különösen a gyakorlat végére eredményes volt, azonban egyúttal felhívta a figyelmet egyes megoldandó feladatokra:

— a háborús biztosításra és ellátásra vonatkozó együttműködés intenzív és folyamatos fenntartására van szükség már az állandó készenlét időszakában;

— az együttműködés során már békeidőben — a várható hadműveleti irányoknak megfelelően — célszerű kidolgozni és egyeztetni a rakétafelhasználást és a rakéta-üzemanyag szükségletet, az ellátási forrásokat, a várható km-felhasználást és a technikai biztosításból eredő ellátási feladatokat;

— hasonló jellegű gyakorlat kidolgozásánál már a megszervezés időszakában intenzívebben célszerű a bevont más technikai szolgálati ágakkal a lehetőségek és elgondolások egyeztetése és a kapcsolódó feladatok összehangolása.

Bár a vezetés megvalósulásában a valóságos viszonyok között jelentkező számos befolyásoló tényező, mint pl. a front hadtáp irányító szerepe, az egyes vezetési pontok közötti földrajzi távolságok, stb. a gyakorlaton nem jelentkezett, mégis a vezetésnek a gyakorlaton kialakított rendszerét célszerűnek és a hadtápbiztosítási feladatok megoldásának összefogott irányítására alkalmasnak találjuk.

Az Üzemanyag Szolgálat Főnökségnek a gyakorlatra kidolgozott elgondolásai megfelelő alapot szolgáltatottak a Tábori Hadtápfőnökség és a hadseregtagozatnak az ellátási feladatok olyan kidolgozására, amely a realitást a lehetőség szerint a legjobban megközelítette.

A tábori hadtáp szerepét illetően megerősödött az a nézet, hogy azt az MN szervének célszerű tekinteni annak az alapelvnek megfelelően, amely kimondja, hogy minden tagország maga felel a közös tevékenységben részt vevő csapatainak hadtápbiztosításáért. Ennek érdekében az MN üzemanyag-szolgálat felső vezetésének arra kell törekednie, hogy folyamatos ráhatása legyen a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára, nem kizárva a tábori hadtáp üzemanyag-szolgálat főnök önállóságát a hadsereg szükségleteinek kielégítésében.

Abból kiindulva, hogy a többnemzetiségű front kötelékében harcoló összefegyvernemi hadsereget a frontparancsnok, a hadsereg hadtápot szakmailag a frontparancsnok hadtáphelyettese vezeti közvetlenül, úgy véljük, hogy a nemzeti hadsereg és tábori hadtáp közti kapcsolat legcélszerűbb formáját a két tagozat, illetve vezető szervei közötti együttműködésben kell megjelölni, amelynek legfőbb célja és eredménye a hadsereg igényeinek minél jobb határfokú kielégítése a tábori hadtáp által. Ehhez tapasztalataink szerint a hadseregpáncsnok hadtáphelyettesét és a szakfőnökeket nem célszerű alárendelni a tábori hadtápfőnöknek, illetve szakfőnökeinek.

Az előzőekkel összefüggésben a gyakorlat megerősíteni látszik azon korábbi elgondolásunkat, hogy az MN tábori hadtápot egyszemélyi parancsnoknak kell vezetnie, a tagozat egészére kiterjedő jogkörrel... Az ő szolgálati alárendeltségébe kell tartozniuk a Tábori Hadtápfőnökség szolgáló-főnökeinek, így az üzemanyag-szolgálat főnöknek is. Szakmailag a Tábori Hadtápfőnökség szolgálat főnökei a Központ Hadtáp (HM) illetékes szolgálat főnökeinek vannak alárendelve, tehát a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat főnöke a Központ Hadtáp üzemanyag-szolgálat főnökének. Ez esetben a HM illetékes főnökei a tábori hadtápfőnökön és szakfőnökeiken keresztül érvényesíthetik általános és szakmai követelményeiket.

A tábori hadtápon belüli vezetés a tervezett középírányító szervek révén megoldható. Bizonyítást nyert, hogy az üzemanyag-biztosítással foglalkozó hadtápegységek, intézetek a Tábori Előretolt és Mögöttes Bázis Főnökségek útján megbízhatóan vezethetők.

b) A Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatának vezető-irányító tevékenysége

A tábori hadtápnak a gyakorlaton kialakított vezetési szervezete összetételében és képzettségben biztosította a tervezési és végrehajtás-irányítási feladatok átfogó, szakszerű és folyamatos megoldását. Ez azt mutatja, hogy e szervezet alkalmas a megfelelő irányításra, bár a gyakor-

latra kijelölt személyi összetétel a valóságosnál kedvezőbb volt, mert nagy szakmai gyakorlattal, tapasztalatokkal rendelkező, összehangolt törzs képviselte a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatát.

Ez a tapasztalat arra utal, hogy hasonlóan jól összekovácsolt szakmai törzsek létrehozása érdekében célszerű az Üzemanyag-ellátó Központ vezető állományát a Tábori Hadtápfőnökség megfelelő szolgálati ágaiban való tevékenységre még az állandó készenlét időszakában úgy felkészíteni, hogy az Üzemanyag-ellátó Központ olyan ellátási feladatokat is végezzen, amely összevág az elvonuló szárazföldi csapatok háborús üzemanyag-biztosításával. Az Üzemanyag-ellátó Központ szervezetéből célszerű kijelölni a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatának átadandó hivatásos állományt.

A Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatának létszáma a gyakorlat tapasztalatai alapján a valóságos körülmények között jelentkező feladatok teljes megoldására nem látszik elegendőnek. A jelenlegi létszám képes a hadműveletek üzemanyag-biztosítási terveinek kidolgozására, az alárendelt raktárak és üzemanyag-szolgálatok vezetésére. A tábori hadtáp állományába tartozó közel 200 különféle intézet, csapat és magasabbegység üzemanyag-ellátása azonban olyan munka- és időigényes feladatot jelent, amely meghaladja a jelenlegi létszámú szervezet teljesítőképességét. A gyakorlaton ebből nehézség nem adódott, mert az ellátandó hadtápegységek nem éltek és így az ellátásukkal kapcsolatos gyakorlati problémák nem fordultak elő, azonban a meglévő létszámnak a tervezési és irányítási feladatokkal történő teljes megterhelése arra utal, hogy célszerű, mintegy 3—5 fős állománnyal megerősíteni a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatát.

A Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára és a hadsereg üzemanyag főnöksége, illetve a Csapatrepülő Parancsnokság szakaszolgálatára között kialakult vezetési rend tapasztalataink szerint a gyakorlaton bevált. Ez azonban még nem ad elegendő alapot arra, hogy a lényegesen bonyolultabb valóságos viszonyokra teljes értékű extrapolációt lehessen végezni.

c) A Csapatrepülő Parancsnokság tevékenysége:

A kísérleti jelleggel működő Csapatrepülő Parancsnokság szakaszszolgálatával kialakított együttműködési rend, a kezdeti nehézségek után kedvezően alakult. A gyakorlat első időszakában nem rendelkeztek megfelelő alapadatokkal, a későbbiek során koordinációs és informatív tevékenységük fejlődött.

Az előrevonás üzemanyag-biztosítása megszervezésének tapasztalatai

Az előrevonás üzemanyag-biztosítására a tábori hadtáp üzemanyag-szolgálat főnöke szakmai intézkedést adott ki.

A szakmai intézkedésben szabályozta:

- az előrevonás anyagi biztosításának rendjét;
- a telepítési körletekben az intézetek működését;
- a szakági biztosítás alapvető kérdéseit,
- önálló intézkedéseket adott ki a szolgálati ágat érintő kérdésekben.

A Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára a felső vezetés által biztosított anyagi források felhasználásával jól szervezte az előrevonás

üzemanyag-ellátását. A rendelkezésre bocsátott népgazdasági és határmenti készletek elosztásánál figyelembe vették az egyes előremozgó alakulatok menettávolságát és ennek megfelelően célszerűen intézkedtek az anyagok felvételezésére. Az előrevonás üzemanyag-biztosításának egyik lényeges tapasztalata, hogy további erőfeszítéseket kell tennünk a határmenti üzemanyag-ellátó csomópontok bővítésére, készleteinek állandó fenntartására, valamint a szövetséges országok területén az üzemanyag-ellátásnak még békeidőben történő megszervezésére.

Egyes előrevont egységek ellátásában problémát jelentett a felvételezési hely és az egység közötti nagyobb távolság, amit a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára célszerűen kirakóállomások létesítésével hidalt át. Ennél azonban racionálisabb megoldásnak látszik a határmenti üzemanyag-ellátó csomópontok rendszerének célirányos tervszerű bővítése és a baráti országok területére előrevont csapatainknak az ottani készletekből történő ellátása. Míg a csapatok előrevonásának üzemanyag-biztosítását mind a hadsereg, mind a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára részletesen megtervezte, addig a tábori hadtáp intézetek, egységek és magasabbegységek előrevonásának üzemanyag-biztosítására csak nagybani tervek készültek, éppen a fent említett létszámhiány miatt. Ennek a problémának a megoldására, amely a valóságban igen élesen jelentkezik, helyes kezdeményezésnek bizonyult a Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatára által megszervezett ellátási utaltság, amelyben kilenc ellátási csoportot alakítottak ki. Minthogy azonban a többi anyagi szolgáltatásnál is hasonló, ettől eltérő megoldások voltak, szükségesnek látszik a Tábori Hadtápfőnökségen olyan szervezet kialakítása, amely a nagyszámú közvetlen ellátását irányítaná.

Az előrevonás területén felhalmozott népgazdasági és visszamaradó készletek biztosították az elvonuló szárazföldi csapatok 100%-os üzemanyag-készleteit a hadművelet kezdetére. A készletek feltételezett diszlokációja azonban nem mindenben elégitette ki a gördülékeny ellátás követelményeit, mert az előrevonás után a feltöltés egyes esetekben feltételezte az előrevonási utak korlátlan keresztezését.

A Tábori Hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatának a munkájában kifogásolható, hogy az indulási helyzetet nem elég pontosan dolgozták fel. Munkájuk nyomán kialakult az általános áttekintés, de az számos részletkérdésben hiányos volt. A valóságban a hadtápegységek előrevonásának és felvonulásának részletes kidolgozása és elemzése szükséges, beleértve annak mindenoldalú biztosítását (útbiztosítást) ahhoz, hogy azok eljussanak kijelölt települési helyeikre és végre tudják hajtani az ellátás érdekében meghatározott feladataikat. Ezt a jövő számára követelménynek kell tekintenünk.

A tapasztalatokból olyan következtetés is adódik, hogy az előrevonást alapvetően felsőbb szinten, központilag kell szabályozni és a követelményeket megszabni, de ezeknek a követelményeknek megfelelően a szervezés már a Tábori Hadtápfőnökség feladata.

A hadművelet üzemanyag-biztosítása megszervezésének tapasztalatai

A tábori hadtáp tagozatban a tábori előretolt bázis és tábori mögöttes bázis, tábori üzemanyag-raktárai részére — a hadművelet kezdetére — el-

rendelt készletek szintjét a kijelölt népgazdasági szervektől (Állami Termékgazdálkodási Igazgatóságtól és kőolajipari vállalatoktól) és központ hadtáp raktárakból biztosítottuk. A tábori üzemanyag-raktárak jelenlegi tárolókapacitása azonban nem tette lehetővé a biztosított üzemanyagok átvételét és önálló tárolását. Olyan megoldást kellett választani, hogy a tábori mögöttes bázis üzemanyag-raktárak részben rátelepültek a kijelölt kőolajipari vállalatokra és népgazdasági tárolókra.

Ez valóságos helyzetben nem a legcélravezetőbb megoldás, mert az anyagkészletek zömét biztosító ÁTI és kőolajipari telepek az ellenfél elsődleges megsemmisítési célpontjai.

Ennek megfelelően célszerűnek látszik és szükséges perspektivikusan a Tábori Hadtáp tagozatban létrehozásra tervezett üzemanyag-raktárak további fejlesztése és korszerűsítése az alábbiak szerint.

— A tábori előretolt bázis üzemanyag-raktár vonatkozásában célszerű a tárolókapacitás további bővítése és mozgékonyságának fejlesztése, vasúthoz nem kötött, mobilizált megoldása.

— A tábori mögöttes bázis üzemanyag-raktárak vonatkozásában szükséges a tárolókapacitás növelése az elrendelt mozgókészletek szintjének megfelelően egyenként mintegy 7000 t befogadására, illetve alkalmassá tételük 1—2 TMBR kikülönítésére.

A tábori hadtáp tagozatban működő (tábori előretolt bázis és tábori mögöttes bázis) üzemanyag-raktárak tervezett csoportosítása biztosította a hadművelet üzemanyag-ellátásának folyamatosságát. Azonban a tábori rakéta-üzemanyag bázis tábori mögöttes bázis tagozatban történő elhelyezése és későbbiek során megosztottan tervezett (tábori előretolt bázison és tábori mögöttes bázison) működtetése nem célszerű. A tábori rakéta-üzemanyag bázis telepítésénél, működésénél figyelembe kell venni a szállítást, őrzés-védelemre vonatkozó rezsim-intézkedéseket, valamint azt, hogy ellátási tevékenysége, szervezeti felépítése és technikája nem indokolja, de nem is teszi lehetővé a megosztott működést.

Ennek megfelelően célszerűnek tartjuk a jelenlegi állománytáblák szerinti különleges üzemanyag-raktár és szállítószázad szervezeti összevonását.

A tábori rakéta-üzemanyag bázis elhelyezése a rendkívüli körülményektől eltekintve, a tábori előretolt bázis tagozatban indokolt az alábbi alapvető elvek miatt:

— a hadsereg mozgóbázis rakéta-üzemanyag raktárral nem rendelkezik, ez alapvetően indokolja a rakéta-üzemanyag bázis csapatokhoz történő közelítést;

— a rakéta-üzemanyag bázis M-1-es alakulat, amely már az állandó készenlét időszakában rendelkezik alapvető különleges eszközeivel és anyagkészleteivel. Amíg a tábori mögöttes bázis raktárak mozgósítás állapotában vannak, addig a rakéta-üzemanyag bázis képes ellátási feladatok végrehajtására;

— a tábori rakéta-üzemanyag bázis mobil-szervezet, amely nincs vasúthoz kötve.

A tábori hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálatát a hadművelet üzem-

anyag-biztosítását körültekintően szervezte meg, ami megítélésünk szerint megfelelt a valóságos ellátás követelményeinek.

Különösen említésre méltó, hogy helyesen értékelték a vasúti után-szállítás lehetőségeit és ennek alapján szervezték a kombinált és a csak közúton végrehajtható utánszállításokat. Megtalálták a különféle szállítá-sok végrehajtásában az optimális összhangot. Ebben nagy segítséget jelen-tett a hadművelet hadtápbiztosítására hozott elhatározás követelményei szerint elkészített grafikus üzemanyag-biztosítási és utánszállítási tervük.

A hadsereg üzemanyag-szolgálat a alájátszó munkában felhasználta a „DUNA” gyakorlat hasonló anyagát, ami előnyei mellett olyan negatív hatással járt, hogy egyes esetekben nehezen tudtak elszakadni a korábbi elgondolásoktól. Felmerül ugyanakkor olyan vizsgálatok szükségessége, hogy az alájátszó magasabbegységeket és közvetleneket pótolva, miként lehetne felhasználni a meglévő gépi programokat, amelyek pótolnák ilyen esetekben az alárendeltek szakmai jelentését, valósabbá tennék az infor-mációk vételének gyakorlását, intézkedések kiadására készítetnék a gya-korló törzsek utolsó fokozatát is.

Az atomcsapások következményeinek felszámolásával kapcsolatos te-vékenység értékelése

A tábori hadtápfőnökség üzemanyag-szolgálat a atomcsapások kö-vetkeztében kialakult helyzetet helyesen mérte fel. A közlésekben kiadott elveknek megfelelően számolták ki az egyes tagozatokban jelentkező vesz-téseket, helyes következtetéseket vontak le az ellátottság alakulására és a szükséges átcsoportosítási feladatokra.

A következmények felszámolásában különösen ki kell emelni azt a tényt, hogy a különböző szolgálati ágakkal való egyeztetéssel és együttmű-ködéssel jutottak el a veszteségadatok végeredményéhez, valamint az elha-tározások kialakításához.

A gyakorlat egésze, de különösen a harmadik mozzanat a meghibá-sodott, sérült tároló- és töltőeszközök javítási problémáira hívta fel a fi-gyelmet. A hagyományos, de különösen tömegpusztító fegyverek alkal-mazása esetén az üzemanyag tároló- és töltőtechnika igen nagy százalékos-arányú veszteségével, sérülésével kell számolni. A jelenlegi feltételek mel-lett csak egyes (alsóbb) ellátási tagozatokban számolhatunk kisjavítási ka-pacitással és lehetőséggel egyes eszközfajtákra vonatkozóan. A sérült esz-közök zömének kis-, közép- és nagyjavítására jelenleg javítókapacitás nincsen.

Mivel a sérült eszközök gyűjtése és javítása a biztosításban részt vevő minden szolgálati ág problémája, célszerű a javítási lehetőségek komplex vizsgálata:

— lehetséges változat a jelenleg meglévő páncélos és fegyverzeti javítószervezetek továbbfejlesztése, javítókapacitásuk bővítése és ennek megfelelően más hadtáp technikai eszközök javításának e módon történő biztosítása;

— a másik — véleményem szerint helyesebb változat —, szolgálati áganként vagy a Központ Hadtáp alárendeltségében a szükséges javító-szervezet létrehozása.

Általános következtetések

Már a „KOMPLEXITÁS” gyakorlati tapasztalatai alapján kialakult a tábori hadtáp és készletei, ezen belül az üzemanyag-intézetek és üzemanyag-készletek dunántúli létrehozásának célszerűsége. Ezt a tapasztalatot a „TRANZIT-72” gyakorlat csak megerősítette. A gyakorlatokon kidolgozott számvetések azt bizonyítják, hogy a tábori üzemanyag-raktárak megalakítása és az elvonuló csapatok üzemanyag-biztosításába való bekapcsolódásuk ideje mintegy 2—3 nappal lerövidül. A másik jelentős eredmény ezzel kapcsolatban az, hogy a megalakítás után a Duna—Tisza közéről a Dunántúltra irányuló üzemanyag-szállítások jelentős részére nincs szükség, ezzel csökken a vasút- és úthálózat terhelése, nő a szállítótér kihasználási lehetősége.

A tábori előretolt és tábori mögöttes bázis szervezésének célja többek között a tábori hadtáp tagozat anyagi készleteinek lényeges növelése volt, abból a követelményből kiindulva, hogy az elvonuló szárazföldi csapatok üzemanyag-készlete egy front hadművelet időszakára fedezve legyen.

A „TRANZIT-72” gyakorlat során a tábori előretolt bázis, illetve tábori mögöttes bázis üzemanyag-készletek meghatározása ennek a követelménynek megfelelően történt. Ez szükségessé teszi a tábori előretolt bázis, illetve tábori mögöttes bázis üzemanyag-raktárak fejlesztését és készleteik növelését.

A készletek megoszlását illetően a gyakorlat tapasztalatai alapján célszerűnek látszik a tábori előretolt bázis mintegy 2 napi, a tábori mögöttes bázison mintegy 6 napi szükségletnek megfelelő készlet létrehozása. A készletek ilyen szintje megbízhatóbbá tenné az elvonuló szárazföldi csapatok anyagi biztosítását.

A gyakorlat igen hasznos volt abból a szempontból is, hogy a szolgálat állományát stabilizáljuk. Erre a továbbiakban is törekednünk kell, azáltal, hogy állományunkat rendszeres kiképzésben részesítsük.

Hasznosnak bizonyultak azok a tapasztalatok is, amelyeket a HM — front — tábori hadtáp — hadsereg hadtáp közötti kapcsolatok és vezetési együttműködési rendszerre vonatkozóan nyertünk.

A gyakorlat főbb tapasztalatai és tanulságai abban összegezhetők, hogy lehetővé tette az üzemanyag-szolgálatban a hiányosságok feltárását, a szervezetek, működési módszerek, elképzelések korrekcióját és ennek alapján az ajánlások kidolgozását.

Az egészségügyi biztosítás egyes kérdései a TRANZIT-72 gyakorlat alapján

Dr. Ottományi Sándor alezredes

A TRANZIT-72 gyakorlat és a hasonló típusú gyakorlatok egy-egy fontos láncszemei annak a sokoldalú, bonyolult folyamatnak, amelyben a hadtáp törzsek és azok tiszti állományának háborúra való céltudatos felkészítése folyik. A gyakorlaton szerzett tapasztalatok elősegítik a hadtáp működésének komplex vizsgálatát, tanulmányozását, s mindezek eredményeképpen a vezetési módszerek korszerűsítését. Hozzájárulnak a hadtáp tisztek ismereteinek gyarapításához, fontos állomásai a törvényszerűen továbbfejlődő hadtápbiztosítás elvei gyakorlatban történő ellenőrzésének. A TRANZIT-72 gyakorlatnak sokoldalúsága mellett tudományos jellege is volt — ugyanis lehetőséget nyújtott egy viszonylag új hadműveleti hadtápszerv szintjén kidolgozni egyes biztosítási elveket; illetve ezek követelményei szerint felmérni a szakmai vezetőkészséget, vezetési színvonalat.

A fent elmondottak alapján a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnöksége is világos célt tűzött ki maga elé; a gyakorlatban igazolni a hadművellet egészségügyi biztosítása megszervezésének és végrehajtásának alaptételeit, felhasználni azt a gyakorlat adta lehetőséget, amely biztosítja az elvek — különböző hadművelleti helyzet konkrét feltételeitől függően — tudatos, célszerű alkalmazását.

A gyakorlaton lejátszott front támadó hadművellet során kialakult — az egészségügyi biztosítás szempontjából lényeges — mozzanatok közül a legdöntőbbel, a tömegpusztító fegyverek alkalmazására való áttérés mozzanatával kívánok foglalkozni.

Ismeretes, hogy az atomcsapások időszaka a hadművellet legfontosabb és legdöntőbb szakaszát jelenti. A tömeges atomcsapások következtében kialakult hadművelleti, egészségügyi helyzet bonyolultsága, a megoldásra váró feladatok sokrétősége lehetővé teszi az egészségügyi szolgálat számára a háborús sérültek és betegek gyógyító-kiüritő biztosítása egész rendszerének komplex vizsgálatát.

E megállapítás szemléltetésére a TRANZIT-72 gyakorlat során a hadművellet ötödik napján kialakult helyzet különösképpen alkalmas.

Az addig hagyományos harceszközökkel folyó hadművellet ötödik napján az ellenség áttért a tömegpusztító fegyverek alkalmazására. Tömeges

légi- és földi atomcsapást hajtott végre a front kötelékében fő irányban támadó hadseregünk sávjában. Az atomcsapások következtében kialakult egészségügyi helyzetet főbb vonásokban az alábbiak jellemezték:

1. Nagy tömegű sérült és beteg keletkezett, amely az egész hadműveletre tervezett veszteségnek több mint 1/3-a volt.

2. A sérültek és betegek nagyobb része a hadművelési mélységben helyezkedett el.

3. Az atomcsapások következtében több sérültekkel és betegekkel telt egészségügyi intézmény azonnali mozgatása vált szükségessé.

4. Tömeges földi atomcsapások következtében igen súlyos sugárhelyzet alakult ki mind a terület, mind a személyi állomány körében.

Ebben az egészségügyi helyzetben a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség előtt az alábbi fő feladatok állottak:

— megszervezni az atomcsapások következtében keletkezett sérültek gyógyító, kiürítő ellátását;

— a tábori hadtáp egészségügyi intézeteit ért csapások következményeinek felszámolása (letelepített intézetek kiürítése, átcsoportosítása);

— a további hadművelet egészségügyi biztosításának megszervezése.

A bonyolult helyzetből adódó feladatok megszervezésének és végrehajtásának tapasztalatai az alábbiakban vázolhatók:

— a harcászati mélységben keletkezett sérültek és betegek szakorvosi és szakosított orvosi ellátása a csapásokat megelőző napon települt Kórház Bázis részlegeken biztosítható volt, a kórházak 160—170⁰/₀-os leterhelésével,

— a második lépcsős magasabbegységeknél és a hadművelési mélységben levő hadtáp egységeknél és intézeteknél keletkezett sérültek és betegek gyógyító-kiürítő ellátása összetettebb, éppen ezért részletesebb tárgyalást igényel. A helyzetből kiindulva a feladatcsoport két fő részre bontható.

1. A hadművelési mélységben elhelyezkedő hadtáp egységeket és intézeteket ért csapások következményeinek a felszámolása. E feladat bonyolultsága közvetlen a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökségre háruló többirányú tennivalóból és a rendelkezésre álló egészségügyi erők és eszközök elégtelenségéből adódik. A mélységben elhelyezkedő hadtáp egységeket és intézeteket ért csapások teljes egészségügyi felszámolása szervezése jelenleg a Tábori Hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség közvetlen feladata. Így a gócban történő elsősegélynyújtás, sérült-gyűjtőhelyeken történő első orvosi segély, egészségügyi osztagokon vagy kórházakban történő szakorvosi és szakosított orvosi segély megszervezése.

Közismert, hogy a különböző hadtáp egységek és intézetek saját egészségügyi szolgálata kisebb, mint az azonos nagyságrendű harcoló csapatoké. Atomcsapás után feladataik megnövekszenek. Sürgős lőszer-, üzemanyag-, élelem utánpótlás válik szükségessé a csapatok harcképességének helyreállítása érdekében. Tűz- és sugárveszélyes zónákból új körzetekbe kell átszállítani az anyagot stb. Így a mentőosztag létrehozása, az atomgóccok időben történő felszámolása, az átlagosnál is nehezebb feladatot jelent.

A tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség mindössze néhány önálló egészségügyi osztaggal rendelkezik. Ezen osztagok felhasználása jöhet szóba a góc közelében történő életmentő első orvosi és szakorvosi segélynyújtásra, ugyanakkor szükségessé válhat a seregtestek megerősítése is. Azonban, ha csupán a TRANZIT-72 során kialakult konkrét helyzetet vizsgáljuk is, a tábori hadtáp állományában keletkező több mint 2000 sérült egyidejű keletkezésekor a tartalékban levő négy önálló egészségügyi osztag, maximális terheléssel sem tud a sérült-gyűjtőhelyeken és a letelepült osztagokon életmentő első orvosi és szakorvosi segélyt időben biztosítani.

2. Különösen növekszik a probléma, ha nem csupán a számok tükrében, hanem dinamikájában nézzük a helyzetet. A hadtáp intézetek nagy területen történő elhelyezkedése, települése az atomcsapás gócinak szétszórtságát eredményezi. Ennek pedig egyenes következménye, hogy közel annyi egészségügyi osztagra lenne szükség, ahány atomcsapás éri a tábori hadtáp intézeteit, alegységeit. Feltétlenül tartalékolni kell egy egészségügyi osztagot a TH vezetési pont biztosítására is.

A már letelepült tábori kórházak, csak ritkán tudják betölteni az egészségügyi osztag szerepét, mivel már le vannak terhelve, másrészt pedig jelentős távolságra vannak a TEB-től, TMB-től vagy egyéb hadtáp egységtől.

Ugyancsak a kórházak leterheltsége okoz problémát a tábori hadtáp intézetek sérültjeinek úgynevezett kórházi ellátásában is.

Mindezek a tapasztalatok vetik fel annak gondolatát, hogy a tábori hadtáp települési vagy tartózkodási körleteiben eleve ki kell jelölni azt az alegységet, vagy alegységeket, melyek a mentőosztag feladatát fogják betölteni. Felmerül annak célszerűsége, hogy az egészségügyi osztag állományában is — az egészségügyi zászlóaljkéhoz hasonlóan — osztályozó csoportokat szervezzünk az első orvosi segélynyújtó kapacitás növelésére.

A tömegpusztulási gócok közelében az életmentő szakorvosi segély biztosítására a szervezetszerű egészségügyi osztagok száma, kevés, seregtestek megerősítése szóba sem jöhet. A kórházi ellátás biztosítására újabb kórházak vagy kisebb kórházcsoport letelepítése válik szükségessé.

Így vagy az egészségügyi osztagok számát kell növelni, vagy a jelenlegi egészségügyi osztag számot érintetlenül hagyva, a seregtestek megerősítésére tartalékolni. Ez utóbbi esetben újabb tábori kórházakat alkalmazni az egészségügyi osztagok feladatkörének betöltésére.

Hasonló nehézség elé állította az egészségügyi szolgálatot a második lépcső két magasabb egységét ért tömegpusztító csapás.

Egy harcckocsizó és egy gépesített lövészhadosztály összpontosítási körletét ért csapások következtében a magasabbegységek 20—30%-os egészségügyi veszteséget szenvedtek. A magasabbegységek egészségügyi szolgálatát is kb. hasonló veszteség érte.

Az egészségügyi biztosítás bonyolultsága több, a helyzetből fakadó tényezőből tevődött össze. Így a legfontosabbak:

— a magasabbegységek épen maradt személyi állományának előrevonását a hadseregparancsnok a további feladat végrehajtása érdekében azonnal megkezdte az egészségügyi szolgálat erőivel és eszközeivel együtt,

— a visszamaradó több ezer fő sérült ellátása, a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökségre hárult.

A helyzet súlyosságát fokozta, hogy az ilyen esetekben alkalmazott megoldás (sablon), kiszállítani a sérülteket és betegeket a közelben települő Kórház Bázis részlegekre — ez esetben nem volt egyszerűen megoldható. A hátsószak irányába települt legközelebbi Kórház Bázis részleg az atomcsapások következtében keletkezett nagy kiterjedésű erdőtüzek miatt, azonnali áttelepülést kezdett meg; egyébként is az előző harcselekmények következtében sérültekkel és betegekkel mintegy 160%-ban le volt terhelve. A helyzetértékelés alapján két lehetőség adódott a sérülteknek és betegeknek a csapások körletéből való kiszállítására; vagy az ellenség irányába mintegy 20 km távolságban települő Kórház Bázis részlegre — tehát előre — vagy a hátsószak irányába mintegy 40 km-re, az országhatártól nyugatra települt Kórház Bázis részlegre — hátra.

A háborús sérültek és betegek harcmezőről történő kiszállításában mintegy alaptétel, mely szerint a sérültek és betegek a sérülés helyétől ellátás céljából minden esetben a hátsószak irányába szállítandók. Nem egy gyakorlati helyzet bizonyította ugyanakkor, hogy ez a tétel, különösen a hadműveleti mélységben, nem minden esetben valósítható meg. Jelen helyzetben a sérültek földi szállítását a csapások helyéről hátrafelé a terület magas fokú sugárszennyezettsége gátolta. De ugyanakkor gátolta a másik lehetséges megoldást is, megfelelő nagyságú kórházi erők előremozgatását a góc, a sérültek és betegek keletkezési helyéhez. Ilyen esetben — így jelenleg is — a sérültek előre való szállítása látszott célszerűnek, a peremvonaltól mintegy 40—60 km-re települt vagy települőben levő Kórház Bázis részlegre, még annak árán is, hogy ezen Kórház Bázis részleg végleges ágylétszáma a tervezettől nagyobb lett. Ez a megoldás szükségszerűen természetesen megköveteli, hogy a Kórház Bázis főnök a hadművelet bizonyos napján letelepítésre tervezett Kórház Bázis részleget a tervezett település helyére már mintegy 25% tartalék kórházi erőkkel mozgassa előre.

A hadművelet mélységében keletkezett több ezer fő sérült kórházi ellátására ezen a gyakorlaton alkalmazott megoldás — miszerint a határ közelében először letelepült és már megtelt tábori Kórház Bázis részleget erősítettük meg a hátsószakból előre vont új kórház csoporttal, és a sérültek ide kerültek hátraszállításra — vitatható. Alapvetően két szempontból:

— a légi szállítás jelenleg csak a sérültek bizonyos részénél (életmentő javaslatok esetében) biztosítja a kiürítést a csapások körletéből. A szárazföldi szállítást viszont a terület szennyezettsége erősen lassítja, másrészt meg is gátolja,

— a határközelben, tehát hátul fekvő Kórház Bázis részlegek megerősítése tábori kórház csoporttal, a további hadműveletek egészségügyi biztosításától von el tábori kórházakat.

Perspektivikusan mutatkozik egy újszerű megoldás az országhatártól nyugatra letelepült és sérültekkel és betegekkel már leterhelt Kórház Bázis részleg kapacitásának növelésére, tehát újabb sérültek és betegek fogadására. Ennek lényege: a hátsószakban létrehozott katonai kiürítő kórházak előremozgatása a hadműveleti területen települt Kórház Bázis rész-

leg települési helyéhez. Ennek természetesen előfeltétele a katonai kiürítő kórházak szervezetének korszerűsítése, mozgékonyságának boztosítása. Ez a megoldás a jelen helyzet szükségszerűségén túlmenően, még egy nagyobb jelentőségű feladat megoldását is biztosítaná. Történetesen a hadművelet folyamán először letelepült Tábori Kórház Bázis részleg felszabadítását a második hadsereg hadművelet kezdetére, — mégpedig a sérültek és betegek szempontjából a legcélravezetőbb úton, a Kórház Bázis részleg elhelyezett sérültek mozgatása, szállítása nélkül.

Mindezen kérdésekre, amelyek az elmondottakban akár a sérültek és betegek szállítását, akár kórházcsoportok áttelepítését, mozgatását érintették, a legkielégítőbb megoldást a légi szállítás lehetősége adná. A légi szállítás mértéke jelenleg még igen korlátozott, ezért a különböző hadműveleti helyzetek eredményezte feladatokra a megoldást a jelenlegi lehetőségek között kell keresni.

A gondolatok, amelyek e sorokban rendeződtek, egy témakör köré csoportosulnak. E témakör a hadművelet folyamán a hadműveleti mélységben keletkezett sérültek és betegek ellátása. A TRANZIT-72 gyakorlaton kialakult helyzetben, a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának időszakában, a sérültek és betegek e része az összes sérült több, mint 60⁰/₀-át tette ki. A katonaegészségügyi szolgálat munkájában közismert sajátosság — egészségügyi ellátásában részesíteni a keletkezett sérülteket, de követni és biztosítani a további hadműveletet is — hatványozottan jelentkezik a hadművelet tömegpusztító fegyverekre való áttérésének időszakában. Megmutatkozik ez a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség feladatában is, miszerint megszervezni a sérültek és betegek sok ezres tömegének egészségügyi ellátását és ugyanakkor megtervezni a hadművelet folytatásának egészségügyi biztosítását. A tömegpusztító fegyverekre való áttérés időszakában a hadműveleti mélységben keletkezett sérültek és betegek ellátásának megszervezése kiemelkedik az egyéb feladatok közül, mert:

— legnagyobb részt a tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség közvetlen erőivel és eszközeivel történik,

— a sérültek keletkezési helyéhez közeleső Kórház Bázis részlegek ezen időszakban már megteltek,

— átgondolt manővert igényel valamennyi egészségügyi erővel és eszközzel, sok esetben más (hadtáp szállító) erőkkel is,

— az egészségügyi ellátás általában alkalmazott elvei közül egyesek, különösen a sablonos megoldások nem alkalmazhatók.

A TRANZIT-72 gyakorlaton az egészségügyi szolgálat területén nyert tapasztalatok között adódik néhány megállapítás, melyek célszerűségét teljesebb felmérés, elemző munka hivatott megállapítani. Így:

1. A tábori hadtáp Egészségügyi Szolgálat Főnökség alárendeltségébe tartozó önálló egészségügyi osztagok szervezetszerű állományába beállítani mindazon erőket és eszközöket, amelyekkel a hadosztályok egészségügyi zászlóaljai rendelkeznek (osztályozó csoportok, mentesítő-, járványvédelmi erők stb.).

2. A jelenlegi önálló egészségügyi osztagok számát növelni (a jelenlegi négy helyett 6—8).

3. A hadművelet hatodik, hetedik napján, amikor a hadműveleti területen először letelepült Kórház Bázis részleg kiürítése megkezdődik, célszerűnek látszik a Kórház Bázis részleg felszabadítását a hátszágban megalakult katonai kiürítő kórházak előremozgásával megoldani.

4. A funkcionális tartalékképzés jelentősége. Elsősorban vonatkozik ez a Kórház Bázis főnökségekre. E szerint célszerű valamennyi funkcionális részleggel, ez esetben a Kórház Bázis részleggel együttmozgatni mintegy 25⁰/₀-nyi tartalékot. Ez egyrészt biztosítaná a tervezés és a valóságos helyzetből adódó feladat közti ellentmondás feloldását, másrészt megelőzné a Kórház Bázis főnökségektől nagy mélységben előremozgó tartalék erő jelentős részének megsemmisítését.

5. Bár a kérdéscsoport elsősorban a sérültek és betegek gyógyító ellátásával kapcsolatos, de a szorosan összefüggő szállítási feladatok egyre inkább előtérbe helyezik a légi szállítás mind szélesebb méretekben való alkalmazását. Példa rá, csak a gyakorlat során felmerült feltétlen igény:

- a nagyszámú életmentő szakorvosi beavatkozásra szoruló sérült és beteg szállítása,
- olyan helyzet, amikor a földi hátraszállítást a terep nagyfokú sugárzennyezettsége meggátolja,
- egész Kórház Bázis részlegek azonnali kiürítésére és áttelepítésére van szükség, akár veszélyeztetés, akár másirányú felhasználás végett.

6. Célszerű nagyobb gondot fordítani, hogy a sugárhatásnak kitett, de harcképességét megtartó személyi állomány kiesésével milyen mértékben, milyen ütemben kell számolni. Ez a feladat az egészségügyi biztosítás elnagyolt területe, pedig seregtest szinten különösen befolyásolja a parancsnok elhatározását.

Ideiglenes Adatfeldolgozó Központ kialakításának és működésének tapasztalatai a „TRANZIT-72” gyakorlaton

Zombor László őrnagy, Erőss János őrnagy

A Tábori Hadtápfőnökség 1972. évi szeptember 14—23 között — az MNHF, HM h. elvtárs vezetésével — végrehajtott „TRANZIT-72” fedőnevű parancsnoki és törzsvetési gyakorlatán egy ideiglenes Adatfeldolgozó Központ (AFK) került működtetésre.

Az AFK alkalmazásának célkitűzése volt a tábori hadtápfőnökség törzse és szolgálati ág főnökségei közvetlen segítése, kísérletek lefolytatása és tapasztalatok gyűjtése egy ideiglenes AFK létrehozása területén.

Az AFK létrehozásánál, feladatainak megszabásánál az MNHF-ség törzse figyelembe vette az ilyen irányú hazai és külföldi tapasztalatokat, a működtetés reális lehetőségeit. A törzsre háruló feladat újszerűségét már az a tény is bizonyítja, hogy az MN-ben először került sor ilyen komplex összetételű és nagyságú — úgy létszámban, mint technikában — REVA szerv alkalmazására.

Az előzetesen kialakított feltételezés szerint az AFK a gyakorlat folyamán — a többi szolgálati ághoz hasonló keretek között — a REVA szolgálati ág keretén belül működött. A szolgálati ágot a gyakorlatvezető REVA segítője és a gyakorló törzsben működő AFK képviselte. A szolgálat irányítása az előljáró (gyakorlatvezető) parancsai és utasításai (REVA szakmai intézkedése), valamint a THF, illetve TÖF közvetlen intézkedései és az AFK pk. elhatározása szerint valósult meg.

Az AFK létrehozása és működtetése során szerzett tapasztalatok megismerése elősegíti a törzsek ilyen irányú feladatainak jobb megoldását, növeli a szervezési ismereteiket. A teljesen automatizált vezetési rendszerek kialakításáig — elsősorban az adatátviteli lehetőségek javulásával — egyre nagyobb jelentősége lesz a meglévő, helyhez kötött elektronikus számítógépek (ESZG) minden viszonylatban történő felhasználásának. Ez a gyakorlatokat tekintve ideiglenes AFK-ik létrehozását és alkalmazását jelenti, melynek végrehajtására minden törzsnek fel kell készülni.

Az AFK létrehozása és felkészítése a gyakorlatra

I. Szervezeti kialakítás, létszám és technikai biztosítás

A gyakorlatvezetőség egyik célkitűzése volt, hogy tapasztalatokat szerezzen egy AFK — mint a tábori hadtápfőnökség perspektív eleme — al-

kalmazásában. A kialakításra kerülő AFK-t tehát képessé kellett tenni — szervezetileg is — a THF-ség feladatai megoldásában való közreműködésre. A THF-ség feladatai, a gyakorlat célkitűzései egyaránt megkövetelték egy olyan AFK kialakítását, amely biztosítja a kis- és középgépek, valamint az ESZG alkalmazását.

A megfelelő gyakorlati tapasztalatok hiánya, az MNHF-ség és a REVA szolgálat jelenlegi szűk lehetőségei — az ilyen feladatok megoldására — részletes tervező és szervező munkát kívánt a törzstől. A gyakorlat lefolyása szükségessé tette, hogy az AFK — ha nem teljes állománnyal is — követni tudta a törzset, tehát részeiben mobil legyen. A helyhez kötött ESZG tervezett alkalmazása pedig meghatározta az AFK-on belüli összeköttetés, adattovábbítás feladatainak megoldását.

Az eddigi tapasztalatok alapján legcélszerűbbnek látszott a kisgépek törzsnél, szolgálati főnökségeknél történő szétosztása — ezek feladatainak közvetlen segítésére —, a középgépek mozgó adatfeldolgozó csoportba szervezése és az ESZG rugalmas, többirányú összeköttetési lehetőség megteremtésével való alkalmazása. Ugyanakkor szükségesnek látszott egy — az AFK munkáját — koordináló csoport létrehozása is.

Az AFK szervezete a fenti követelmények alapján az alábbiak szerint került kialakításra:

1. *AFK pság*:

pk.	1 ti.
pk. h.	1 ti.
gk. vez.	1 honv.

2. *AFK 1. csoport*: (Információ gyűjtő és eredmény értékelő csoport)
  - a) Állandó állomány:

— információ gyűjtő	1 ti.
— eredmény értékelő	1 ti.
— adattovábbító	1 pa.
— adminisztrátor	1 pa.
  - b) Változó állomány (esetenként a THF-ség törzséből):

— htp. adatszolgáltató	1 ti.
— techn. adatszolgáltató	1 ti.
— vv-i adatszolgáltató	1 ti.

3. *AFK 2. csoport* (ESZG-t működtető csoport):

— gép pk.	1 ti.
— ügyeletes mk.	1 ti.
— programbiztosító	1 ti.
— adatvevő és továbbító	1 ti.
— lyukasztó	2 pa.
— operátor (gépkezelő)	1 pa.
— technikus	1 pa.

4. AFK 3. csoport (középgépes csoport):

a) MN 5232 gépcsoport:

— pk.	1 ti.
— gépkezelő	4 pa.
— technikus	1 honv.
— gk. vez. (aggr. kez.)	1 honv.

b) MN 7203 gépcsoport:

— pk.	1 ti.
— gépkezelő	1 pa.
— technikus	1 honv.
— gk. vez. (aggr. kez.)	1 honv.

c) Lyukkártyás gépcsoport:

— Hadtáp Adatfeldolgozó Központ (HAK).

Az összlétszám 29 fő volt, a változó állománnyal együtt. Az MN 7203 gépcsoport — a „PAJZS-72” gyakorlaton való részvétel miatt — csak a gyakorlat 2. mozzanatától vett részt az AFK munkájában. Az állományból az AFK 2. csoport (8 fő) mindvégig az ESZG mellett dolgozott (ZMKA SZK).

Az AFK technikai eszközeit az alábbiak képezték:

1. Kisgépek:

— kézi számológép (VK-1)	10 db
— elektromos számológép (Ascota-114), (Olivetti)	10 db
— elektromos számológép (HUNOR-157), (Soemtron)	7 db

2. Középgépek:

— könyvelő automata (Ascota-170)	3 db
— lyukkártyás gépsor (SZAM)	1 klt

3. Elektronikus gép (MINSZK-22)	1 db
---------------------------------	------

II. Programbiztosítás

Az AFK alkalmazásának lehetőségeit, feladatának a követelmények szerinti ellátását — a szervezeti lehetőségek mellett — alapvetően a rendelkezésre álló programok határozzák meg. A programok géptípusok szerinti biztosításánál — összhangban a gyakorló törzs és a szolgálati főnökök kívánalmaival — figyelembe lettek véve az MN-ben már kidolgozott, honosított vagy különböző szerveknél rendelkezésre álló programok, valamint az újabb programok kidolgozásának lehetősége a rendelkezésre álló idő és munkaerő függvényében.

A meglévő programok közös jellemzője volt, hogy más vezetési szintre készültek és csak tartalmilag biztosították a tábori hadtáp szintű feladatok megoldását. Az eredménylapok közvetlen megértésére fel kellett készülni a nem megfelelő feliratok átírására, amely az AFK 1. csoport feladata lett.

A programbiztosítási rendszert alapvetően 3 programcsoport képezte, a géptípusoknak megfelelően. A kisgépes programcsoport eredetileg 13 programból állt. Ebből 12 program — mivel ezek a THF-ség szervezeti, számvetési és technikai adatainak kidolgozására készültek — már a gyakorlat felkészítési időszakában megoldást nyert és adattár formájában (bekötve) a gyakorlók rendelkezésére lett bocsátva. Ezáltal a kisgépes programdokumentációk elkészítése, begyakoroltatása szükségtelenné vált.

A középgépes programcsoport 11 programból tevődött össze (ebből egy lyukkártyás volt) és felölelte a törzs és a szolgálati főnökségek előzetes igényeit. A programok közül 3 db az MN 5232-től került átvételre, a többi a felkészítési időszak alatt lett kidolgozva. Az új programok belvétele (kipróbálása) a gépkezelői állomány kiképzésével egyidőben még a gyakorlat előtt került végrehajtásra.

Az elektronikus programcsoportot 12 program képviselte. Ezek részben honosított (lengyel), részben a ZMKA-n kidolgozott és alkalmazott programokból álltak. A programok alkalmazás előtti próbafuttatása — egybekötve az adatgyűjtők és továbbítók gyakoroltatásával — a felkészítési időszak folyamán lett végrehajtva.

A programok alkalmazásához, a tervezett futtatásokkal arányban biztosítani kellett minden programhoz szükséges adatlapot és a középgépes programokhoz még az eredményúrlapokat is. Összességében az AFK programbiztosítási rendszerét 13 kis-, 11 közép- és 12 elektronikus program képezte. A gyakorlat kezdetére — miután 12 program előzetesen kidolgozást nyert — az AFK 24 program futtatására (feldolgozására) állt készen.

III. Az AFK üzemképességének biztosítása

A gyakorlatra biztosított számítástechnikai eszközök folyamatos üzemeltetésének biztosítása az eszközökhöz rendszeresített kiszolgáló állománnyal, vezényléssel, illetve a polgári javító vállalat (ITV) bevonásával került megoldásra.

A feladat megoldása magában foglalta a technikai eszközök kipróbálását, előkészítését a gyakorlatra, valamint a meglévő hiányosságok megszüntetését. Továbbá biztosítani kellett a legszükségesebb tartalék javító anyagok begyűjtését és a javításokhoz szükséges hitelkereteket.

A feladat megoldása a felkészülési időszakban csak részben járt sikerrel. A középgépek nagyfokú elhasználódása állandó hibaforrásként jelentkezett még a gyakorlat folyamán is. A technikai eszközök alkalmazását jelentősen befolyásolta — elsősorban a táborhelyen — a megfelelő stabilizátorok hiánya. Az ESZG technikai kiszolgálását a rendszeresített állomány látta el. A gép a gyakorlat folyamán kifogástalanul működött.

A polgári javítóvállalattal (ITV) a várható javítások időbeni elvégzésére meggyezés született a szerelők géphez, illetve a gépek vállalathoz történő szállítása és soron kívüli javítása kérdéseiben. Ennek érdekében szükséges volt az AFK részére egy külön gépkocsit biztosítani.

A gépek közvetlen technikai kiszolgálása mellett az AFK üzemképességének feltételét jelentette az egyes adatfeldolgozó csoportok megfelelő összeköttetésének biztosítása is. A feladatok és adatok továbbítása az egy-

mástól távol települő — egyes esetekben 50—70 km-re — AFK részek között csak folyamatos összeköttetéssel volt megoldható. Az alapvető összeköttetést közvetlen és közvetett távbeszélő vonalak biztosították. Kiegészítő összeköttetésre futárgépkocsi és helikopterjárat — ez csak a kitelepülés után — került megszervezésre.

IV. Az AFK munkájának megszervezése

Az AFK előtt álló feladatok zavartalan megoldásának biztosítása már a felkészülési időszakban megkövetelte az AFK tervezett csoportjai egyes részeinek összekovácsolását és gyakoroltatását. Ezenkívül a munkafolyamatok kialakításához, a feladatoknak a törzs munkájához való illesztéséhez részleteiben tisztázni kellett:

- az AFK helyét és szerepét;
- a várható feladatokat és ezek mozzanatonkénti megoszlását;
- a törzssel és a szolgálati főnökségekkel való együttműködés kérdéseit;
- az AFK vezetését és irányítását;
- az AFK áttelepítését, őrzés-védelmét, ügyvitelét stb. érintő kérdéseket.

1. Az AFK elhelyezésének, feladatainak tisztázására kidolgozásra és jóváhagyásra kerültek az alábbi tervek:

- terv a THF-ség AFK működésére (1. sz. mellélet);
- THF-ség AFK települése a helyőrségben (2. sz. melléklet);
- THF-ség AFK települése a táborhelyen (3. sz. melléklet).

A tervek alapján a gyakorlaton résztvevő állomány már a felkészülés időszakában megismerhette az AFK feladatát összességében és mozzanatonként is.

2. Az együttműködés, összeköttetés, őrzés-védelem és ügyviteli kérdések szabályozására a gyakorlat első napján kiadásra került a „THF-ség Számítástechnikai Intézkedése”. Ez az említett feladatokon kívül tartalmazta még az AFK állományát, az 1—3. számú mellékleteket és egy elosztót a törzs és a szolgálati ágak részére kiadásra kerülő technikai eszközökről.

3. Az AFK, mint REVA szerv vezetésére kidolgozásra kerültek — a gyakorlatvezetőség részére — a REVA szakmai intézkedések a gyakorlat mozzanatainak megfelelően.

4. Az AFK állományának felkészítése feladatismertető, gyakorló és összekovácsoló kiképzések kerültek levezetésre, a kialakított munkacsoportoknak megfelelően.

5. Az AFK állománya felkészítésének tapasztalatai szerint a jövőben a tervezett beosztásokba, csak a megfelelő képesítéssel rendelkező személyek kerülhetnek, mivel a betanításhoz szükséges idő, technikai eszköz és tanerő biztosítása nehézségekbe ütközik.

Az AFK munkája a gyakorlaton

A tábori hadtápfőnökség AFK-jának alkalmazását alapvetően meghatározták a gyakorlat célkitűzései, melyek szerint:

— elsősorban a gyakorlaton résztvevő törzs és szolgálati főnökségek hagyományos munkafolyamatának kialakítása során kellett tapasztalatokat szerezni — a gépi adatfeldolgozás — az AFK felhasználásában;

— továbbá vizsgálni kellett a meglevő — más hadtáp szintekre kidolgozott — hadtáp programok THF-ségi szinten való alkalmazhatóságát, és ezeknek a törzsmunkával való kapcsolását;

— és végül az AFK — mint a THF-ség perspektív eleme — létrehozása (kialakítása) szükségességének megállapítását.

Az AFK — bár teljes állománnyal csak a gyakorlat első napján alakult meg —, részeivel már a gyakorlat felkészítési időszakában is hajtott végre feladatokat. Ezek elsősorban a felkészülést szolgálták és az alábbi feladatokból álltak:

— a gyakorlat vezető állományának tájékoztatása az AFK helyéről, szerepéről, feladatáról;

— az érintett szolgálati főnökségek bevonása a középgépes és elektronikus programok kísérleti megoldásaiba;

— a tábori hadtáp tervezett előrevonása számvetései egyes részeinek ESZG-s megoldása az eredmények összehasonlítására;

— a kisgépes programokból készülő adattár már elkészült részeinek a törzsek rendelkezésére bocsátása felhasználás céljából;

— adatlapok és eredményürlapok előkészítése a gyakorlatra stb.

A gyakorlaton végzett munkát az egyes mozzanatok sajátosságai mellett mindvégig befolyásolták a kialakult munkakörülmények.

I. Az AFK munkakörülményei

Az AFK által megoldott feladatok — vezetés, irányítás és munkafolyamat szempontjából — alapvetően egységesen kerültek végrehajtásra. A kialakult külső körülmények alapján mégis két részre bonthatók:

1. A helyőrségben való település alatt, ahol a munkák elvégzését alapvetően meghatározta:

— az állandó stabil áramszolgáltatás, minden eszköz működőképesége;

— a javító vállalat közelsége, a hibák gyors felszámolása;

— az AFK 2. csoport (ESZG-s) közelsége, a megoldott feladatok gyors eljuttatása az érdekeltekhez.

2. A táborhelyen való település alatt, amelyet jellemezett:

— az áramszolgáltatás elégtelensége, ezáltal a kisgépek felhasználhatatlansága a törzsek részéről;

— a javító vállalatától való nagy távolság, amely az esetleges hibák kijavítását csak egynapos intervallumban tette lehetővé;

— az AFK 2. csoport távolsága, a megoldott feladatok gk.-val 3 óra, helikopterrel (nappal) 1 óra alatt történő lejuttatása a törzshöz.

E külső körülmények mellett még hatással voltak az AFK munkájára az alábbi belső problémák is:

- a hagyományos törzsmunka és a gépi adatfeldolgozás közötti el-
lentmondások;
- a gyakorló törzs, a szolgálati főnökségek és az AFK személyi állomá-
mányának összekovácsolatlansága;
- az AFK munkájának megszervezésében való járatlanság stb.

A fenti tényezők ellenére az AFK összességében teljesítette a megsza-
bott célkitűzéseket és feladatokat.

II. Az AFK munkája a gyakorlat mozzanatai szerint

1. Az I. mozzanat folyamán:

A megalakult AFK a működőképesség elérése után a következő fel-
adatokat hajtotta végre:

- a törzs hadművelleti osztályával együttműködésben kidolgozta a
törzsmunka hálótervét 2 változatban;
- a törzset és a szolgálati főnökségeket ellátta az elkészített — bekö-
tött — adattárral és a részükre meghatározott kisgépekkel;
- végrehajtotta a törzs és a szolgálati főnökségek által igényelt kö-
zépgépes és elektronikus adatfeldolgozásokat;
- közreműködött az adatlapok előkészítésében és az eredménylapok
értékelésében;
- biztosította az AFK technikai eszközeinek folyamatos üzemelteté-
sét, a keletkezett kis- és középgépes hibák megszüntetését.

2. A II. mozzanat folyamán:

A támadó hadművelet hadtápbiztosítása érdekében az AFK végre-
hajtotta:

- a tervezett áttelepítésekhez — a manuális adatokkal való összeha-
sonlítás és felhasználás érdekében — a menetszámvetés egyes részeinek
gépi megoldását;
- az anyagi ellátás és szállítás kérdései tisztázására futtatásra kerül-
tek a feltöltéssel, készletelosztással kapcsolatos programok;
- a tömegpusztító fegyverekkel vívott harcra való áttérés lehetősé-
geinek értékelésére — a tervezett első tömeges atomcsapások alapján —
megoldásra kerültek a sugárhelyzetet és sugárszintet értékelő programok;
- felkészült az AFK áttelepülésének — a szükséges feladatok meg-
oldása melletti — végrehajtására.

3. A III. mozzanat folyamán:

Az AFK — a „PAJZS-72” gyakorlatról beérkező középgépes részleg-
gel kiegészülve — biztosította:

- az áttelepülés zavartalan végrehajtását;
- a helikopteres futárjárat megszervezését;
- az atomcsapások értékeléséhez szükséges programok futtatását;
- a tömeges atomcsapások utáni helyzet minden oldalú tisztázásához
— a hadművelleti tevékenység folytatásához — szükséges anyagi, egész-
ségügyi és szállító programok futtatását;

- középgépeken a szolgálati főnökségek részére szükséges számvetések, ellátási tervek, anyagnyilvántartások és összesítések megoldását;
- az AFK felkészülését a gyakorlat után rendezett számítástechnikai bemutatóra.

Az egész gyakorlat folyamán — a megoldott programok mennyiségét tekintve (4., 5. sz. mellékletek) — napi átlagban 7 elektronikus és 3 közép-gépes program került megoldásra. A programok hatékonysága — a manuális megoldással szemben — elérte a kívánt szintet (6., 7. sz. mellékletek).

Az AFK alkalmazásának tapasztalatai

A tábori hadtápfőnökség AFK-jának működtetése során szerzett és általánosítható tapasztalatok az alábbiakban foglalhatók össze:

I. Az AFK kialakításában és felkészítésében:

1. Az AFK létrehozása területén

Egyértelműen tisztázódott, hogy bármilyen szintű gyakorló szerv számítástechnikai kiszolgálására létrehozott ideiglenes AFK kijelölt vezető állományának elsőrendű feladata a kiszorgálandó szerv minden oldalú megismerése. Az AFK szervezeti kialakítása előtt — a gyakorlat célkitűzéseit figyelembe véve — fel kell mérni a gyakorló törzs igényeit:

- az elektronikus programok;
- a közép-gépes programok alkalmazását illetően, illetve;
- tisztázni kell a törzs kisgépekkel való ellátásának követelményeit.

A továbbiakban meg kell határozni az AFK-al szembeni követelményeket, az alkalmazás tervezett formáját és a gyakorlat lefolyásának menetét. Ezen kívül:

- az AFK alárendeltségét;
- az AFK vezetésének és irányításának módszerét;
- elképzeléseket az AFK munkájának felhasználására (hagyományos törzsmunka helyett vagy vele párhuzamosan);
- az egyes mozzanatokban tervezett gépi feladatokat;
- a működtetés körülményeit (helyőrségben, táborhelyen stb.).

A fenti feladatok megismerése után — figyelembe véve a rendelkezésre álló időt és szervezői kapacitást — közölni kell a gyakorlatot tervező törzsszel:

- milyen programok futtatása látszik biztosítottnak;
- mely programok alkalmazhatók a már meglevők közül;
- milyen programok kidolgozása valósítható meg a gyakorlat kezdetéig;
- mennyi és milyen típusú technikai eszköz biztosítható a gyakorlók és az AFK részére;
- az AFK javasolt szervezete;
- az összeköttetés, adattovábbítás javasolt módszerei és lehetőségei;
- a gyakorlatot szervező törzs feladatai az AFK létrehozása és alkalmazása érdekében.

A problémák közös tisztázása után el kell készíteni az AFK működésére vonatkozó tervet (pl.: 1. sz. melléklet) és a tervezett (javasolt) állománytáblát. Ezen kívül a feladatok időbeni végrehajtására részletes munkatervet kell készíteni, mely tartalmazza:

- a személyi állományt honnan, mikorra, ki biztosítja;
- a technikai eszközök biztosításának útja és módja;
- a programok biztosítása;
- új programok szervezésében ki működjön közre, a kipróbálás ideje és helye;
- az ESZG alkalmazására tervezett gépidők biztosítása;
- az AFK munkájához szükséges nyomtatványok biztosítása;
- a javításokhoz szükséges technikai állomány, javító vállalat, hitelkeretek biztosítása;
- az AFK állományának összekovácsolása;
- híradóvonalak, összeköttetések biztosítása (gk.-k, helikopterek stb.);
- az elhelyezési körletek (helyőrségben és táborhelyen);
- az AFK teljes készenlétének időpontja és helye.

2. Az AFK vezetése és alkalmazása területén

Az AFK folyamatos munkájának biztosításához ezen a területen rögzíteni kell:

- hogyan történik az AFK vezetése és irányítása a gyakorlaton;
- ki játssza a szakmai előjáró szerepét és hogyan;
- az AFK közvetlen alárendeltsége, a közvetlen feladatmegszabás módja és formája;
- az egyes mozzanatokban előreláthatóan megoldandó feladatok sorrendje és időtartama;
- a megoldott feladatok felhasználása;
- az AFK áttelepülésének tervezett rendje (egy vagy több lépcsőben);
- az összeköttetés biztosításának módja;
- az őrzés-védelem megszervezése;
- az AFK által készítendő jelentések rendje, tartalma és ideje.

3. A feladatok gépi megoldásának biztosítása és az AFK belső munkaszervezése területén

A feladatok gépi úton való megoldása megköveteli a törzs és a szolgálati főnökségek, valamint az AFK szoros együttműködését, ennek érdekében:

- a gyakorló állományt meg kell ismertetni az AFK feladatával, lehetőségeivel és az együttműködés tervezett rendjével;
- a törzseket és a szolgálati főnökségeket — a szükséges mérvben — fel kell készíteni a programokhoz szükséges adatlapok kitöltésére (adatszolgáltatásra) és a kapott eredmények felhasználására (értékelésére);
- az új programok elkészítésébe és kipróbálásába az érintett szerveket be kell vonni;
- a szervek részére biztosított technikai eszközök kezelésére az állományt ki kell oktatni.

Az AFK belső munkájának megszervezésére — a feladatok gyors, időbeni végrehajtására — tisztázni kell:

- a feldolgozások — géptípusok szerinti — folyamatát;
- a vezetési, jelentési és ellenőrző feladatokat;
- a belső ügyvitelt és kapcsolatát a külső ügyvitellel;
- az AFK munka- és életkörülményeinek szabályozását;
- az AFK ügyviteli szolgálatának megszervezését;
- a folyamatos üzemképesség biztosításának végrehajtását;
- az AFK munkájának dokumentálását;

Célszerű ezen feladatok tisztázására kidolgozni az AFK Szervi (működési) Határozványát és az összekovácslási feladatokat már ennek alapján végrehajtani.

II. Az AFK alkalmazásában

A gyakorlat bebizonyította, hogy a tábori hadtápfőnökség vonatkozásában távlatilag tervezett AFK létrehozása — a törzs és a szolgálati főnökségek nagyvolumenű manuális feladatainak megoldására — szükségsszerű. Az AFK végleges szervezeti kialakítása még további elemzéseket és kísérleteket kíván, de már jelenleg is látható, hogy:

- az AFK-t úgy középgépes, mint elektronikus feladatok megoldására képessé kell tenni;
- a kisgépeket — stabilizátorral ellátva — a törzsek tömegeszközévé kell tenni;
- az AFK zavartalan munkája csak önálló áramforrással biztosítható.

A gyakorlaton kísérletképpen alkalmazott programok — elsősorban középgépes vonatkozásban — továbbfejlesztést kívánnak az alábbiak szerint:

- tegyék lehetővé a tábori hadtápszinten való feladatmegoldást;
- a hadtápbiztosítás magyar sajátosságait tükrözve közvetlenül legyenek felhasználhatók a törzsmunkában;
- komplex programként kerüljenek kidolgozásra és adattárra épülve biztosítsák a megoldási idő további csökkentését.

A programok alkalmazására úgy a törzseket — az őket érintő mérvben —, mint az AFK-t fel kell készíteni. A jelenlegi programok — meglévő hiányosságaik ellenére — felhasználhatók gyakorlatokon és törzsfoglalkozásokon, a személyi állomány ilyen irányú ismereteinek bővítésére, a gépi adatfeldolgozás lehetőségeinek és alkalmazásának megismerésére.

Az AFK vezetését és irányítását a továbbiakban is célszerű a TÖF alárendeltségében végrehajtani. Az AFK munkájának elősegítése — a feladatok időbeni megadása, adatszolgáltatás, személyi vagy technikai biztosítás stb. — csak a TÖF közvetlen vezetésével biztosítható, természetesen az AFK pk. bevonásával.

Az ideiglenesen szervezett AFK feladatát alapvetően megoldotta, szervezete a gyakorlat egész folyamán működőképes volt. A feldolgozott

középgépes programok közvetlen, az elektronikus programok részben közvetlen, másrészt közvetett felhasználást nyertek.

A gépi feladatok hatékonysága — elsősorban munkaidő tekintetében — a manuális feladatokkal szemben jelentősen változtatni tudna a törzsmunka jelenlegi feszítettségén.

Napjainkban az automatizált vezetési eszközök és rendszerkísérletek gyakorlati szakaszába érkeztünk el. Az eszközök béke és háborús felhasználásának kísérletei minden vezetési szintre kiterjedtek. Elsősorban nemzetközi, de hazai viszonylatban is. Éppen ezért tisztjeinknek és törzseinknek is fel kell készülni ezen eszközök alkalmazására, ill. a gépi adatfeldolgozás eredményeinek felhasználására. Ennek egyik útja, hogy az általunk elért, ma még csak szerény eredményeket és tapasztalatokat minél szélesebb parancsnoki réteg számára megismerhetővé tegyük.

Megjegyzés: Az 1., 2. és 3. sz. mellékletek a folyóirat végén található.

A gyakorlaton feldolgozott elektronikus programok

Fsz.	A program		Napok							Ösz- szesen	
	sz.	megnevezése	14	15	16	17	18	19	20		21
1.	C-1	Menetszámvetés	1	1				1			3
2.	C-2	Eü. biztosítás		1	1		3				5
3.	C-3	Ag-i bizt. HTP-1	1	1	2	3	1			1	9
4.	C-4	Gk. száll. terv HTP-2		1						1	2
5.	C-5	Techn. biztosítás lehetőségeinek értékelése		4		2					6
6.	C-6	Anyagi készletek feltöltése HTP-3	1	1	1	1					4
7.	C-7	Tö. munka hálóterve	1	1							2
8.	C-9	Készletek átcsoportosítása				1					1
9.	C-10	Terep, légtér sugárszint zónák A, B, C teljes lebontása	1	1		3		2	2		9
10.	C-11	Terep, légtér sugár adag meghatározása időben						2	2		4
11.	C-12	Terep, légtér sugár szennyezés meghatározása		1		3		2	2		8
Összesen:			5	12	4	13	4	7	6	2	53

A gyakorlaton feldolgozott középgépes programok

Fsz.	A program		Napok							Ösz- szesen	
	sz.	megnevezése	14	15	16	17	18	19	20		21
1.	B-0	Operatív ag. biztosítási számvetés		3	1						4
2.	B-1	Kim. a száll. eszk. kap-ról (va., ku., vízi)			4						4
3.	B-3	Élm. ellátási terv			1		1				2
4.	B-4	Űza. számvetések	1								1
5.	B-5	Hátrahagyott ruh. klt-ek összesítése								1*	1
6.	B-6	Élm. elosztó					2	3			5
7.	B-7	Gyógyszer szükségleti számv.						1	3		4
8.	B-10	Elhe. ag. nyilvántartás	1								1
9.	B-11	Mű. ag. nyilvántartás		1							1
Összesen:			2	4	6	—	3	4	3	1*	23

* 14-e előtt került végrehajtásra

**A gyakorlaton alkalmazott programok hatékonysága
középgépen**

megnevezése	A megoldott feladatok			Időráfordítás		Idő- nyerés
	kézi adat- bevitel	automatikus eredmény		géppel	kézzel	
		adat	%-ban			
B-0 Operatív anyag- biztosítási szám- vetés	8	19	70	20'	270'	250'
B-1 Kimutatás a száll. eszk.-k kapacitásáról	12	23	65	90'	180'	90'
B-3 Elm. ellátási terv	12	22	64	60'	180'	120'
B-4 Űza. számve- tések	22	14	39	60'	360'	300'
B-5 Hátrahagyott ruh. klt.-k össze- sítése	Lyukkártyás feldolgozás			600'	1800'	1200'
B-6 Élelmezési elosztó	22	23	51	20'	90'	70'
B-7 Gyógyszer szüks. számvetés	20	9	31	180'	1200'	1020' ¹
B-9 Elhe. szükség- leti számvetés	30	31	51	90'	180'	90'
B-10 Elhe. anyag nyilvántartás	15	23	61	90'	240'	150'
B-11 Műszaki anyag nyilvántartás	6	4	40	25'	90'	65'

Megjegyzés:

¹ 160 gyógyszerfajta esetén

**A gyakorlaton alkalmazott programok hatékonysága
elektronikus számítógépen**

Megoldott feladatok	A feldolgozás ideje				Haté- konyság
	kézzel	géppel			
		adatlap készítés	fel- dolgozás	összesen	
C-1 Előrevonási számvetés	6 óra	60'	60'	2 óra	3× ¹
C-2 Egészségügyi biztosítási számvetés	4 óra	30'	30'	1 óra	4×
C-3 Anyagi biztosítási számvetés	6 óra	80'	40'	2 óra	3×
C-4 Gk. száll. terv	4 óra	70'	50'	2 óra	2×
C-5 Technikai bizt. lehetőségeinek ért.	15 óra	80'	120'	3 óra	5×
C-6 Anyagi klt.-k feltöltése	6 óra	60'	60'	2 óra	3×
C-7 Törzsmunka hálótérve	5 óra	130'	20'	2 óra 30'	2× ²
C-8 Anyagi bizt. lehetőségeinek értékelése	2 óra	50'	10'	1 óra	2×
C-9 Ruh. klt.-k átcsoportosítása	4 óra	80'	20'	1 óra 40'	3× ³
C-10 Sugárszint előrejelzés		30'	60'	1 óra 30'	
C-11 Sugárszennyeződé- s időben	10 óra	30'	50'	1 óra 20'	2×
C-12 Teljes sugár- szennyeződés		40'	180'	3 óra 40'	

Megjegyzés:

¹ 3—5 menetvonal és azokon 1—5 menetoszlop haladása esetén

² kb. 50 tevékenység alkalmazása esetén

³ 15 raktárból 18 alárendelt felé történő elosztásról

A tudományos technikai fejlődés fontos iránya*

Napjainkban a technika fejlődése és várható iránya közvetlenül kapcsolatban van a tudományos technikai forradalom eredményeinek felhasználásával. Gyorsan alakulnak át a termelés módszerei, alapvetően új, magastermelékenységgű munkaeszközök korszerű anyagokat tárnak fel, új ellátási ágazatok jönnek létre. Korábban ismeretlen lehetőségek nyíltak a termelés hatékonyságának növelésére. A tudományos technikai forradalom a szovjet állam szociális és technikai fejlődését szolgálja.

A tudományos technikai forradalom eredményeinek kihasználása napjainkban nem kizárólagosan technikai, hanem fontos politikai kérdés is, mert lehetővé teszi a termelés magasabb színvonalra való emelését, az életszínvonal javítását. Brezsnyev elvtárs az SZKP XXIV. kongresszusán megjegyezte: „előttünk történelmi jelentőségű feladat áll: szerves egységgé kell tennünk a tudományos technikai forradalom eddigi viszonyait a szocialista rendszer előnyeivel, szélesíteni a szocializmus főbb jellemzőit, egyesíteni e tudományt a termeléssel”.

Vizsgálva napjainkban a tudományos technikai forradalom eredményeit, látni kell, hogy ennek egyik igen fontos eredménye az, hogy biztosította a feltételeket ahhoz, hogy a termelési folyamatok irányítását és más emberi tevékenységet át lehet adni a gépeknek, az automatizálás bevezetésével.

A vezetési folyamatok automatizálása ilyen hatalmas méretű népgazdaságban, mint a Szovjetunió, továbbá az országunk védelmi képességének javítása, a gazdaságunk további fejlődésének egyetlen reális útja. A vezetésben az automatizált rendszerek már funkcionálnak több minisztériumban, a vasúti közlekedésben és néhány üzemben. Ezek a vezetési automatizálási rendszerek felső- és középfokú képzettségű embereket igényelnek, aminek biztosítására hazai tanintézeteket hoznak létre.

Napjainkban a tudományos technikai fejlődés megköveteli az emberi és a gépi erők egyesítését a vezetési folyamatokban. Az automatizált vezetési rendszerek lényegében a vezetés minőségileg új szervei és végeredményben emberek, gépek, gépi rendszerek új kapcsolata a vezetésben is.

A vezetés automatizált rendszere megváltoztatja a személyek funk-

* Fordítás szovjet katonai irodalomból.

cionális felelősségérzését is és a vezetői munkakörben dolgozók új körülmények közé kerülnek. Egyik oldalról a vezetés automatizált rendszere ellátja időben az embert nagy mennyiségű információval, a másik oldalról viszont kötelezi is az induló adatok nagy pontosságú elkészítésére. A vezetés automatizált rendszere megköveteli valamennyi felelős beosztású személytől a munka magas fokú szervezettségét és annak szigorú összehangolását. Enélkül nem lesz összhang a munkában a vezetés különböző fokozatai között.

Az automatizált rendszerek bevezetésével az ember új lehetőséget kapott az események mélyebb értékelésére az optimális döntés kidolgozására az operatív és rugalmas vezetésre. Ezek a hatalmas lehetőségek csak akkor realizálódnak teljesen ha a vezetésben dolgozó káderek magasabb elméleti és gyakorlati felkészültséggel rendelkeznek, mint eddig.

A vezetésben dolgozóknak többek között megfelelő felkészültséggel kell rendelkezniük ahhoz, hogy képesek legyenek induló adatok kimunkálására a döntéshez, vagy az algoritmus tökéletesítésére. Ezek az emberek lényegében a szervezési rendszerek programozói legyenek.

A párt és az állam nagy figyelmet fordít a káderek kiképzésére és átképzésére a vezetés terén. Az SZKP XXIV. kongresszusán meghatározott feladat: fokozatosan szélesíteni és javítani a káderek képzésének és átképzésének rendszerét, kiképezni a termelés szervezőit minden szinten, beleértve a felső vezetésben résztvevő kádereket is és elsősorban a marxizmus-leninizmus közgazdasági vezetés elmélet, a munka tudományos megismerése, a tervezés új módszereinek és gazdasági ösztönzés területeinek kimunkálása terén, felhasználva a gazdasági matematikai módszereket és a korszerű számítógépeket. Növelni kell a kvalifikált tanári állomány felkészítését, a tervezés és vezetés specialistáinak képzését.

Hazánkban létrehozták a szak egyetemét, amelyben oktatják a vezetés módszereit és a korszerű technikára alapozva képezik ki a vezető kádereket, minisztereket, miniszterhelyetteseket, vállalati igazgatókat és más vezetőket. A képzésben résztvevők megfelelő jártasságot szereznek a korszerű vezetési eszközök felhasználásában a termelés hatékonyságának javításában.

A vezetés automatizálásának folyamat mind inkább átfogja a népgazdaság valamennyi területét. Az 5 éves terv folyamán 1600 automatizált vezetési rendszert létesítenek az ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, postai és közlekedési szerveknél. A vezetési eszközök és rendszerek az 5 éves terv folyamán — a már meglévő automatizált vezetési rendszerekkel — több mint kétszeresére növekednek.

Szükséges kihangsúlyozni, hogy a technikai eszközök rendeltetése nem csupán a fizikai munka végrehajtása a vezetés technológiai folyamatában, hanem irányító munka még akkor is, ha a vezetésben vagy a termelési folyamat végrehajtásában gépi vezetésről beszélünk.

Napjainkban a vezetés munka automatizálásában az automatizált rendszerek létrehozása megköveteli a vezetés tökéletesítését is. Történelmileg igazolt, hogy a munkaeszközökben bekövetkezett változás gyökeresen megváltoztatja a munkafolyamatot.

A tapasztalat mutatja azt is, úgy nálunk, mint külföldön, hogy az automatizált vezetési rendszerek létrehozása és felhasználása csak akkor

hatékony, ha gyökeresen megváltoztatják a vezető szervek eddigi információs rendszerét. Ez a munka elkerülhetetlen kapcsolatban van több feladat kölcsönhatásának megvizsgálásával, lebonyolításával. Ezen túl a munka új szervezésének biztosítania kell a gépek kihasználását e rendszerben a termelés hatékonyságának növelése érdekében. Ilyen módon a vezetés automatizálása nem egyszerűen a megoldandó feladatok átruházása a számítógépekre, hanem ez a bonyolult folyamat minőségileg új vezető szervek létrehozása a tervezés és információ feldolgozás új módszereinek kialakítása útján.

A múltban bármely feladat megoldása során kizárólag csak a jelenségek mennyiségi értékeit vizsgálták. Az automatizálás megköveteli és lehetővé teszi a jelenségek minőségi értékelését is. Itt a mennyiségi és minőségi jellemzők dialektikus egységben jelentkeznek, mint a jelenségek és tárgyak tulajdonságai és mértékei. Éppen ezért bármilyen feladat megoldása előtt elsősorban a minőségi kapcsolatot, azután minden minőségben belül a mennyiségi viszonyokat kell vizsgálni.

A mennyiségi és minőségi kategóriák között ez a viszony nem állandó, de alárendelt a dialektikus materializmus ismert törvényének, a változások törvényének. Éppen ezért, mint tudományos eszköz a vezetés problémáinak megoldása kapcsolatban van a tudományos technikai forradalom vívmányaival.

A dialektika törvényei és módszerei kibernetika elvei, műveletkutatás módszerei, a matematikai modellezés alkotják napjainkban azt a tudományos alapot, amelyekből kiindulva határozzák meg a létrehozandó rendszer célját és funkcionális folyamatát.

A korszerű tudományos technikai forradalom a fegyverzetben és a haditechnikában minőségi változásokat hozott létre, továbbá a fegyveres erők struktúrájában és a harcászati, hadászati elvekben is. Ez maga után vonja a csapatok — ezen belül a hadtáp — vezetésével szembeni igények megnövekedését is.

Az új harci eszközök létrehozásával a csapatok magas szintű gépesítésével együtt folyamatban van a csapatvezetés tökéletesítése és az automatizálás bevezetése. Ez természetes folyamat. A fegyveres erők minőség és mennyiség szerint már nem hasonlítanak a II. világháború végén meglévő fegyveres erőkhöz. Nagy mennyiségű korszerű technikával vannak ellátva, melyeket sok esetben bonyolult komplexumba egyesítettek. A korszerű hadsereg minőségi tartalma lényegében (alapjaiban) megváltoztatta az élet ritmusát és a csapatok tevékenységét.

A vezetés tökéletesítése, automatizálás bevezetése a hadtápbiztosításban is indokolt. Azok a körülmények, melyek ezt kiváltották, valamint e kérdésnek az elektronikus számítógépekkel történő megoldása Golusko altábornagy „Tökéletesíteni a vezetés szervezetét és módszereit” c. cikkében megvilágítást nyertek.

A korszerű hadtáp — bonyolult dinamikus rendszer — lényegében korszerű gépesített „termelés” a csapatok életéhez és tevékenységéhez szükséges anyagok biztosításában. Ezért itt is igaz az a népgazdasági követelmény, hogy nagy figyelmet kell fordítani a szakemberek felkészítésére és átképzésére a vezetéssel kapcsolatos nézetek felülvizsgálására, a munka módszereinek további tökéletesítésére.

A hadtáp dolgozói a múltban már alkalmazták a számítástechnikát, irodai számításokban de csak az aritmetika szintjén. A számítási rendszert felhasználták elszámolásoknál, számvetéseknél és ezért „ember számoló tábla” rendszernek nevezhetjük.

A tudomány fejlődése, a technikai eszközökben végbement változások, a fegyveres erők szervezésében és fegyveres harcban bekövetkezett fejlődés a vezetés korszerűsítéséhez, a számítástechnika alkalmazásához vezettek.

Ma már úgy beszélünk az elektromos számítógépekről, a vezetés automatizált rendszeréről, mint „ember számítógép” kapcsolatról. Ez a rendszer végeredményben ember és vezetési technika, valamint vezetési módszerek komplexuma, amelyben a vezető szerep az emberre hárul, de szilárd alapként belép a matematika.

Ezért a hadtáp vezető szervekben, a vezetéssel kapcsolatos elvek kimunkálásakor az új, bonyolult feladatok megoldásakor nem kerülhetjük el a korszerű matematikai apparátus felhasználását sem, úgy mint a múltban. A matematika ma a vezetés eszköze. Egyesítve a korszerű számítástechnikával — az optimális, rugalmas és operatív vezetés eszköze. Azonban, ahogy lehetővé válik a hadtápbiztosítás folyamatainak rendszerezése, ezzel együtt a vezetés automatizált rendszere meg is követeli a hadtápbiztosítási rendszer funkcionálási folyamatainak tökéletesítését úgyszintén e rendszert vezető szervek munkájának javítását is.

A hadtápvezetés további automatizálásának érdekei megkövetelik a korábbi rendszerek felülvizsgálatát, azok tevékenységének mélyebb elemzését és részükre elvileg új kapcsolat, valamint feladat feltárását és meghatározását.

Igen lényeges a hadtápbiztosítással kapcsolatos feladatok végrehajtási módszereinek kimunkálása is. Ezt a kérdést a marxi—lenini filozófiára, továbbá a rendszer kódra a kibernetikára alapozva művelet kutatás módszereivel kell megoldani.

Új megvilágításban kell mindenekelőtt a *hadtápbiztosítás* fogalmát is meghatározni. Kölcsönös kapcsolat a szubjektívum a hadtápbiztosítás szervezete és vezetése, és az objektívum, a hadtápbiztosítás gyakorlati megvalósulásának rendszere között. A szubjektívum szerepében a hadtápbiztosítási rendszer szervezetei, az objektívum szerepében a csapatok vannak. Az objektívum kétoldalúsággal rendelkezik (mint minden objektívum). Az egyik oldal az általános, a másik a speciális. Az előbbihez a vezetés és a vezetés alapját képező elvek, az utóbbihoz a csapatok minőségi összetétele — személyi állomány (ember), fegyverzet, technika tartozik.

A hadtápbiztosítást önálló minőségben speciális tulajdonságai szempontjából kell vizsgálni, tehát az objektívumot, a személyi állományt, a technikát és a fegyverzetet. Ezek mellett a hadtápbiztosítás rendszerének megfelelő szubjektívumaként a szolgálati ágak állnak. A személyi állományt, a fegyverzetet és a technikai eszközöket ellátó szolgálati ágak, tehát a vezetés rendszerének szervezetei.

A hadtápbiztosítás folyamatában az ilyen fogalmi meghatározás a fizikai munkák és az információs munka komplexumának vagyis a vezetési folyamatnak pontos elhatárolása szempontjából szükséges. Vagy más sza-

vakkal mondva rendszerezni kell a hadtápbiztosítás menetét, annak hatékonyságának növelése érdekében felhasználva a korszerű technikát a vezetésben. Az egységes hadtápbiztosítási folyamat itt két önálló részre kerülne felosztásra: a fizikai munka komplexumára, vagyis a csapatok elállítására és kiszolgálására, valamint a vezetési munka komplexumára.

Ebben az esetben nagyobb lehetőség nyílik a vezetés szerveinek pontosabb elhatárolására, a hadtápbiztosítás vezetésének különböző szintű rendszerében, valamint azok funkcionális kötelmeinek meghatározására, a vezetés hatékonyságának megjavítása érdekében a korszerű vezetési technika és módszerek felhasználásával. Nevezetesen a hadtápbiztosítás vezetésében a mechanikai, fizikai munkák struktúráját olyan mértékben kell tökéletesíteni, amilyen mértékben e munkák a vezetés objektumait képezik.

A hadtápbiztosítás bonyolult dinamikai folyamat, ugyanakkor megköveteli a különböző szolgálati ágak munkájának megfelelő összehangolását. A különböző szolgálati ágak tevékenységének koordinálásában még jelentős feladat hárul ránk. Többek között ezek az összehangolandó komplex feladatok kell hogy megoldják a hadtápvezetés automatikus rendszerének (az analízis és szintézis) kiinduló pontját.

A tudományos technikai forradalom hatalmas eszközöket biztosít részünkre és ezeket a természet adottságaival együtt kell kihasználni a kommunizmus anyagi-technikai bázisának létrehozása érdekében. A tudományos technikai forradalom eredményeképpen változik a termelés mennyisége és gyorsul az élet üteme. A hatalmas méretű termeléshez a társadalomnak meg kell tanulni a természeti tartalékok gazdaságos kihasználását. Ahhoz, hogy ezt elérhessük és ki tudjuk használni a tudományos technikai forradalom eredményeit, meg kell tanulni vezetni a fejlett technika és tudományos módszerek felhasználásával.

A hadtápbiztosítás rendszerének erősítésére, fejlesztésére a fejlett technika és tudományos vezetési módszerek alkalmazását kell biztosítani. Nagyon fontos feladat ebben a folyamatban a vezetés megjavítása, automatikus vezetési rendszerek létrehozása, amelyben a főszerep új, magas szintű ismeretekkel, felkészültséggel és jártassággal rendelkező emberre hárul.

A Szerkesztő Bizottság közleménye

A „Hadtápbiztosítás” című folyóirat tudományos színvonalának további emelése, szervezettebb szerkesztése és pontos, időszakos megjelenítése érdekében elkészült az 1973. évben megjelentetésre tervezett folyóiratszámok tématerve. Felkérjük olvasó-író táborunkat, szakíróinkat, tanulmányozzák át az alábbiakban közzétett tervet és a kiválasztott témakörökre vonatkozó szerzői igényeiket 1973. évi március 20-ig küldjék be a Szerkesztő Bizottság címére. (MNHF TÖ. Kik. O. Budapest V., Pálffy György utca 7—11.)

A beküldött szerzői igények figyelembevételével kerülnek kiadásra a cikkek megírására vonatkozó megbízások (felkérések) a „Terv” „I. Általános célkitűzések” 7. pontja szerint.

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a Szerkesztő Bizottság a továbbiakban is minden „Hadtápbiztosítás” számban helyet biztosít a téma „Terv”-től eltérő aktuális cikk, tanulmány, értekezés stb. számára. Ezért ezután is minden korszerű szakirodalmi alkotás megbízás (felkérés) nélkül is számot tarthat a megjelentetésre.

A cikkek megírásával és beküldésével kapcsolatos általános tudnivalókat, követelményeket a „Hadtápbiztosítás” 1969. évi 1. számának 120—122. oldalán leírt tájékoztató tartalmazza.

A Szerkesztő Bizottság továbbra is számít a nagyszámú, igen eredményes irodalmi munkát végző eddigi szakírók és az ezután szakirodalmi tevékenységet kifejtteni szándékozó olvasók erőteljes támogatására.

T E R V

a „Hadtápbiztosítás” 1973. évi számainak
kiadására.

I. Általános célkitűzések:

1. Az egyes számok az eddigiéknél tervszerűbb és minőségileg jobb tájékoztatást nyújtsanak az olvasóknak a hadtápbiztosítás egyes területein folyó munkáról.

Ennek érdekében:

— magyarázzák és értelmezzék a központi és helyi (seregtest, magasabbegység, egység, intézet) célkitűzéseket, feladatokat és azok megoldásának módjait;

— tárják fel a különböző tevékenységek során szerzett tapasztalatokat.

2. A „Hadtápbiztosítás” nyújtson az eddigieknél fokozottabb segítséget — elsősorban elvi cikkek és a lap hasábjain indított vitafórum útján — elvi kérdések egységes értelmezéséhez és a hadtáptisztek elméleti ismereteinek bővítéséhez.

3. A szerzők és a rovatok számának bővítésével segítse elő a hadtáptisztek, tiszthelyettesek, polgári alkalmazottak irodalmi tevékenységének fokozottabb kibontakozását és érdekeltségének fokozását az egyes kiadványok tanulmányozásában.

4. Rövid tájékoztató közlemények formájában nyújtson áttekintést a külföldi, elsősorban a szocialista hadseregek hadtáp folyóiratainak a hazai olvasóknál érdeklődésre számot tartó cikkeiről, hadtáp szakkönyvekről.

5. A kiadvány hasábjain közöljék a tisztek, katonák hadtáppal kapcsolatos kérdéseikre vonatkozó válaszokat.

6. Minden következő számban lehetővé kell tenni az olvasók részére, hogy a megelőző számokban közölt cikkekre vonatkozó észrevételeiket kifejtthessék.

7. A terv alapján a cikkek megírására vonatkozó megbízásokat (felkéréseket) 2 hónappal a kiadást megelőzően kiadjuk.

II. Az egyes számok felépítése és témakövetelményei

Fsz.	Rovatok megnevezése	1. szám „1”	2. szám „Szht.”	3. szám „T”	4. szám „T”
1.	A hadtápbiztosítás elmélete	<p>A htp. működőképességének helyreállítása az ellenség tőpfelel mért csapásait követően.</p> <ul style="list-style-type: none"> — általános elvek (bevez. tanulm.) — a probléma htp. tagozatonkénti kérdései. <ul style="list-style-type: none"> a) gl. e. htp. b) rep. e. htp. c) gl. ho. htp. 	<p>Zászlóalj osztály hadtápbiztosítása harcban, különböző körülmények között.</p>	<p>Az új típusú htp. alakosságok alkalmazásának, működésének elvi kérdései.</p> <ul style="list-style-type: none"> — 1 összefogl. tanulmány, — 1 ref. a gl. e. ellátó szd.-ről, — 1 ref. a gl. e. ellátó szd.-ről, — 1 ref. a gl. ho. ellátó z.-ről. 	<p>A htp. szolg. előtt álló feladatok 1974-ben és az 1973. évi munka főbb tapasztalatai.</p> <ul style="list-style-type: none"> — a feladatokra vonatkozóan interjú az MNHF elvtársal, — az 1973. évi htp. és csap. gyak.-ok főbb tapasztalatai. <ul style="list-style-type: none"> a) Közp. htp. gyak. b) HDS gyak.-ok c) HLÉHDS gyak. d) Hadtest gyakorlatok e) Hátországvéd.-i pság. gyakorlatok
2.	HKSZ és HTP kiképzés	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az új HKSZ Ut. végrehajtásának tapasztalatai (1 cikk) 2. A csap. htp.-ok téli kik. tapasztalatai. (1 cikk) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A htp. kik. új normatívái. (1 cikk) 2. Javítsuk a htp. t. ti.-ek és tanf. hallg. csapatgyak.-át. (1 cikk) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az elmúlt kik. időszak tervezési tapasztalatairól. (1 cikk) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A ht. htp. tts.-i képzés új követelményi rendszere. (1 cikk) 2. A táb. HTPF-ség kiképzési bázisa. (1 cikk)

F.sz.	Rovatok megnevezése	1. szám „T”	2. szám „Szht.”	3. szám „T”	4. szám „T”
		<p>3. A csap. htp. alegységek táb. kik. megszervezése és főbb módsz. kérdései (1. cikk.)</p> <p>4. Hogyan használják fel a csap. htp. ti.-ek a gazd.-i munkát a htp. katonák szakki-képzésére. (Tapasztalat, beszámoló), 1—2 rövid közlemény kijelölt csap. htp. tisztektől.</p>		<p>2. Új követelmények a HLÉHDS csap. htp. alegységeinek kiképzésében. (1. cikk.)</p>	
3.	<p>Csapatgazd. elmélete, ellátás, gazdálkodás, kat. közl.</p>	<p>1. Az új csap. számviteli rendszer tapasztalatai. (1 cikk)</p> <p>2. Szolg. ágak aktuális kérdései. (2—3 cikk.)</p>	<p>1. A csap. gazd. közgazdasági kérdései — 1. összefogl. tanulmány, — 1—2 rész kérdés elvi kifejtéséhez polg. szakértő felkérése. 1—2 közl. — 2—3 cikk a htp. ti.-ek közg. munkában szerzett tapasztalatairól.</p>	<p>1. A csap. gazd. ellenőrzése. — egy elvi cikk, — 2—3 tapasztalati közl. a htp. ti.-ek részéről. 2. A szolg. ágak aktuális kérdései.</p>	<p>1. Az ellátó központok az MN htp. ellátási-gazdasági rendszerében. 2. Ált. elvi cikk, ellátó központoként 1—1 rövid közl. (6 db.)</p>

Fsz.	Rovatok megnevezése	1. szám „T”	2. szám „Szht.”	3. szám „T”	4. szám „T”
			<p>2. A gazd. seregtest és csapatszintű terv tapasztalataiból.</p> <p>— 1 közl. a HDS-től.</p> <p>— 1 közl. a HLÉHDS-től.</p> <p>— 1 közl. a HÁVP-től.</p> <p>3. A kom. közp. rendeltetése és munkájának ált. elvei. (1 cikk.)</p> <p>4. A szolg. ágak aktuális kérdései. (2—3 cikk.)</p>		
4.	HTP technika	<p>1. Rakodógépek és rakodó eszk. alkalmazásának szervezése táb. viszonyok között. (1 cikk)</p> <p>2. A szolg. ágak techn.-i jellegű közleményei. (2—3 közl.)</p>	<p>A hadtáptechnikai eszközök üzemeltetésének és igénybevételének feladatai, az igénybevétel megszervezése tábori viszonyok között.</p> <p>— űz. techn.-i eszközök (1—2 közl.)</p>	<p>— élm. techn.-i eszközök (1—2 közl.)</p>	<p>— eü. techn.-i eszközök (1—2 közl.)</p>
5.	HTP vezetés	<p>1. Kis- és középgepek alkalmazása a csapatok htp. bizt. megtervezésében. (1 cikk)</p>	<p>1. A vezetés automatizálásának hatása és követelményei a htp. törzsek munkájában. (1 cikk)</p>	<p>A honosított elektronikus htp. programok jellemzése és bemutatása.</p> <hr/> <p>1 közlemény 1 közlemény</p>	

Fsz.	Rovatok megnevezése	1. szám „T”	2. szám „Szht.”	3. szám „T”	4. szám „T”
		2. A kis- és középgépeken végzett tervező munka csap. tapasztalatai. (1—2 közl.)		A hadtápvezetés tapasztalatai a levezetett csapatgyakorlatok alapján. 1 közlemény	1 közlemény
6.	A tanintézetek életéből	1. A t. htp. tisztképzés új követelményi rendszere. (1 cikk) 2. Tapasztalatok a tanintézeti hallg. csap. gyakorlatából. (1—2 közl.)	1. Ht. htp. tiszthelyettesképzés új követelményei. (1 cikk) 2. A htp. hallg. tábori kiképzése ZMKMF-án (1 cikk) 3. A ZMKA új vezetési tanterme. (1 cikk)	1. „Így élnek a tanintézetek htp. hallgatói: Színes, rövid riportközlemények a htp. hallg. életéből, napi munkájáról. — 1 közl. a ZMKMF-ről, — 1 közl. a tts. hallgatókról, — 1 közl. a t. ti.-i hallgatókról.	1. Módosítások a ZMKA kik. programjában. (1 cikk)
7.	HTP tts.-ek fóruma	1. „Így tervezem a munkámat”. (Riport egy tts.-sel) 2. A tts.-ek szerepe a htp. alegységek tábori kik.-ben. (1 cikk)	1. 1—2 élenjáró tts. népszerűsítése, munkájának bemutatása. (2 közl.)	1. Beszámoló az elmúlt években végzett ht. tts.-ek tanácskozásáról.	

Fsz.	Rovatok megnevezése	1. szám „T”	2. szám „Szt.”	3. szám „T”	4. szám „T”
8.	Külföldi folyóirat-szemle	Rövid tájékoztató közlemények a baráti és külföldi hadseregek hadtáp-folyóiratainak cikkeiből. (Általában számonként 5—7 oldal terjedelemben.)			
9.	Vitaforum, közlemények	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az olvasók hozzászólásai a megelőző számok cikkeihez. 2. Rövid válaszok a csapatoknál felmerülő általános problémákra. 3. Rövid hírek a hadtápszolgálat életéből. (Tanulmányutakról, tapasztalatcserékről, kiképzési összevonásokról, tisztek találkozóiról, jubileumi megemlékezések stb.) 			
Közlemények száma összesen:		23—25	24—26	20—22	18—20

TARTALOMJEGYZÉK

<i>A hadtápbiztosítás elmélete</i>		
Schwartz Béla őrgy.	A csapatrepülő erők hadtápbiztosításának néhány problémája — — — — —	3
Deák Péter alez.	Új szervezetű ellátó egységek és alegységek működésének néhány elvi kérdése — — — — —	6
<i>Katonai gazdálkodás és ellátás</i>		
Kazinczi István alez.	A lőszerfelhasználás várható alakulását befolyásoló és meghatározó tényezők — — — — —	14
<i>Technikai és műszaki biztosítás</i>		
Luptovsky Károly őrgy.	A tábori hadtáp felé irányuló vasúti szállításokat befolyásoló tényezők és a matematikai apparátus vizsgálata a háború kezdetén (II. rész) —	25
<i>Hadtápkiképzés</i>		
Lapos Mihály alez.	A Luna 72 harcászati és szakharcászati gyakorlat főbb hadtáp tapasztalatai — — — — —	32
Miller Jenő őrgy.		
Sáfár Bálint őrgy.	A tábori hadtápfőnökség törzsének tevékenysége a tábori hadtáp munkájának megszervezésében (Tranzit 72) — — — — —	43
S. Nagy József őrgy.		
Pály István alez.	Tábori hadtáp elm. szolg. működésének néhány kérdése a Tranzit 72 gyak. tapasztalatai alapján	55
Nátrán György alez.	A Tranzit 72 gyakorlat főbb tapasztalatai a ruházati szolgálatra vonatkozóan — — — — —	61
Balogh Lajos alez.	Az elvonuló szárazföldi csapatok űz. biztosításának néhány kérdése a Tranzit 72 gyak. tapasztalatai alapján — — — — —	65
Dr. Ottományi Sándor alez.	Tranzit 72 gyakorlat egészségügyi biztosításának tapasztalatai — — — — —	73
Zombor László őrgy.	Ideiglenes adatfeldolgozó központ kialakításának és működésének tapasztalatai a Tranzit 72 gyakorlaton — — — — —	79
Erőss János őrgy.		
<i>A baráti hadseregek katonai irodalmából</i>		
Sinkó István alez.	A tudományos-technikai fejlődés fontos iránya —	94
<i>A Szerkesztő Bizottság közleménye</i>		
A Szerkesztő Bizottság	A „Hadtápbiztosítás” c. folyóirat 1973. évi téma-terve — — — — —	99

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Шварц Бела	Некоторые проблемы тылового обеспечения сил войсковой авиации — — — — —	3
Деак Петер	Некоторые принципиальные вопросы работы новых частей и подразделений снабжения — — —	6
<i>Военное экономика и снабжение</i>		
Казинци Иштван	Детерминирующие факторы, влияющие на веро- ятное формирование использования боеприпасов	14
<i>Техническое и инженерное обеспечение</i>		
Луптовники Карой	Исследование математического аппарата и факто- ров, влияющих на железнодорожные перевозки, проводимые в полевой тыл в начале войны, (Часть II) — — — — —	25
<i>Тыловая подготовка</i>		
Лапош Михай Миллер Енё Шафар Балинт Ш. Надь Йожеф	Основной опыт работы тыла на тактическом и так- тико-специальном учении ЛУНА-72 — — —	32
	Деятельность штаба управления полевого тыла в организации работы полевого тыла (ТРАНЗИТ- 72) — — — — —	43
Паль Иштван	Некоторые вопросы работы службы продовольствен- ного снабжения полевого тыла на основании учения ТРАНЗИТ-72 — — — — —	55
Натран Дьёрдь	Основной опыт учения ТРАНЗИТ-72 относительно вещевой службы — — — — —	61
Балог Лайош	Некоторые вопросы снабжения ГСМ действующих сухопутных войск на основании опыта учения ТРАНЗИТ-72 — — — — —	65
Д-р Оттомани Шандор	Опыт медицинского обеспечения, полученный на учении ТРАНЗИТ-72 — — — — —	73
Зомбор Ласло Ерёш Ианош	Опыт создания и работы временного центра обра- ботки данных, полученный на учении ТРАН- ЗИТ-72 — — — — —	79
<i>Из военной литературы дружественных армий</i>		
Шинко Иштван	Важное направление научно-технического развития	94
<i>Сообщение Редакционной Комиссии</i>		
Редакционная Комиссия	Тематический план журнала „Тыловое обеспе- чение” на 1973 год — — — — —	99

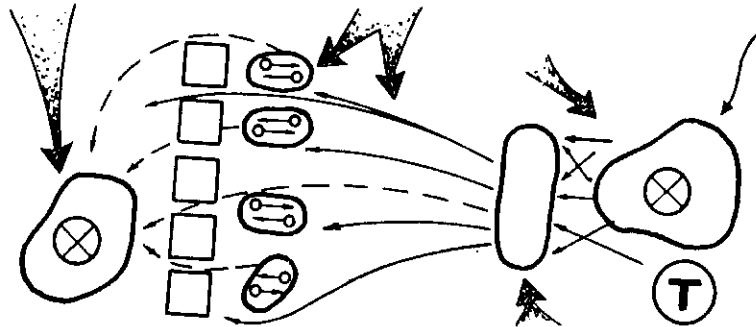

1.sz.melléklet az "új szervezetű ellátó egység és alegység működésének néhány elvi kérdése" című cikkhez.

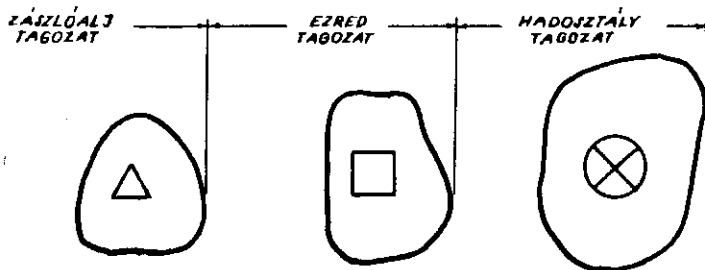
Az anyag átadás közelében felkészülés új anyagok fogadására.

Az anyag kiszállítása, átadása az alárendelteknek.

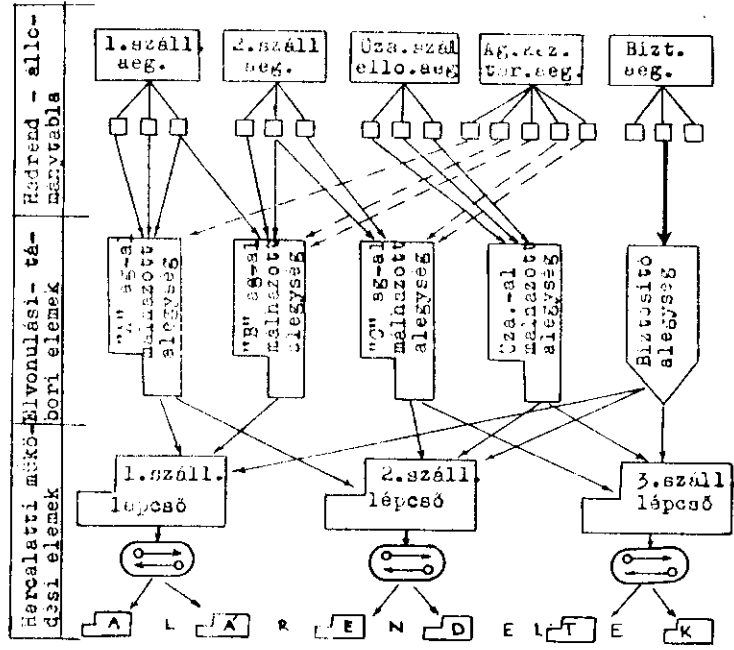
Az előjáró által kiszállított anyagok átvétele és előkészítése további szállítására.

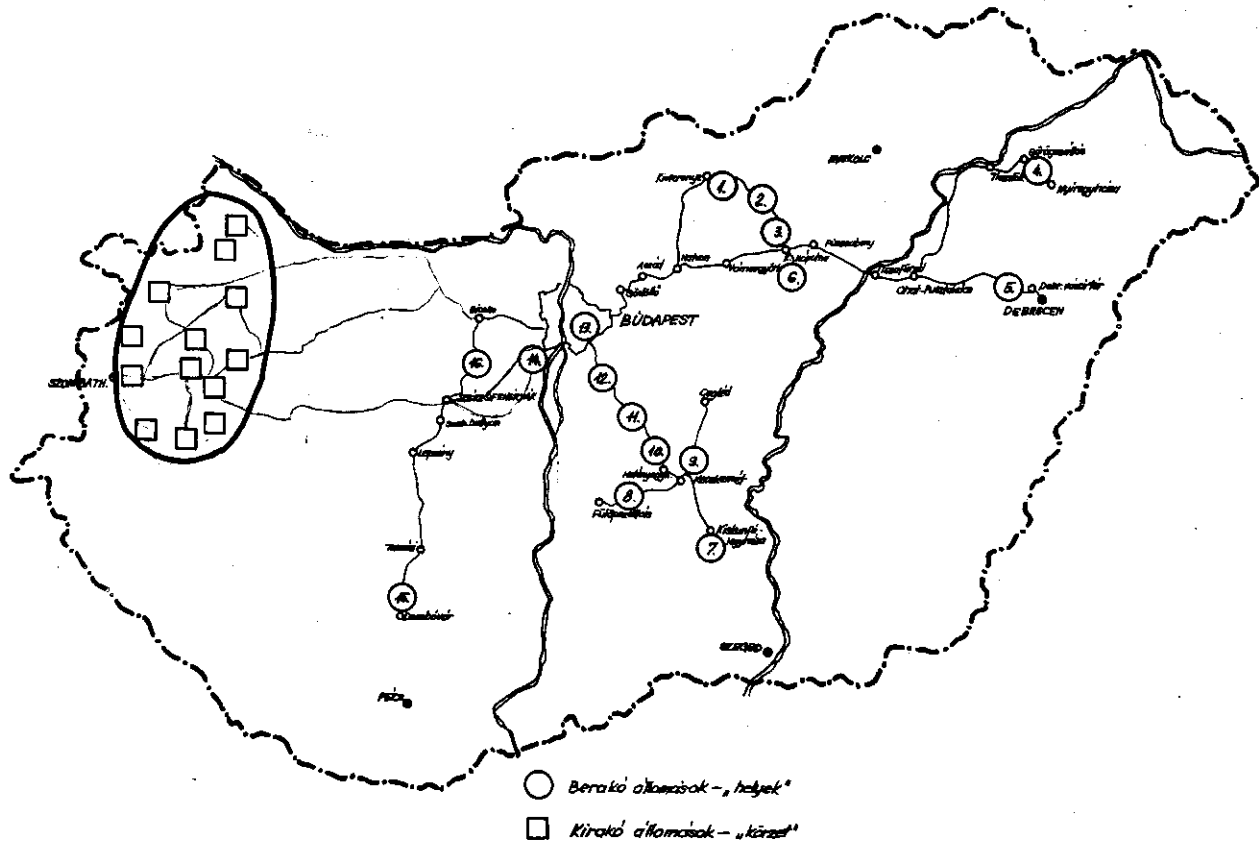
3.sz.melléklet az „új szervezeti állító egység és
alagység működésének néhány elvi kérdése” című
cikkhez.

4.sz.melléklet az "új szervezeti ellátó egység és alagegység működésének néhány elvi kérdése" című cikkhez.

1.sz.melléklet „A tábori hadtáp felé irányuló vasúti szállítások befolyásoló tényezői és a matematikai apparátus vizsgálata háború kezdetén.

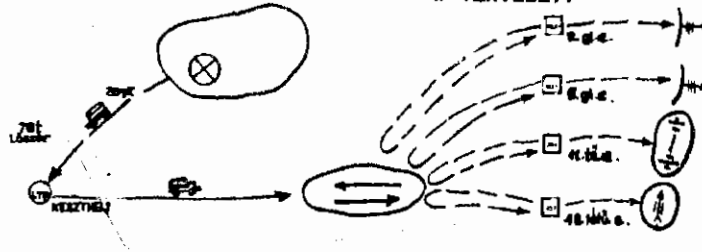

5.sz.melléklet a "LUNA-72" harcászati és szakharcászati gyakorlat főbb hadtép tapasztalatai" című cikkhez.

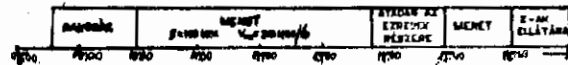
A TENYLEGESEN VÉGREHAJTOTT LŐSZERSZÁLLÍTÁS ELEMZÉSE

I. TERVEZETT

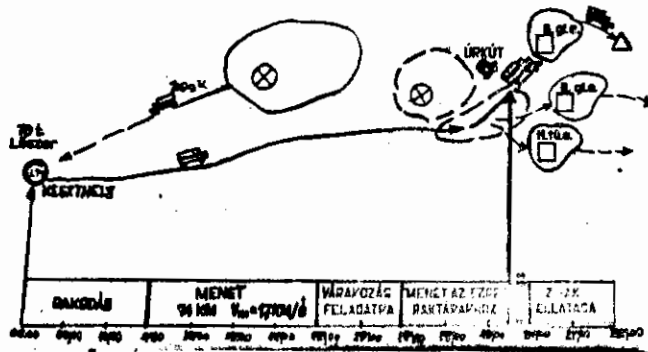

SZÁLLÍTÁSRA FORDÍTOTT IDŐ

8 óra

II. VÉGREHAJTOTT

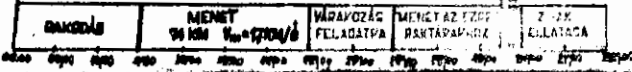

SZÁLLÍTÁSRA FORDÍTOTT IDŐ

12 óra

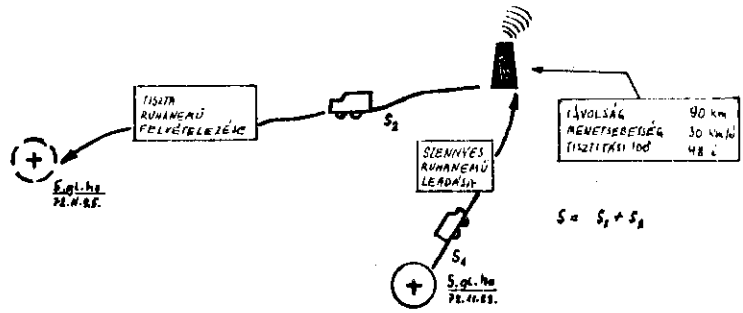
OKAI:

- ÁRNYÉKÁDÓ PONT, TALÁLKOZÁS PONT HÁTRA
- VÉNYELT BÉLYEGES PUNTA
- SZÁLLÍTÁSI VÉNYELTÉNY A 48. N.H.A.
- LÁBOLY HÖRÖG
- NEM BIZTOSÍTOTT VÍZ ÉS LEFÜTŐSZÁR
- LŐZÉSI SZÁLLÍTÁS SZÁMÁRA
- RANGOLÁS MEGSZERVEZÉSE NEM AZ IDEGELMÉNY
MÉRTÉKELÉS VÉNYELTÉNY

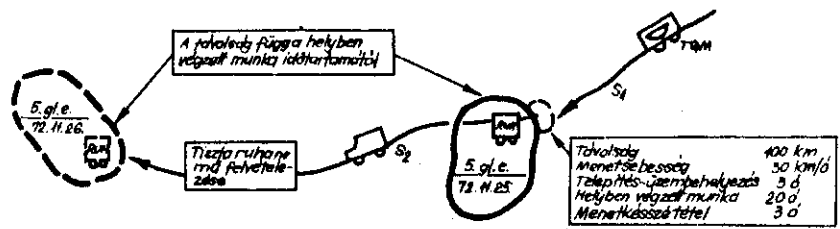
1.sz.melléklet a "TRANZIT-72" gyakorlat főbb tapasztalatainak ruházati szolgálatára vonatkozóan" című cikkhez.

a./ Vázlat

A példa szerint szolgáltatást igénybe vevő hadrendi elem a helyzetét változtatja, a bázis pedig mozdulatlan.

b./ Vázlat

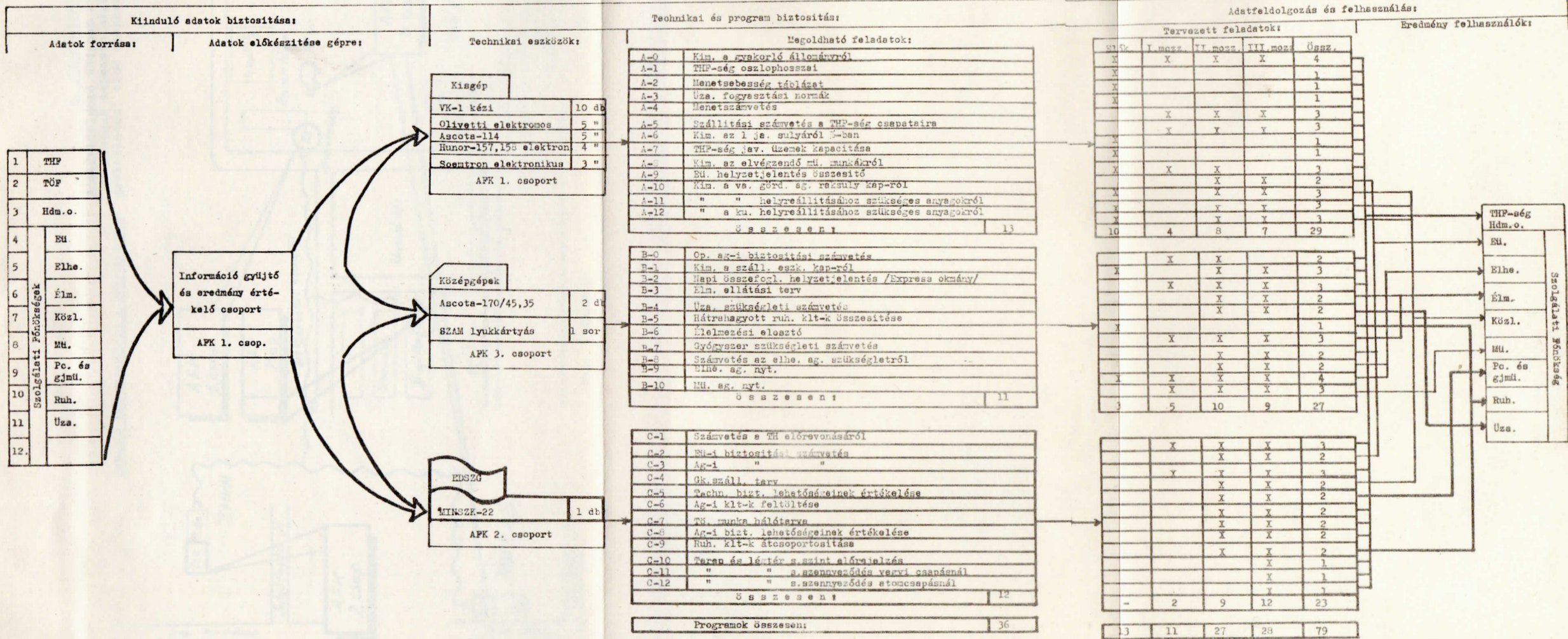

Ebben a helyzetben az igénybe vevő és a bázis egyaránt elmozdul.

TERV A THP-SÉG ADATFELDOLGOZÓ KÖZPONT MŰKÖDÉSÉRE

1. sz. melléklet az "Ideiglenes Adatfeldolgozó Központ Kiakartásának és működésének tapasztalatai a "TRANZIT-72" gyakorlaton" c. cikkhez.

3. számú melléklet az "Ideiglenes Adatfeldolgozó Központ kialakításának és működésének tapasztalatai a "TRANZIT-72" gyakorlaton" című cikkhez.

THF-SÉG AFK TELEPÜLÉSE A TÁBORHELYIEN

